

საგარეო

ცისკარი

მ ა ი ს ი № 5

გაეროს
სამხრეთ-აღმოსავლეთი
აზიის
ინსტიტუტი

საქართველოს მფარველთა კავშირის
სალიტერატურო და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური
ყოველთვიური ჟურნალი

დაარსებულია

1857 წ.

თბილისი

1992

გ ი ს კ ა რ ი

ქართული

საღიგერატურო ეურნალი

გამოცემის ი. კერესელიძის მიერ.

ი ა ნ კ ა რ ი.

წელიწადი მესამე.

„თუ შევედრო სმენად.— მიიღოლე და
შვეუ შეუქრა უნა შენი. პაქე იქმე „
(წიგ. ისო ზად. თავი 6, შეს. 33.)

რეილისს.

კერესელიძის ტიპოგრაფიაში.

1861

მთავარი რედაქტორი
დათო მაღრაძე

სარედაქციო საბჭო

ბალთერ არაბული, ბაბუაშვილი ბაბუაშვილი,
ლი, ირაკლი ბაბუაშვილი, თემო ბაბუაშვილი
(მთავარი რედაქტორის მოადგილე); მთავარი
რედაქტორი, ზურაბ ბაბუაშვილი, ლევან
ბაბუაშვილი, ზურაბ ბაბუაშვილი, ვაჟა
ბაბუაშვილი (პასუხისმგებელი მდივანი), ნანა
ბაბუაშვილი.

სარედაქციო კოლეგია

ნოდარ ბიბილაშვილი, ბათი დანელია,
ვახტანგ ბიბილაშვილი, მამუკა ხაბუაშვილი, ზაალ
ხაბუაშვილი, ზურაბ ხაბუაშვილი, ირაკლი
ხაბუაშვილი, გიგო ხაბუაშვილი, ვახტანგ
ხაბუაშვილი, თემო ხაბუაშვილი, ნუგზარ ხაბუა-
შვილი, მანანა ხაბუაშვილი, ედიშერ ხაბუაშვილი,
კოტე ჯანელიძე, შაჰა ჯანელიძე.

შენ ქალი გქვია...

შენ ქალი გქვია სიცოცხლეო, შენ ქალი გქვია,
მე შენგან მომხვდა მტკივნეული გოდების ტყვია,
არ განმეშორო გევედრები მომეცი ქალი,
შენ ქალი გქვია.

მე ვინ ვარ ახლა; დაღვრემილი ღიმილით გკითხე,
ვერ მიპასუხე და წამწამიც ცრემლში დაზვარე;
ძარღვებში მოდის ღმერთეულად ნათელი სითხე
და მე გაპასუხოვ საყვარელო, მე ვარ ლაზარე.

ამ საუკუნემ დაქანცულად ყური მათხოვა,
უფალი კვლავაც მოწყალებით დამშხერდა მურდალს;
მან ორი სიტყვა გადმომიგდო როგორც მათხოვარს
გადაუგდებენ სამოწყალოდ გაცვეთილ ხურდას.

დაბადებითგან დამყოლია მათხოვრის ბედი,
და ნისლეული თვალში ცრემლად ჩასაქსოვარი...
ვარ შენი ტრფობის სიყვარულში დასხმული რეტი
და დავგდებულვარ შენს კარებთან ვით მათხოვარი.

არ მინდა მეტი; შენი ღიმიც სახსოვრად მყოფნის,
ჭრილობას ჩემსა წმინდანები ღრუბელს ადებენ...
წმინდეთში უთქვამთ საყვარელო, მათხოვარს სოფლის,
იმ საუფლოში სასუფეველს რომ უმზადებენ.

შენ ჩემი არსი ლერწამელთა გოდებით ლეწე,
ჰო, გევედრები ეს იარა არ განმიახლო,
მე აქ მიწაზე შენი ტრფობის სუფევას ვეძებ
რომ გარდასვლაში ღმერთეული სივრცე ვიახლო.

შენც გქონდეს წილი აღდგომაში, ო, როგორ მინდა,
მთლად განიწმინდო სიცოცხლეთი ცათა ზეფირო;
წარვიდეს თვალთგან მწუხრეულით მოსიძლი ბინდი
და საუკუნეს ანგელოსად გადაეფინო...

შენ ქალი გქვია სიცოცხლეო, შენ ქალი გქვია,
მე შენგან მომხვდა მტკივნეული გოდების ტყვია,
არ განმეშორო გევედრები მომეცი ქალი,
შენ ქალი გქვია.

ლუიჯი პირანდेलო

პენჩი IV

ტრაგედია სამ მოქმედებად

მოქმედი პირნი

პენჩი IV

მატილდა სპინა — მარკიზა

ფრიდა — მისი ქალიშვილი

კარლო დი ნოლი — ახალგაზრდა მარკიზი

ტიტო ბელკრედი — ბარონი

დიონიზიო ჯენონი — ექიმი

ოთხი პერსონაჟი, რომლებიც საიდუმლო მრჩევლებს განასახიერებენ:

1 — ლანდოლფო (ლოლო)

2 — არიალდო (ფრანკო)

3 — ორდულფო (მომო)

4 — ბერტოლდო (ფინო)

ჯოვანი — კამერდინერი

ორი გადაცმული ლაქია

მოქმედება მიმდინარეობს თანამედროვე
უმბრიის სოფლურ ვილაში

მოქმედება პირველი

ვილის ოთახი, რომელიც ზუსტად იმეორებს პენჩი IV-ის სატახტო დარბაზის მკაცრ მორთულობას გოსლარის საიმპერატორო სასახლეში. ძველებურ ნივთებს შორის ზეთის საღებავებით შესრულებული ორი თანამედროვე პორტრეტი მოჩანს, ნატურალური სიდიდისა; ორივე პორტრეტი სცენის სიღრმეში, ხის მოჩუქურთმებულ ცოკოლზე დგას, რომელიც მთელ კედელს გასდევს (ცოკოლი ფართოა, წინწამოწეული, და ზედ ისე შეიძლება ჩამოჯდეს კაცი, როგორც მერხზე). ტახტი და საიმპერატორო სავარძელი დაბალი ბალდახინითურთ კედლის შუაში ორად ყოფს ცოკოლს. ტახტის აქეთ-იქით მდგარი პორტრეტები საკარნავალო კოსტიუმებში გამოწყობილ ახალგაზრდა ქალსა და კაცს გამოხატავენ; ერთი პენჩი IV-ის პორტრეტია, მეორე კი მატილდა ტოსკანელისა. მარჯვნივ და მარცხნივ, ორ-ორი კარია.

ფარდის ახდისას ორი ლაქია დაფეთებული წამოიჭრება ცოკოლიდან, რომელზედაც მანამდე იწვნენ და ხელში ჩაბლუჯული ალუბარდებით ქანდაკებებივით გახევდებიან ტახტის ორივე მხარეს. ცოტა ხნის შემდეგ მარჯვენა კარიდან შემოდიან არიალდო, ლანდოლფო, ორდულფო და ბერტოლდო: ჭაბუკები, რომლებიც მარკიზ დი ნოლის ემსახურებიან და „საიდუმლო მრჩევლების“ როლს ასრულებენ; ისინი თითქოს წვრილგვხა აზნაურები არიან, იმპერატორის ვასალები პენრიხ IV-ის სასახლის კარზე. ოთხივე მათგანი XI საუკუნის გერმანელი რაინდების კოსტიუმებშია გამოწყობილი. სულ ბოლოს მომავალი ბერტოლდო ეს-ესაა იწყებს სამსახურს. ამხანაგები უხსნიან, როგორ უნდა მოიქცეს და თან დასცინიან. მთელი სცენა უჩვეულო სისწრაფით და სისხარტით თამაშდება.

ლანდოლფო (ბერტოლდოს, თითქოს თავის ახსნა-განმარტებას განაგრძობს). ეს კიდევ სატახტო დარბაზია!

არიალდო. გოსლარში!

ორდულფო. ან, თუ გნებავს, პარცში!

არიალდო. ან კიდევ ვორმსში!

ლანდოლფო. იმის მიხედვით, თუ ვის განვასახიერებთ, დარბაზი ხან აქაა და ხან იქ.

ორდულფო. საქსონიაში!

არიალდო. ლომბარდიაში!

ლანდოლფო. რაინზე!

პრთ-პრთი. ლაქია (შეურხევლად, ტუჩების ოდნავი ცმაცუნით). სუ, სუ!

არიალდო. (ლაქიის საპასუხოდ). რა მოხდა?

პირველი ლაქია. (კვლავინდებურად ქანდაკებასავით გახვევებული, ჩურჩულით). მოვა თუ არა? (პენრიხ IV-ს გულისხმობს).

ორდულფო. არა, არა; სძინავს. ნუ გეშინია.

მეორე ლაქია (პირველთან ერთად შევებით ამოიხსუნთქავს, გაიზმორება და ისევ ცოკოლზე წამოწვება). ღმერთო ჩემო, რა იქნებოდა, აღრევე გეთქვათ?

პირველი ლაქია. (არიალდოს უახლოვდება). ასანთი ხომ არ გექნებათ, გეთაყვა?

ლანდოლფო. კი მაგრამ, ამ დარბაზში ჩიბუხის მოწვევა რომ არ შეიძლება?

პირველი ლაქია. (ვიდრე არიალდო ანთებულ ასანთს აწოდებს). მეც ავდგები და პაპიროსს გაეაბოლებ (უკიდებს, მოქაჩავს და თვითონაც ცოკოლზე წამოწვება).

ბერტოლდო. (განცვიფრებული, დარცხვენით ათვალიერებს დარბაზს, თავის კოსტიუმსა და ამხანაგების ჩაცმულობას). მომიტყევეთ... ეს დარბაზი... ეს ტანსაცმელი... რომელი პენრიხ IV-ა? გონს ვერ მოვსულვარ... საფრანგეთის მეფე ხომ არა? (ამ შეკითხვაზე ლანდოლფოს, არიალდოსა და ორდულფოს სიცილი წასკდებათ).

ლანდოლფო (იცინის და თან ბერტოლდოზე ანიშნებს შეგობრებს, რომლებიც მასავით განაგრძობენ სიცილს). მაშ, შენ ამბობ, საფრანგეთის მეფეო?!

ორდულფო (უწინდებურად). ფრანგი ჰკონებია.

არიალდო. პენრიხ IV გერმანელი, ჩემო ძვირფასო! საღიების დინასტია!

ორდულფო. დიდი და ტრაგიკული იმპერატორი!

ლანდოლფო. პენრიხ IV კანოსელი, ჩვენ აქ დღიდან დღემდის სისხლის-

მღერელ ბრძოლებში ემონაწილეობთ; ესაა ომი სახელმწიფოსა და ეკლესიას შორის, ოპ!

ორდულფო. იმპერატორი პაპის წინააღმდეგ. ოპ!

არიალდო. ანტიპაპები პაპების წინააღმდეგ!

ლანდოლფო. მეფეები ანტიმეფეების წინააღმდეგ!

ორდულფო. ჩვენ საქსონელებს ვებრძვით!

არიალდო. და ურჩ თავადებს!

ლანდოლფო. თვით იმპერატორის შვილებსაც კი!

ბერტოლდო (თავზე იტაცებს ხელებს, თითქოს სიტყვების ამ ნიაღვრისაგან დასაცავად). მესმის, ახლა კი მესმის! თორემ ამ ჩემი მორთულობისა და ამ დარბაზის შემყურემ აღარ ვიცოდი, რა მეფეა. სწორედ ვიყავი: ეს ტანსაცმელი ნამდვილად არ შეჰფერის მეთექვსმეტე საუკუნეს.

არიალდო. მეთექვსმეტესაო?

ორდულფო. ჩვენ აქ მეთერთმეტე საუკუნის დასაწყისში ვართ!

ბერტოლდო (უწინდელზე უფრო დარცხვენით). ღმერთო ჩემო, ახლა კი დავიღუპე!

ორდულფო. რა თქმა უნდა, თუკი მართლა საფრანგეთის სამეფო კარზე გეგონა თავი!

ბერტოლდო. მაშ, სულ ტყუილად ვემზადებოდი ისტორიაში?..

ლანდოლფო. ჩვენ ოთხასი წლით უფრო ადრინდელ ეპოქაში ვცხოვრობთ, ჩემო ძვირფასო. ამიტომაც პატარა ბიჭი გვეგონიხარ!

ბერტოლდო (გაცოფებული). დალაზეროს ემპაქმა, მაშინ რატომ არ მითხრეს, რომ ფრანგს კი არა, გერმანელ ჰენრიხ IV-ს ეხებოდა საქმე? მთელი ორი კვირა ვემზადებოდი ისტორიაში; ვინ მოთვლის, რამდენი წიგნი გადავექექე!

არიალდო. მომიტყევე, ნუთუ არ იცოდი, რომ საბრალო ტიტო ეპისკოპოსი ადალბერტ ბრემენელი იყო?

ბერტოლდო. რა ადალბერტი, რის ადალბერტი?!

ლანდოლფო. ერიპაა!.. როდესაც ტიტო გარდაიცვალა, ახალგაზრდა მარკიზი დი ნოლი...

ბერტოლდო. დიახ. დიახ, სწორედ მაგ მარკიზმა... რა იქნებოდა, ეთქვა?..

არიალდო. ალბათ, ეგონა, რომ იცოდი.

ლანდოლფო. ჰოდა, იმას მოგახსენებდი, რომ მარკიზი არავის აყვანას აღარ აპირებდა. ეგონა, ჩვენ სამნიც საკმარისნი ვიქნებოდით, მაგრამ მან ყვირილი მორთო: „ადალბერტი განდევნესო“. რას იზამ, ვერ გაიგო, რომ საწყალი ტიტო მოკვდა, და რაკი ადალბერტი ეგონა, ასე დაასკვნა, ნამდვილად ჩემმა მტრებმა — კელნისა და მაინცის ეპისკოპოსებმა გაამეფვეს.

ბერტოლდო (თავში იტაცებს ორივე ხელს). მაგრამ ამ საქმის ასავალ-დასავალი რომ არ გამეგება?!

ორდულფო. მაშინ მახეში გაბმულხარ და ეგაა, ჩემო ძვირფასო!

არიალდო. თუმცა ყველაზე უარესი ისაა, რომ არც ჩვენ ვიცით შენი ავანჩავანი.

ბერტოლდო. არც თქვენ იცით? რაო, მართლა არ იცით, ვისი განსახიერება მომიწევს?

ორდულფო. ჰმ, ვისი და „ბერტოლდოსი“.

ბერტოლდო. როგორ თუ ბერტოლდოსი? რომელი ბერტოლდოსი?

ლანდოლფო. „ადალბერტი ზომი გამიძევებს? ახლა კი ბერტოლდო მინდა, გესმით, ბერტოლდო“ — ყვიროდა იგი.

არიალდო. სამივემ ერთმანეთს გადახედეთ კითხვის ნიშნად. **უნდა იყოს ეს ბერტოლდო?**

ორდულფო. და, აი, შენც „ბერტოლდო“ ხარ, ჩემო ძერფასო.

ლანდოლფო. სწორედ რომ ზედგამოჭრილი იქნები ამ ჩვენი ისტორიისთვის.

ბერტოლდო (აღშფოთებულს სახეზე აწერია, წასვლას ვაპირებო). კი მაგრამ, მე აღარ მკითხავთ? კარგად ბრძანდებოდეთ. ახლა კი წავედი, წავედი-მეთქი!

არიალდო (ხელს ჩაავლებს და ორდულფოსთან ერთად სიცილით იჭაჭება). არა, არა! დამშვიდდი, რამ დაგაფეთა?!

ორდულფო. შენც ხომ ზღაპრული ბერტოლდო არ უნდა იყო?

ლანდოლფო. სანუგეშოდ ისიც გეყოფა, რომ, მართალი გითხრა, არც ჩვენ ვიცით, ვინა ვართ. ეს არიალდოა, ის — ორდულფო, მე კი — ლანდოლფო, მაგრამ ვინა ვართ სინამდვილეში? ან ვისი სახელი გექვია? ალბათ, იმდროინდელი ზალხისა. შენი სახელიც — „ბერტოლდო“ — იმდროინდელი იქნება. მხოლოდ ერთ ჩვენგანს — საბარალო ტიტოს გაუღიმა ბეღმა და წილად ზედა ისტორიაში კარგად ცნობილი პიროვნების — ბრემენელი ეპისკოპოსის როლი შეესრულებინა. ჰოდა, ის საცოდავიც მშვენიერად ასრულებდა თავის როლს, ოჰ, რა დიდებული ეპისკოპოსი იყავი, ტიტო!

არიალდო. რატომაც არა, მე შენ გეტყვი, წიგნები აკლდა თუ?..

ლანდოლფო. შენ წარმოიდგინე, ბრძანებასაც კი უბედავდა მის უდიდეს ბუღესობას, თავის ნებას თავზე ახვევდა, რჩევას აძლევდა, ჭკუას არიგებდა, როგორც შეჰფერის მეურვესა და მრჩეველს. ჰო, მართლაც, ჩვენ ხომ „საიდუმლო მრჩეველები“ ვართ. ისტორიის თანახმად, უმაღლეს არისტოკრატიას სძულდა ჰენრიხ IV, რადგანაც იმპერატორმა დაბალი წარმომავლობის ჭაბუკები შემოიხვია გარს.

ორდულფო. ჩვენსაირები.

ლანდოლფო. დიახ, იმპერატორის წვრილგვება ვასალები: ერთგულნი, სანდონი, ცოტა არ იყოს, აღვირახსნილნი და ჭკუამხიარულნი...

ბერტოლდო. მეც ჭკუამხიარული უნდა ვიყო?

არიალდო. დიახ, ჩვენსავით!

ორდულფო. რომ იცოდე, საკმაოდ ძნელი საქმეა!

ლანდოლფო. და, მართალი გითხრა, სათაყილოც. ხომ ზედავ ამ დეკორაციას? ჩვენი ჩაცმულობა ძალზე ეფექტური იქნებოდა ისტორიულ პიესაში. სწორედ ისეთი, ასე ძალიან რომ მოსწონს დღევანდელ მაყურებელს. რაც შეეხება მასალას, ჰენრიხ IV-ის ისტორია ერთი კი არა, რამდენიმე ტრაგედიისთვისაც საკმარის მასალას გვთავაზობს. მაგრამ რად გინდა?.. ჩვენ ოთხს და ამ ორ უბედურს (ლაქიებზე ანიშნებს), სარგადაყლაპულებივით რომ დგანან ტახტის კვარცხლებთან, არავინ გვიწვევს ამა თუ იმ პიესაში როლების შესრულებლად. ჩვენ, თუ შეიძლება ასე ითქვას, ცარიელი ფორმა ვართ, რომელსაც შინაარსი აკლია. მერწმუნე, ჩვენ გაცილებით უფრო გვიჭირს, ვიდრე ჰენრიხ IV-ის ნამდვილ საიდუმლო მრჩეველებს. მართალია, არც მათ რთავდნენ ამა თუ იმ როლის შესრულების ნებას, მაგრამ ისინი, ყოველ შემთხვევაში, თვითონაც არ იყვნენ აზრზე, რომ ესა და ეს როლი უნდა შეესრულებინათ. ზოლო თუ მაინც აიძულებდნენ მის შესრულებას, კიდევაც ასრულებდნენ: ეს მათთვის როლი კი არ იყო, არამედ მათივე სიცოცხლე; ისინი თავიანთი ინტერესებისათვის იბრძოდნენ, სხვების საზიანოდ; ინვესტიტურებსა და, რა ვიცი, კიდევ რას აღარ ყიდდნენ. ჩვენ კი აქ, ამ დიდებულ სასახლეში, გადაცმულები ვცხოვრობთ, რისთვის?

— არაფრისათვის... ჩვენ თითქოს ექვსი თოჯინა ვართ, კედელზე ჩამოკიდებულნი, და ვუცდით, იქნებ ვინმემ ჩამოგვხსნას, აგვამოძრაოს და ორიოდე სიტყვა გვათქმევინოს.

არიალდო. ო, არა, ჩემო ძვირფასო. მომიტევე! უნდა შეგეძლოს, ლაპარაკში მხარი აუბა. გესმის? მხარი აუბა-მეთქი! ვაი შენ დღეს და მოსწრებას, თუ გამოგვლაპარაკა და ისე ვერ უპასუხე, როგორც თვითონ სურს.

ლანდოლფო. რაც მართალია, მართალია.

ბერტოლდო. კი მაგრამ, რატომ ადრევე არ გამაფრთხილე? ახლა რაღა ექნა, ან რანაირად აუბა მხარი, თუკი ფრანგების ჰენრიხ IV-სთან შესახვედრად ემზადებოდი და ახლა კი გერმანელების ჰენრიხ IV-ს უნდა ველოდე?

ლანდოლფო, ორდულფო და არიალდო კელავ იცინიან.

არიალდო. ახლავე უნდა გარდაიქმნა.

ორდულფო. ნუ გეშინია, ჩვენ შენთანა ვართ!

არიალდო. რომ იცოდე, რამდენი წიგნი გვაქვს! ცოტა ხანს მაინც გეყოფა, თუ კეთილინებებ და გადაათვალიერებ.

ორდულფო. ზოგადად მაინც მიხვდები რამეს.

არიალდო. აბა, შეხედე! (აიძულეებს შებრუნდეს და უკანა კედელზე მარჯონა მატყლდას სურათს უჩვენებს). ვინ არის, მაგალითად, ეს ქალი?

ბერტოლდო (უყურებს). ეს ქალი?.. უწინარეს ყოვლისა, ეს ნამდვილი ანაქრონიზმია: ორი თანამედროვე პორტრეტი ამდენ ღირსშესანიშნავ სიძველეს შორის.

არიალდო. მართალს ბრძანებ. ეს ორი სურათი ადრე არც ყოფილა აქ. მათ უკან ორი ნიშაა. სწორედ აქ უნდა მდგარიყო იმდროინდელი სტილის მიხედვით შესრულებული ორი ქანდაკება. მაგრამ რაკი ნიშები ცარიელი რჩებოდა, ამ ორი სურათით დაფარეს ისინი.

ლანდოლფო (აწყვეტილებს და თვითონ განაგრძობს). ანაქრონიზმად მაშინ უნდა მიგეჩნია, მართლა სურათები რომ ყოფილიყო.

ბერტოლდო. აბა, რა არის?

ლანდოლფო. თუ შეეხები სურათებია, მაგრამ იმისთვის (იდუმალი იერით ანიშნებს მარჯვნივ: ჰენრიხ IV-ს გულისხმობს), ვინც არ ეხება...

ბერტოლდო. თქვი, მაშ, რა არის იმისთვის?

ლანდოლფო. კარგად დაუკვირდი. თუმცა, ჩემის აზრით, ეს, არსებითად, ასეცაა. ესენი ხატებია, დიახ, ხატები, როგორც... აბა, რანაირად ავიხსნა?.. როგორც სარკეში იხატება საგნები. აი, ეს (ჰენრიხ IV-ის პორტრეტზე ანიშნებს), ხომ ხედავ, რა ცოცხლად გვიხატავს მას თავის სატახტო დარბაზში, რომელიც ზუსტად ისეთია, როგორიც უნდა იყოს იმდროინდელი სტილით ნაგები დარბაზი. რა გიკვირს? წინ რომ სარკე დაგიდგან, განა შენს თავსაც ცოცხლად არ დაინახავ შიგ? ზუსტად ისეთს, როგორიცაა ხარ ახლა, ამ ძველებურ ტანსაცმელში გამოწყობილი? ეს ორი სურათიც თითქოს ორი სარკეა, საიდანაც შემოგვცქერიან ცოცხალი ხატებანი, შემოგვცქერიან აქ. ამ სამყაროში, რომელსაც, თუ ცოტა ხანს მაინც დაჰყოფ ჩვენს გვერდით, მერწმუნე, თვითონაც გაცოცხლებულს იხილავ.

ბერტოლდო. იცით, რას გეტყვით? სულაც არ მხიბლავს აქ, თქვენთან ერთად, ჭკუაზე შეშლა.

არიალდო. ჭკუაზე შეშლისა რა მოგახსენო და თავშესაქცევი კი არ მოგაკლდება.

ბერტოლდო. ერთი ეს მოთხარი, ყველანი ასე რამ დაგაბრძენათ?

ორდულუო. ჩემო ძვირფასო, ისტორიაში რეაასი წლით უკან წავსულია შეუძლებელია ცოტათი მაინც არ დაგაბრძენოს.

არიალდო. მორჩი ერთი! აი, ნახავ, თუ სულ მალე შენც არ გადმოგდეთ ეს სიბრძნე.

ორდულუო. ამნაირ სკოლაში შენც ყოვლისმცოდნე გახდები.

ბერტოლდო. ღვთის გულისათვის, ღღეს დამეხმარეთ. ორიოდ სიტყვა მაინც მითხარით, რომ აზრზე მოვიდე.

არიალდო. ეგ ჩვენზე იყოს; ერთი ერთს გეტყვის, მეორე — მეორეს და...

ლანდოლუო. მაგ შენს მავთულებს ერთმანეთს გადავაბამთ, ისე მოგმართავთ და მოგაწესრიგებთ, როგორც ყველაზე ჭკვიანსა და სრულქმნილ თოჯინას. აბა, წავიდეთ! (ხელკავს გამოხედვას, რომ წაიყოლიოს).

ბერტოლდო (შეჩერდება და პორტრეტს შეხედავს). მოიცა! რომ არ გითქვამთ, ვინ არის ეს ქალი? იმპერატორის ცოლია?

არიალდო. არა, იმპერატორის ცოლი ბერტა სუზელი გახლავთ, ამედეო II სავოიელის და.

ორდულუო. იმპერატორი, რომელსაც სურს ჩვენსავით ახალგაზრდა იყოს, ვერ იტანს ცოლს და გადაწყვეტილი აქვს, გვეყაროს.

ლანდოლუო. ეს კი (პორტრეტზე ანიშნებს). იმპერატორის დაუძინებელი მტერია: მარკიზა მატილდა ტოსკანელი.

ბერტოლდო. აა, ახლა კი მივხვდი: ის, ვინც პაპი შეიფარა?

ლანდოლუო. დიახ, კანოსაში.

ორდულუო. პაპი გრიგოლ VII.

არიალდო. ეგ ჩვენი საფრთხივალა! წავიდეთ, წავიდეთ!

ოთხივენი მარჯვნივ მიემართებიან, იმ კარისაკენ, საიდანაც შემოვიდნენ, მაგრამ ამ დროს მარცხენა კარიდან შემოდის ფრაკში გამოწყობილი ბებერი კამერდინერი ჯოვანი.

ჯოვანი (ჩქარობს; ქოშინით). ეი, სუუ! ფრანკო! ლოლო!

არიალდო (ჩერდება და მისკენ ბრუნდება). რაო, რა გნებავს?

ბერტოლდო (განცვიფრებული იმით, რომ ფრაკში გამოწყობილი ჯოვანი სატახტო დარბაზში შემოდის). როგორ? ის იქაა?

ლანდოლუო. აბა, მეოცე საუკუნის კაცო, აქედან მოუსვი! (დანარჩენებთან ერთად მივარდება ჯოვანის, ხუმრობით ეშუქრება და ერეკება).

ორდულუო. უპ, შე გრიგოლ VII-ის ელჩო, თავიდან მოგვეწყდი!

არიალდო. თვალთ ალარ დაგვენახო.

ჯოვანი (თავს იცავს; გაბრაზებით). აბა, გვეყოფათ!

ორდულუო. რას ქვია, გვეყოფა? შენი ფეხი არ ვნახოთ აქ!

არიალდო. შორს ჩვენგან! შორს ჩვენგან!

ლანდოლუო (ბერტოლდოს). აი, ნამდვილი მკრეხელობა! ეს ეშმაკის მოციქული რომელმაც მოგვმა გამოიხმო! აბა, ხმალი იშისშელე; ხმალი იშისშელე-მეთქი! (თვითონაც ხმალს დააძრობს ქარქაშიდან).

ჯოვანი (ვეირის). გვეყოფათ-მეთქი, ვის ვეუბნები? რა თავს იგიჟიანებთ? ბატონი მარკიზი მობრძანდა და მასთან ერთად...

ლანდოლუო (ხელების სრესით). აა, დიდებულია, დიდებული! ქალებიც არიან?

ორდულუო (ლანდოლუოსავით). ბებრები თუ ახალგაზრდები?

ჯოვანი. არა, თან ორი ბატონი ახლავს.

არიალდო. კი მაგრამ, ქალები? ქალები ვინდა არიან?

ჯოვანი. ქალბატონი მარკიზა და მისი ქალიშვილი.

ლანდოლფო (განცვიფრებით). როგორ, ქალბატონი მარკიზა?
ორდულფო (ასევე განცვიფრებით). მაშ, მარკიზაო, შენ ამბობ?
ჯოვანი. დიახ, მარკიზა!

არიალდო. კაცებზე რაღას გვეტყვი?

ჯოვანი. ვერაფერს.

არიალდო (ბერტოლდოს). ალბათ, იმიტომ მოვიდნენ, რომ როლები გვი-
 კრნახონ, გესმის?

ორდულფო. გრიგოლ VII-ის ელჩები იქნებიან! აი, სეირი!

ჯოვანი. აღარ მათქმევინებთ?

არიალდო. თქვი! თქვი!

ჯოვანი. ჩემის აზრით, ერთი მათგანი ექიმი უნდა იყოს.

ლანდოლფო. აა, გასაგებია! ისევე ექიმი?

არიალდო. ბრავო, ბერტოლდო! რა კაი ფეხი გქონია!

ლანდოლფო. ნახე, როგორ გავაპამპულავენთ ვაჟბატონ ექიმს!

ბერტოლდო. მე კი მგონია, ჩემი განკითხვის დღე მოვიდა და ეგ არი!

ჯოვანი. დამცათ, ხალხო! ამ დარბაზში შემოსვლას აპირებენ.

ლანდოლფო (გაოგნებული). რაო?.. მარკიზა — ამ დარბაზში?!

არიალდო. ერიპა! ესე იგი, აქ საქმე ჩვენ როლებს როდი ეხება!

ლანდოლფო. ნამდვილი ტრაგედიის მოწმენი გავხდებით.

ბერტოლდო (ცნობისმოყვარეობით აღძრული). რატომ? რატომ?

ორდულფო. რატომ და იმიტომ, რომ აი, ეს (პორტრეტზე ანიშნებს) —

მარკიზა! ახლა ხომ გესმის?

ლანდოლფო. მისი ქალიშვილი კი მარკიზის საცოლეა.

არიალდო. კი მაგრამ, რა უნდათ, თუ იცი?

ორდულფო. ვაი ჩვენს დღეს და მოსწრებას, თუ მარკიზას თვალი შეას-
 წრო!

ლანდოლფო. რა იცი, იქნებ ვერც იცნოს?

ჯოვანი. რაღაც უნდა დაგიჯდეთ, თუ გაიღვიძა, იქიდან ფეხი არ მოაცუ-
 ლევენოთ!

ორდულფო. ხუმრობ თუ მართალს ამბობ? როგორ გინდა, ფეხი არ მო-
 აცკლევინო?

არიალდო. ვითომ აი იცნობ!

ჯოვანი. დალაზეროს ეშმაკმა, თუ გინდა, ძალა იხმარეთ! ასე მაქვს ნაბრ-
 ძანები ახლა კი გასწით!

არიალდო. დიახ, დიახ; იქნება კიდევ გაიღვიძა!

ორდულფო. აბა, წავედით!

ლანდოლფო (ვიდრე სხვებთან ერთად გავიდოდეს, ჯოვანის). ყველაფერს
 მერე აგვიხსენი!

ჯოვანი (უკან მიმავლის მიმავალთ). კარი დაკეტეთ და გასაღები კარ-
 გად შეინახეთ! აი, ეგ მეორე კარიც! (მეორე კარს უჩვენებს მარჯვნივ).

ლანდოლფო, **არიალდო** და **ორდულფო** მარჯვნივ დატანებული მეორე კა-
 რიდან გადიან.

ჯოვანი (ორ ლაქიას). თქვენ კი, აი, იქ მიბრძანდით! (პირველ კარს უჩ-
 ვენებს მარჯვნივ). კარი დაკეტეთ და გასაღები შეინახეთ.

ლაქიები მარჯვნივ დატანებული პირველი კარიდან გადიან. ჯოვანი მარცხე-
 ნა კარიხაკენ მიემართება და აღებს, რომ მარკიზი დი ნოლი გამოატაროს.

დი ნოლი. რაც გითხარი, ყველაფერი შეასრულე?

ჯოვანი. დიახ. არხეინად ბრძანდებოდეთ, ბატონო მარკიზო!

დი ნოლი გადის, რომ დანარჩენები მოიპატიჟოს. პირველად ბარონი ტიტო ბელკრედი და ექიმი დიონიზიო ჯენონი შემოდიან. მათ მოჰყვებიან ქალბატონი მათილდა სპინა და მისი ქალიშვილი ფრიდა. ქალბატონი მათილდა სპინა, ასე, ორმოცდახუთი წლისა იქნება; ჯერ კიდევ შერეწნია უწინდელი სილამაზე და მომხიბვლელობა, თუმცა, ეტყობა, გულმოდგინედ ცდილობს, სახეზე უზვად წასმული, მაგრამ დახვეწილი ზელოვნების წყალობით თითქმის შეუჩინველი ნელსაცხებლებით შეარბილოს ასაკის ყოველსმმუსვრელი ზემოქმედების კვალი. ეს გრამი მას გოროზი ვალკირიის იერს ანიჭებს, რასაც ნაკლებად ეხამება მჭმუნვარედ მოკუმული ბაგეების ლამაზი ჭრილი. მარკიზა დიდი ხნის წინათ დაქვრივდა და ახლა მისი მეგობარია ბარონი ტიტო ბელკრედი რომელსაც თვითონაც და სხვებიც, ცოტა არ იყოს, აგდებულად უყურებენ, ყოველ შემთხვევაში, გარეგნულად მაინც ასე ჩანს. მაგრამ რა არის სინამდვილეში ტიტო ბელკრედი მარკიზასათვის, ეს მხოლოდ ბარონმა იცის, რომელსაც გულში ჩუმად ეცინება, როცა ქალბატონი მათილდა სპინა იძულებულია თავი ისე დაჰვიროს, თითქოს მისთვის უცნობი იყოს რა კავშირია მათ შორის. ბარონი იცინის იმ სიცილის პასუხად, რასაც მისდაძი მარკიზას აგდებული დამოკიდებულება იწვევს სხვებში. პირხმელი, ნადრევად გაჭაღარავებული ბარონი ოდნავ უმცროსია მარკიზაზე. ცოტა არ იყოს სასაცილო თავი განსაცვიფრებლად მიუგავს ჩიტის თავს. მართლაც ჩაუქი ეთქმოდა, მის უჩვეულო სიკიკასეს (რისი წყალობითაც ძალზე საშიში მოფარიკავეს სახელი აქვს გავარდნილი) ოდნავ რომ არ აჩლუნგებდეს მცონარა არაბის სიზნანტი, რაც მკაფიოდ ვლინდება თავისებურ, დუდლუნა ხმასა და გატყლარჭულ მეტყველებაში. მარკიზას ქალიშვილი ფრიდა ცხრაშვიტი წლისაა. საწყალობლად მიეუფული მედიდური და გოროზი დედის ჩრდილში, ჩუმად იტანჯება მარკიზას ირგვლივ ატეხილი მითქმა-მოთქმის გამო, რაც იმდენად დედას როდი ვნებს, რამდენადაც შვილს. საბედნიეროდ, ის უკვე დანიშნულია მარკიზა დი ნოლიზე: ეს გახლავთ მკაცრი გარეგნობის ჭაბუკი, სხვების მიმართ შემწყნარებელი, მაგრამ გულწათხრობილი და იმ მოკრძალებული როლითაც კმაყოფილი, რომლის შესრულებაც, მისი აზრით, ბედმა მიანდო ამ ქვეყნად; თუმცა თვითონაც ვერ გეტყვით დაბუჯითებით, რაში მდგომარეობს ეს როლი. ასეა თუ ისე, ის აშკარად გრძნობს უდიდეს პასუხისმგებლობას, რაც მას დაეკისრა განგების ნებით; ყოველ შემთხვევაში, თვითონ ასე აცნობია. ჭაბუკი მარკიზი ჭვლის, რომ სხვებს — სეპედნიერთ — შეუძლიათ ილაყბონ და გაერთონ კიდევ, მაშინ როდესაც თვითონ მას წართმეული აქვს ამის უფლება. მაგრამ იმიტომ კი არა, რომ არა სურს, არამედ იმიტომ, რომ მართლა არ შეუძლია. მარკიზა ამას წინათ დაკარგა დედა და მკაცრი გემოვნებით შერჩეული სამგლოვიარო ტანისამოსი აცვია. ექიმ დიონიზიო ჯენონის სატირის ლამაზი, ლაყლაყა და ურცხვი სახე, გადმოკარკული თვალები და ვერცხლისფრად მზინავი, მოკლედ შეკრუჭილი წვერი აქვს; თითქმის მთლიანად გამელოტებულია და უზადო მანერებით გამოირჩევა.

შემოსვლისას ყველანი აღელვებულნი და შეშინებულნიც კი ჩანან; ისინი (მარკიზ დი ნოლის გარდა) დიდი ინტერესით ათვალიერებენ დარბაზს და ერთხანს ხმადაბლა ლაპარაკობენ.

ბელკრედი. დიდებულია, დიდებული!

ექიმი. ძალზე საინტერესოა. ეს შლეგური ფანტაზია თანმიმდევრულად ვლინდება თვით დარბაზის მორთულობაში! დიდებულია, ჭეშმარიტად დიდებული!

ძ-ნი მათილდა (თვალებით დაეძებს თავის პორტრეტს და როცა შეამჩნევს, უახლოვდება). აჰ, აი, ისიც! (ვიდრე ოდნავ მოშორებით მდგარი ათვალიერებს პორტრეტს, ქალში ათასი გრძნობა იღვიძებს). დიახ, დიახ... აბა, შეხედე!.. ღმერთო ჩემო!.. (თავის ქალიშვილს უძახის). ფრიდა, ფრიდა!.. აბა, შეხედე!..

ფრიდა. აა! ესეც შენი პორტრეტი!..

ძ-ნი მათილდა. არა, არა, კარგად დაუკვირდი: ჩემი კი არა, შენია, შენი! დი ნოლი. მართლა? აკი გუუბნებოდით.

ძ-ნი მათილდა კი მაგრამ, რას წარმოვიდგენდი?.. (შეაჟრვოლებს, თითქოს შეამცივნაო). ღმერთო, რა გრძნობაა! (ქალიშვილს მიუბრუნდება). რას იტყვი, ფრიდა? (წელზე ხელს მოხვევს და მკერდზე მიიკრავს). აქეთ მოიწი! ნუთუ ჩემში შენს თავს ვერ ხედავ ამ პორტრეტზე?

ფრიდა. ჰო, მართლაც...

ძ-ნი მათილდა. არა, ხომ ხედავ?! ნამდვილი ჩემი ასლი ხარ! (ბელკრედის მიუბრუნდება). მოდით, თქვენც შეხედეთ, ტიტო! აბა, რას იტყვი?

ბელკრედი (სურათის შეხედვაზე უარს აცხადებს). არა, არა, არ შემიძლია! აპრიორულად არ შემიძლია!

ძ-ნი მათილდა. რა სიბრყველა! თქვენ გგონიათ, კომპლიმენტს მეუბნებით? (ეჭიმი ჯენონის მიმართავს). თქვენ მაინც მითხარით, ეჭიმი!

ეჭიმი უახლოვდება.

ბელკრედი. (მხარზემოდან გახედავს ეჭიმს; იღუმალი ხმით). სუუ!.. თუ ღმერთი გწამთ, არ გაცდუნოთ!

მეიმი. (დაბნეული; ღიმილით), კი მაგრამ, რამ უნდა მაცდუნოს?

ძ-ნი მათილდა. ყურადღებას ნუ მიაქცევთ. მობრძანდით, მობრძანდით! რა აუტანელი ვინმე!

ფრიდა. ხომ იცით, პროფესიით ტაკიმასხარაა.

ბელკრედი (ეჭიმს, რომელიც კვლავ სურათისკენ მიემართება). ფეხებზე დაიხედეთ, ეჭიმო, ფეხებზე!

მეიმი. ფეხებზე? რატომ?

ბელკრედი. რატომ და იმიტომ, რომ რკინის ფეხსაცმელები გაცვიანთ.

მეიმი. მე?

ბელკრედი. დიახ, თქვენ; და მინის ოთხი პაწაწინა ფეხისაკენ მიაბიჯებთ.

მეიმი (ხმაბალა იცინის). რა კაცია!.. ჩემის აზრით, თუ საღად ვიმსჯელებთ, გასაოცარი არა არის რა იმაში, რომ შეილი დედასა ჰგავს.

ბელკრედი. ბაჰ! მზადაა!

ძ-ნი მათილდა (გაშმაგებული მიაშურებს ბელკრედს). რა შუაშია „ბაჰ“? რა მოხდა? ისეთი რა თქვა?

მეიმი (უშანკო გამოშტყვევებით). განა მართლა ასე არაა?

ბელკრედი (მარკიზას პასუხობს). მან თქვა, რომ ამაში გასაოცარი არა არის რა; თქვენ კი, პირიქით, ძალზე განცვიფრებული ბრძანდებით. მომიტყევთ, მაგრამ ერთ კითხვას გკადრებთ: რატომ, თუკი ეს ასე ბუნებრივი გეჩვენებათ?

ძ-ნი მათილდა (უფრო მეტად გაშმაგებული). ბრიყვო! ბრიყვო! სწორედ იმიტომ, რომ ასე ბუნებრივია! იმიტომ, რომ აქ (პორტრეტზე ანიშნებს) ჩემი ქალიშვილია გამოხატული. მაგრამ ეს ჩემი პორტრეტი და მე გამიკვირდა, რომ ჩემს მაგივრად ჩემი ქალიშვილი ვიხილე; მერწმუნეთ, გულწრფელად გამიკვირდა და მე გიკრძალავთ, ეჭვი შეიტანოთ ამაში!

ერთხანს უხერხული სიჩუმე ჩამოვარდება, რაც ამ უკმეხობითაა გამოწვეული.

შრიდა (ხმადაბლა, უკმაყოფილოდ). ღმერთო ჩემო, მუდამ ასეა... ვაი-უმ: ველელები და დავიდარაბა ყოველგვარი წვრილმანის გამო.

ბაღკრადი (ასევე ხმადაბლა, თითქოს უდი აწოთიშუაო, მობოდიშების კი-ლოთი). მაგრამ მე არც შემპარვია ეჭვი, მხოლოდ იმის თქმა მინდოდა, რომ თავ-დაპირველად დედაშენივით არ გაგკვირებია, ანდა, თუ რამემ გაგაკვირვა, მხო-ლოდ და მხოლოდ მსგავსებად შენსა და ამ პორტრეტს შორის.

ძ-ნი მათილდა. გასაგებია რატომაც! განა შეეძლო თავისი თავი ეცნო ჩემში და ისეთი დავენახე, როგორიც მისი ბნისა ვიყავი? მე კი შემიძლია, ჩემი თავი ვიზილო მასში, — სწორედ ისეთში, როგორიც, აი, ახლა.

პაიმი. ცამდე მართალი ბრძანდებით! რადგანაც პორტრეტი — ესაა ერთ წაშში მოქცეული მარადისობა, იმდენად შორეული, რომ შეუძლებელია სინიო-რინას მახსოვრობა მოიცადეს მას; მაგრამ, იმავედროულად, პორტრეტი ინახავს ყველაფერს, რაც მან შეიძლება გაახსენოს სინიორა მარკიზას: მოძრაობას, მი-მოხრას, მზერას, ღიმილს, მოკლედ, ყველაფერს, რაც უკვე აღარ შერჩა ამ ჩვენს მშვენიერ ქალბატონს...

ძ-ნი მათილდა. ჭეშმარიტად!...

პაიმი (მარკიზას სათქმელს განაგრძობს და უშუალოდ მას მიმართავს). თქვენ ახლა, რაღა თქმა უნდა, თქვენსავე ქალიშვილში გაცოცხლებულ საკუთარ თავსა ხედავთ.

ძ-ნი მათილდა. მაგრამ ამას (ბელკრედზე ანიშნებს) რა მოასვენებს, თუ ყველაფერი, თვით ყველაზე უშუალო გრძნობაც კი არ ჩამაშხამა? მხოლოდ იმი-ტომ, რომ მაწყვინოს.

პაიმი (თავისი ახსნა-განმარტებით აღტაცებული პროფესორის ტონით მიმართავს ბელკრედს). მსგავსება, ძვირფასო ბარონო, ხშირად გონებაშიწვილო-მელი მიზეზისგან იღებს დასაბამს და სწორედ ამით აიხსნება, რომ...

ბაღკრადი (ცდილობს ლექცია გააწვევტინოს)... რომ ვიღაცას შეუძ-ლია, მსგავსება აღმოაჩინოს ჩემსა და თქვენს შორის, ძვირფასო პროფესორო!

დი ნოლი. მორჩით, თუ ღმერთი გწამთ, მორჩით! (ორ მარჯვენა კარზე ანიშნებს და თითქოს აფრთხილებს ყველას, რომ იქ ვიღაცას შეიძლება ესმო-დეს მათი სიტყვები). ისედაც დიდი რისკი გავწიეთ, აქ რომ მოვედით...

შრიდა. რა თქმა უნდა! მართლ ამის აქ ყოფნაც საკმარისია... (ბელკრედის გულისხმობს).

ძ-ნი მათილდა (სხაპასხუპით). ამიტომაც არ მინდოდა, რომ ჩვენთან წა-მოსულიყო.

ბაღკრადი. მაგრამ ჩემს ხარჯზე ხომ ამდენი იცინეთ და იმხიარულეთ?! უმადურებაც ამასა ჰქვია!

დი ნოლი. მორჩი, თუ ღმერთი გწამს, ტიტო! ექიმი უკვე აქაა. ხომ იცი, რაოდენ სერიოზულმა საქმემაც მოგვიყვანა და რა მნიშვნელობა აქვს ამას ჩემ-თვის...

პაიმი. დიახ, დიახ, მოდით, თავდაპირველად რამდენიმე წვრილმანი დავა-ზუსტოთ. მომიტყვევთ, ქალბატონო მარკიზა, ამ თქვენს სურათს რა უნდა აქ? დიდიხანია გაარუქეთ?

ძ-ნი მათილდა. არა, არა, რას ქვია, გავარუქე? მაშინ ფრიდას ხნისა გახ-ლდით და დანიშნულიც კი არ ვიყავი. იმ უბედური დღიდან ოთხი თუ ხუთი წელი იქნებოდა გასული, რომ დედამისის (დი ნოლიზე ანიშნებს) დაჟინებულ თხოვნას დავეყვი და ჩემი სურათი დავუთმე.

პაიმი. ბატონი მარკიზის დედა კი, რაღა თქმა უნდა, მისი და იყო, არა? (მარჯვენა კარზე ანიშნებს და პენრიხ IV-ს გულისხმობს).

დი ნოლი. დიახ, ექიმო; ჩვენი აქ მოსვლა ჩემი ვალია, ვალი — დედაჩემის წინაშე, რომელიც ამ ერთ-ერთის წინ გარდაიცვალა. ნაცვლად იმისა, რომ აქ ვიყოთ, მე და ეს (**ფრიდაზე ანიშნებს**) ახლა უკვე გზაში უნდა ვყოფილიყავით...

აქიმი. და სულ სხვა რამეზე გეფიქრათ! მესმის, მესმის!

დი ნოლი. ექ!... მაგრამ განსვენებულ დედაჩემს საფლავშიც თან ჩაჰყვა ღრმა რწმენა, რომ მისი სათაყვანებელი ძმა სულ მალე განიკურნებოდა.

აქიმი. მომიტყევთ: ხომ ვერ მეტყვით, რას ემყარებოდა მისი რწმენა?

დი ნოლი. როგორც ჩანს, და-ძმას შორის გამართულ ერთ უცნაურ საუბარს, დედაჩემის გარდაცვალებამდე ცოტა ხნით ადრე.

აქიმი. საუბარს?... აჰა!.. დალაზეროს ეშმაკმა, ჩვენს ბედს ძალლი არ დაჰყვდა, მისი შინაარსი რომ ვიცოდეთ.

დი ნოლი. სამწუხაროდ, მე არა ვიცი რა. მხოლოდ ის შემიძლია გითხრათ, რომ მათი უკანასკნელი საუბრის შემდეგ დედაჩემი ძალზე აღელვებული დაბრუნდა. როგორც ჩანს, ბიძაჩემი უჩვეულოდ ალერსიანი იყო მის მიმართ, თითქოს წინასწარ გრძნობდა დის მოახლოებულ აღსასრულს. სასიკვდილო სარეცელზე მწოლარე დედაჩემმა სიტყვა ჩამომართვა, რომ ყოველთვის ვიზრუნებდი მის ძმაზე. ყურადღებას არ მოვაკლებდი, ხშირ-ხშირად ვინახულებდი და ექიმებს ვუჩვენებდი...

აქიმი. აჰა!.. კეთილი და პატიოსანი... ახლა ერთი ასეთი კითხვაც... ხან-დახან ყოვლად უზადრუკი მიზეზიც კი... მაშასადამე, ეს პორტრეტი.

მ-ნი პატილდა. ოჰ, ღმერთო ჩემო! არა მგონია, ექიმო, რომ ამ პორტრეტს ესოდენ დიდი მნიშვნელობა ჰქონდეს. პირადად ჩემზე მხოლოდ იმიტომ მოახდინა ამნაირი შთაბეჭდილება, რომ, ვინ იცის, რა ხანია, აღარ მინახავს.

აქიმი. ნება მიბოძეთ, ნება მიბოძეთ...

დი ნოლი. დიახ, აგერ უკვე თხუთმეტი წელია აქაა.

მ-ნი პატილდა. მეტიც! სულ მცირე, თვრამეტი მაინც იქნება.

აქიმი. გთხოვთ, მომიტყევთ: თქვენ ჯერ კიდევ არ იცით, რისი თქმა მინდა. მე უზარმაზარ, დიახ, უზარმაზარ მნიშვნელობას ვანიჭებ ამ ორ პორტრეტს, შესრულებულს, თუ არა ვცდები, იმ სახელგანთქმულ და საბედისწერო კავალკადამდე ცოტა ხნით ადრე; მართალი ვარ?

მ-ნი პატილდა. დიახ.

აქიმი. როცა ის სრულ ჭკუაზე იყო, — აი, ამის თქმა მსურდა! — თვითონვე გთხოვთ მათი შეკვეთა?

მ-ნი პატილდა. არა, ექიმო, კავალკადის ბევრმა სხვა მონაწილემაც და ახატვინა მაშინ თავისი პორტრეტი; ისე, სამახსოვროდ.

ბელკარედი. სხვათა შორის, — მეც, კარგად მახსოვს, შარლ ანჟუელის როლს ვასრულებდი.

მ-ნი პატილდა. დიახ, როგორც კი კოსტიუმები გავვიმზადეს...

ბელკარედი. პო, მართლა, ვილაძამ შემოგვთავაზა, ყველა სურათი ერთად შეგვეკრიბა და ამ ვილაში, სადაც უნდა დაბრუნებულიყო კავალკადა, როგორც გალერეაში, სამახსოვროდ გამოგვეფინა, მაგრამ შემდეგ რატომღაც ყველამ თან წაიღო თავისი სურათი.

მ-ნი პატილდა. ჩემი სურათი კი, როგორც მოვახსენეთ, ოთხიოდე წლის შემდეგ დავუთმე... სხვათა შორის, ყოველგვარი სინანულის გარეშე, ვინაიდან დედამისმა (**დი ნოლიზე ანიშნებს**)...

აქიმი. თუ იცით, თვითონ მას ხომ არ უთხოვია?

მ-ნი პატილდა. არა, არ ვიცი! შესაძლოა... ან იქნებ დამ მომსურვა ესია-მოგვებინა მშისთვის...

მეიმი. ახლა ერთი ასეთი კითხვა: კავალკადის მოწყობის იდეა მას დაე-
ბადა?

ბელკრადი (სწრაფად). არა, არა, მას კი არა, მე!

მეიმი. ნება მიბოძეთ...

მ-ნი მათილდა. ყურს ნუ ათხოვებთ! ესაზრი საბრალო ბელასის მოუე-
და თავში.

ბელკრადი. ვინ მოგახსენათ?

მ-ნი მათილდა (ეჭიშ). დიახ, გრაფ ბელასის! საცოდავი ამ ორი თუ
სამი თვის წინ გარდაიცვალა.

ბელკრადი. მაგრამ თუ ბელასი სულაც არ იყო იქ, მაშინ...

დი ნოლი (ახალი აყალ-მაყალის შიშით). მომიტყევთ, ექიმო, განა ასე
აუცილებელია იმის დადგენა, თუ ვის დაებადა ეს იდეა?

მეიმი. ეჰ, დიდ სამსახურს კი გამიწვედა...

ბელკრადი. ეს აზრი მე მომივიდა თავში! კვენაში ნუკი ჩამომართმევთ,
თუმცა, კაცმა რომ თქვას, საკვენნი რა მაქვს? მით უმეტეს, თუ გავიხსენებთ, რა
უბედურებაც მოჰყვა ამას... მშვენივრად მახსოვს, ექიმო: ნოემბრის ერთ საღა-
მოს კლუბში ვიჯექი და ილუსტრირებულ გერმანულ ჟურნალს ვფურცლავდი
(რა თქმა უნდა, მხოლოდ სურათებს ვათვალიერებდი, რადგან გერმანული არ ვი-
ცი). ერთ-ერთ სურათზე იმპერატორი იყო გამოსახული, რომელიღაც საუნივერ-
სიტეტო ქალაქში, სადაც თავის დროზე სწავლობდა თურმე.

მეიმი. ბონში, ბონში.

ბელკრადი. შესაძლოა, ბონშიაც იყო. ცხენზე ამხედრებულ იმპერატორს
გერმანელ სტუდენტთა უძველესი საზოგადოების ყოვლად უჩვეულო, ტრადიცი-
ული სამოსი ეცვა. უკან კეთილშობილ სტუდენტთა მთელი კორტეჟი მისდევდა;
სტუდენტებიც იმპერატორივით ცხენებზე იყვნენ ამხედრებულნი და მისნაირ
ტანსაცმელში გამოწყობილნი. სწორედ ამ სურათის დანახვისას გამიელვა თავ-
ში აზრმა, რადგანაც, უნდა მოგახსენოთ, რომ ჩვენი კლუბის წევრები იმხანად
დიდი საკარნავალო მასკარადისათვის ემზადებოდნენ და მეც ის ისტორიული, ან,
უფრო სწორად, ბაბილონური კავალკადა შევთავაზე მათ. თვითვე ჩვენგანს
ამა თუ იმ ეპოქის რომელიმე ცნობილი პიროვნება უნდა აერჩია და განესახიე-
რებინა: მეფე, იმპერატორი, მთავარი, თავის ქალბატონთან — დედოფალსა თუ
იმპერატორის მეუღლესთან ერთად. ყოველი წყვილი ცხენებზე უნდა ყოფილი-
ყო ამხედრებული, ხოლო ცხენების აკაზმულობა, რაღა თქმა უნდა, სათანადო
ეპოქის სტილს შეხამებოდა. ჩემი წინადადება მიღებულ იქნა.

მ-ნი მათილდა. რა ვქნა, მე ბელასიმ მიმიპატიჟა.

ბელკრადი. თუ ამასთანავე, ისიც გითხრათ, რომ ეს აზრი მას ეკუთვნო-
და, მაშასადამე, უკანონოდ მიუთვისებია იგი. გარწმუნებთ, მე რომ ჩვენი კლუ-
ბის წევრებს ეს წინადადება შევთავაზე, იმ საღამოს ბელასი არც კი ყოფილა
იქ. სხვათა შორის, არც ის ყოფილა (ნართაულად გულიხსნობს ჰენრიხ IV-ს).

მეიმი. და სწორედ მაშინ აირჩია ჰენრიხ IV?

მ-ნი მათილდა. იმიტომ, რომ მე თვითონაც ესა თუ ის სახელი უნდა
ამერჩია, თუმცა არ კი ვიცოდი, ვისი და სრულიად დაუფიქრებლად წამოვიძახე,
მე მინდა მარკიზა მათილდა ტოსკანელი ვიყო-მეთქი.

მეიმი. არა... არ მესმის, რა კავშირია...

მ-ნი მათილდა. აჰ! თავდაპირველად ვერც მე გავიგე, როცა მან მითხრა,
თუ ასეა, მაშინ მეც თქვენს ფერხით ვიქნები გართმეული, როგორც ჰენრიხ
IV კანოსაში. „კანოსა“ ჩემთვის ცნობილი იყო, თუმცა, მართალი გითხრათ,
კარგად აღარ მახსოვდა მთელი ეს ისტორია, მაგრამ როცა ჩემი როლის მოსამ-

ზადებლად ხელახლა გადავიკითხე, მივხვდი, რომ მე — პაპ გრიგოლ VII-ის უერთგულესი და უსანდოესი მოკავშირე — გერმანიის იმპერატორის მოსახლეს მტერი ვყოფილვარ. მაშინ კი ცხადი შეიქმნა ჩემთვის, რა იყო იმის მიზეზი, რომ მას შემდეგ, რაც მე უკვე ავირჩიე მისი დაუძინებელი მტრის როლი, მან პენრიხ IV-ის განსახიერება ირჩია, რათა ჩემს გვერდით ყოფილიყო კავალკადაში.

მამიმი. აა! ალბათ, იმიტომ, რომ...

ბელკრადი. ოპ, ღმერთო ჩემო! იმიტომ, ექიმო, რომ ის მაშინ თავადაკლული ეარშიყებოდა მარკიზას, ეს კი (მარკიზაზე ანიშნებს), ბუნებრივია...

მ-ნი მათილდა (იფეთქებს). „ბუნებრივია!“ დიახ „ბუნებრივია!“ მით უმეტეს, მაშინ „ბუნებრივი“ იყო!

ბელკრადი (მარკიზაზე ანიშნებს). აი, ხომ ხედავთ: ვერ იტანდა!

მ-ნი მათილდა. სტყუით! არასოდეს ანტიპათიურად არ ვყოფილვარ განწყობილი მის მიმართ. პირიქით! მაგრამ ყოველთვის, როცა ვინმე სერიოზულად დამიწყებს სიყვარულის ახსნას...

ბელკრადი (თვითონ ამთავრებს მარკიზას სათქმელს)... თქვენ მაშინვე თინი მოგივლით, მასხარად აივლოთ იგი!

მ-ნი მათილდა. არა, ჩემო ძვირფასო! ამ შემთხვევაში, სრულიადაც არა! რადგან ის არასოდეს ყოფილა თქვენსავით ბრიყვი.

ბელკრადი. მე არასოდეს მომიტხოვია სერიოზული დამოკიდებულება ჩემდამი.

მ-ნი მათილდა. ვიცი, მშვენიერად ვიცი! მაგრამ იმასთან შეუძლებელი იყო ზუმრობა (სხვა კილოთი მიმართავს ექიმს). ძვირფასო ექიმო! სხვათა შორის, საბარალო ქალებს ერთი უბედურებაცა გვჭირს: როცა ვიღაც ერთავად ღანდევით დაგდევს და მისი თვალები დაჟინებით ალგითქამენ მტკიცე და ურყევ გრძნობას! (ნერვიულად იცინის) ამაზე სასაცილო არაფერია! კაცები თავიანთ თავს რომ ხედავდნენ მათსავე მზერაში ჩაქსოვილი ამ „ურყევობით“... რა ვქნა, სასაცილოდაც არ მყოფნის ეს! მით უმეტეს — მაშინ! ახლა მაინც შემიძლია გულწრფელად ვაღიარო: მას შემდეგ ზომ ოც წელზე მეტი გავიდა. მაშინ თუ დავცინოდი, ეს უფრო შიშით იყო გამოწვეული. იქნებ უნდა ვნდობოდი კიდეც მისი თვალების გამომეტყველებას. თუმცა ეს ძალზე საზიფათო კი იქნებოდა ჩემთვის.

მამიმი (დიდი ინტერესით და ყურადღებით). აი, სწორედ ამის გაგება მინდოდა! მაშ, ძალზე საზიფათო იქნებოდა თქვენთვის?

მ-ნი მათილდა (დაუდევრად). იმიტომ, რომ სხვებს როდი ჰგავდა, უნდა მოგახსენოთ, რომ მეც... რა თქმა უნდა, ცოტა... დიახ, ცოტა... თუმცა არა, მართალი ვითხრათ, საკმაოდ... (უფრო რბილ გამოთქმას ეძებს) დიახ, საკმაოდ მკაცრად ვეპყრობოდი ყოველივე ზომიერს, ღოზსა და ღუნეს! მაგრამ მაშინ ძალზე ახალგაზრდა ვიყავი, გესმით? თანაც, ზომ მოგეხსენებათ ყმაწვილი ქალის ამბავი: ავიწყვითე, თავი ავიშვი... საჭირო იყო სიმამაცე, რომელიც მე არ გამაჩნდა. პოდა, მასხარად ავივდე ის, თვით ისიც კი! სინანულით, სირცხვილით, სინდისის ქვენჯნით, ჩემივე თავისადმი გულწრფელი ზიზღით, მით უმეტეს, რომ ვხედავდი, როგორ ერწყმოდა ჩემი დამცინავი სიცილი დანარჩენების — ყველა იმ ბრიყვის ქირქილს, რომლებსაც სასაცილოდ მიაჩნდათ იგი.

ბელკრადი. ისიც და მეც!

მ-ნი მათილდა. თქვენი სიმდაბლე და მანჭვა-გრეხა ყოველთვის დამცინავ სიცილს იწვევდა, ჩემო ძვირფასო, ის კი არასოდეს არ იყო სასაცილო. ძალზე დიდი განსხვავებაა, და, ეგეც არ იყოს, თქვენ ყოველთვის პირში დავციწანა.

ბელკრადი. ჩემის აზრით, უმჯობესია პირში დაგცინოდნენ, ვიდრე ზურგს უკან.

მაიმი. მაგრამ, მოდით, საქმეს მივხედოთ, საქმეს! — მაშასადამე, თუ სწორად გავიგე, ის უკვე ერთგვარად აღგზნებული იყო.

ბელკრადი. დიახ! და თანაც ძალზე უცნაურად, ექიმო!

მაიმი. მაინც?

ბელკრადი. აბა, როგორ გითხრათ? თითქოს გულგრილად აღგზნებული.

მ-ნი მათილდა. რა გულგრილად, რის გულგრილად? ასეთი იყო, ექიმო. რა თქმა უნდა, ცოტა უცნაური, მაგრამ მის უცნაურობას სასიცოცხლო ძალთა სიჭარბე ედო საფუძვლად.

ბელკრადი. არა, მე იმას კი არ ვამბობ, რომ თავს გვაჩვენებდა აღგზნებულად. პირიქით, ხშირად ეს აღგზნებულობა სავესებით წრფელი იყო. მაგრამ მე მზადა ვარ დაეფიცო, ექიმო, რომ ის მაშინვე თითქოს სხვისი თვალთა ხედვდა თავის აღგზნებას. დიახ! ჩემის აზრით, ასე ემართებოდა სულის ყოველი თვითნებური მოძრაობისას. მეტსაც გეტყვით: დარწმუნებული ვარ, რომ ძალზე მტკივნეულად განიცდიდა ამას. ხანდახან თვითონვე აცოფებდა თავისი თავი და ეს ნამდვილად სასიერი იყო.

მ-ნი მათილდა. მაგას კი მართლაც ამბობთ.

ბელკრადი (ქალბატონ მათილდას). და იცით, რატომ? (ექიმს) იმიტომ, რომ ეს თვითკრიტიკული მზერა დაუყოვნებლივ არღვევდა ინტიმურ კავშირს მის გრძნობასა და გონებას შორის. არა, თვალს როდი გვიხვევდა, მისი გრძნობა ნამდვილად მართალი იყო, მაგრამ ის მაშინვე იწყებდა მის შეფასებას... როგორ გითხრათ?... გონიერული განსჯის მეშვეობით, რათა აღეგზნო ის გულწრფელობა, რომელიც თითქოს აკლდა. და ის გამუდმებით რაღაცას თხზავდა, ყველაფერს აზვიადებდა, ყოველგვარ ზღვარს გადადიოდა, რათა გაეოგნებინა, საგონებელში ჩაეგდო თავისი თავი, და, ამრიგად, საკუთარი არსება მხოლოდ მისთვის ჩვეული მზერით—სხვისი თვალთა არ დაენახა. ამიტომაც იყო, რომ მერყევი ჩანდა, პატივმოყვარე და... მოდით, პირდაპირ ვთქვათ, ხანდახან — სასაცილოც.

მაიმი. იქნებ... უკარება და გულჩათხრობილიც?

ბელკრადი. რას ბრძანებთ! ერთაჲდ ნაცნობ-მეგობრებში ტრიალებდა და ცეკვების დადგმის, „ოცხალი სურათების“ წარმოდგენისა თუ საქველმოქმედო სპექტაკლების გამართვისას ჩვენი სული და გული იყო; ამით თავს იქცევდა, რაღა თქმა უნდა. ისიც უნდა მოგახსენოთ, რომ ხანდახან მშვენიერად უკრავდა კიდეც.

დი ნოლი. ხოლო ჭკუიდან შემლის შემდეგ დიდებული და საშინელი მსახიობი გახდა.

ბელკრადი. თანაც მაშინვე! თქვენ წარმოიდგინეთ, როგორც კი ეს უბედურება მოხდა და ცხენიდან ჩამოვარდა...

მაიმი. მიწას კეფით დაასკდა, არა?

მ-ნი მათილდა. აჰ, რა საშინელება იყო! ჩემს გვერდით მოჯირითობდა და უცებ ყალბზე შემდგარი ცხენის ფლოქვებქვეშ დავინახე...

ბელკრადი. ყველას გვეგონა, რომ საშინლად დაიმტვრა. რა თქმა უნდა, ცხენები შევაჩერეთ და, ერთგვარი დაბნეულობის მიუხედავად, მიწაზე დაგდებულს მივცვივდით. ყველას აინტერესებდა გავგო, რა მოხდა. ციმციმ ავიტაცეთ და ვილაში წამოვიყვანეთ.

მ-ნი მათილდა. არავითარი მოტეხილობა! განაკაწრიც კი არ ეტყობოდა! არც ერთი წვეთი სისხლი!

ბელკრადი. რატომღაც გვეგონა, რომ გული შეუღონდა...

მ-ნი მათილდა. მაგრამ როცა ორი საათის შემდეგ...

ბელკრადი. კვლავ გამოჩნდა ვილის სალონში, — აი, რისი თქმა მსურდა...

მ-ნი მათილდა. ღმერთო ჩემო, რა სახე ჰქონდა მაშინვე შევნიშნე!

ბელკრადი. არა, არა! რას ამბობთ? მერწმუნეთ, ექიმო, არაფერიც არ შეგვინიშნავს!

მ-ნი მათილდა. იმითომ, რომ ყველანი შეშლილებს ჰგავდით!

ბელკრადი. ყველა ზუმრობით ასრულებდა თავის როლს. ნამდვილი ბაზილონის გოდოლი გვეგონებოდათ!

მ-ნი მათილდა. წარმოიდგინეთ, ექიმო, ჩვენი თავზარდაცემა, როცა დაერწმუნდით, რომ ის, პირიქით, სერიოზულად ასრულებდა თავისას.

პიიმი. აა, მაშ, ისიც?..

ბელკრადი. დიახ, ისიც შემოგვიერთდა. ჩვენ გვეგონა, რომ მომჯობინდა და თავის როლს ასრულებდა, მხოლოდ ჩვენზე გაცილებით უფრო უკეთ, ვინაიდან, როგორც უკვე მოგახსენეთ, ამ საქმეში ტოლი არ ჰყავდა. მოკლედ, ყველას გვეგონა, რომ ისიც ზუმრობდა.

მ-ნი მათილდა. ჰოდა, მათრახები უცხუნეს...

ბელკრადი. და მაშინ... — შეიარაღებული იყო, როგორც შეჭვერის მეფეს, — ხმალი იშიშვლა და ორ თუ სამ ჩვენგანს მივარდა... ყველას ელდა გვეცა და თმა ყალყზე დაგვიდგა.

მ-ნი მათილდა. მე ვერასოდეს დავივიწყებ ამ სცენას, ჩვენს ნიღბეზაფარებულ, შიშისაგან შეშლილ სახეებს მისი საშინელი ნიღბის წინაშე, რომელიც უკვე ნიღბი კი აღარ იყო, არამედ — სიგითე!

ბელკრადი. ჰენრიხ IV, ნამდვილი ჰენრიხ IV მძვინვარების ჟამს!

მ-ნი მათილდა. მე მგონია, ამის მიზეზი უნდა ყოფილიყო, ექიმო, აკვიატებული აზრი მასკარადის შესახებ, მთელი თვე მოსვენებას რომ არ აძლევდა მას და ახლა სწორედ ამ აკვიატებულ აზრთან აიგივებდა თავის მოქმედებას.

პიიმი. ადვილი შესაძლებელია! აკვიატებული იდეა დაფიქსირდა დაცემის წამს, მიწაზე კეფის დარტყმა ტვინის შერყევის მიზეზი გახდა და აკვიატებული იდეა სამუდამოდ ჩარჩა მის გონებაში. ასე შეიძლება იდიოტი გახდეს, გიჟი, შემოლილი!

ბელკრადი. (ფრიდას და დი ნოლის). ხომ გესმით, რომ ზუმრობს, ჩემო ძვირფასო? (დი ნოლის) შენ მაშინ ოთხი თუ ხუთი წლისა იყავი (ფრიდას). დედაშენს ჰგონია, რომ ამ პორტრეტზე მის მაგივრად შენა ხარ გამოხატული, მაგრამ მაშინ აზრადაც არ მოსვლია, რომ შენ გააჩნედა! მე უკვე თმა გამოჭაღრადა, ის კი (პორტრეტზე ანიშნებს) — ბაბი! კოპი კეფაზე — და სამუდამოდ გახედვა: ჰენრიხ IV.

პიიმი. (ღრმად ჩაფიქრებული მაღლა სწევს ხელს, თითქოს სურს ყველას ყურადღება მიიპყროს და შეცნიერული ახსნა-განმარტებისათვის ემზადება). დიახ, დიახ, სწორედ ასე; უნდა მოგახსენოთ, რომ...

მაგრამ ამ დროს მარჯვენა კარი იღება, რომელიც უფრო ახლოა სცენასთან და იქიდან გამოვარდება სახეშეშლილი ბერტოლო.

ბერტოლო (დაფეთებული). მომიტყვეთ! შეიძლება?.. (მაგრამ ადგილზევე ხევდება, რადგანაც ხედავს მისი შოულონელი გამორჩენილ გამოწვეულ შემოფთებას).

ფრიდა (შეძრწუნებული წამოიკივლებს და თვალებით შეელას ითხოვს). ო, ღმერთო ჩემო! ისაა?!

მ-ნი მათილდა (თავზარდაცემული უკან იხევს და სახეზე ხელებს იფარებს, რომ არ დაინახოს). ისაა?!.. ის?!..

დი ნოლი (მეისვე). არა, არა! ნუ გეშინიათ!

პიმი (განცვიფრებით). მაშ ვინაა?

ბელკარდი. ჩვენი მასკარადიდან ერთ-ერთი გაქცეული.

დი ნოლი. ეს ერთი იმ ოთხ ჭაბუკთაგანი გახლავთ, რომლებიც აქ, ჩვენის ნებით, შეშლილს უნდა მოემსახურონ.

ბერტოლდო. მომიტევეთ, ბატონო მარკიზო...

დი ნოლი. რას ჰქია, მოგიტევე? მე ხომ განკარგულება გავეცი, კარი გასაღებით ჩაგვეკეტათ და აქ არავინ შემოსულიყო!

ბერტოლდო. დიახ, ბატონო მარკიზო, მაგრამ რა ვქნა, ველარ გავუძელი. ნება მიბოძეთ, წავიდე.

დი ნოლი. აა, ეს თქვენ უნდა შესდგომოდით დღეიდან თქვენი მოვალეობის შესრულებას?

ბერტოლდო. დიახ, ბატონო მარკიზო, მაგრამ, ჩემდა სამწუხაროდ, ვერ გავუძელი...

მ-ნი მათილდა (დი ნოლის, შეშფოთებით). მაშ, არც ისე უწყინარია, როგორც გვეუბნებოდით?!

ბერტოლდო. (სხაპახუპით). არა, არა, ქალბატონო! ის აქ არაფერ შუაშია! სულ ჩემ სამი მეგობრის ოინები გახლავთ! თქვენ ბრძანებთ — „მოემსახურონო“, ბატონო მარკიზო? მერედა, ვინ უნდა „მოემსახუროს“? — ეს სამი გიჟი? დიახ, თვითონვე არიან გიჟები! მე დღეს პირველად ვარ აქ და, ნაცვლად იმისა, რომ დამეხმარონ, ბატონო მარკიზო...

იმავე მარჯვენა კარიდან სწრაფად შემორბიან შეშფოთებული ლანდოლფო და არიადლო, მაგრამ, ვიდრე შემოვიდოდნენ, წამით მაინც შეჩერდებიან ზღურბლზე.

ლანდოლფო. შეიძლება?

არიადლო. შეიძლება, ბატონო მარკიზო?

დი ნოლი. შემოდით! რა ამბავია, რა მოხდა?

ფრიდა. ოჰ, ღმერთო ჩემო, ახლა კი უნდა გავიქცე, ნამდვილად გავიქცე! მეშინია... (მარცხენა კარისაკენ მიემართება).

დი ნოლი (სწრაფად ჩასჭიდებს ხელს). მოიცა, ფრიდა!

ლანდოლფო (ბერტოლდოზე ანიშნებს). ბატონო მარკიზო, ამ ბრიყვმა...

ბერტოლდო (პროტესტის ნიშნად). აჰ, არა, დიდი მადლობა! აქ გამჩერებული არა ვარ, არა და არა!

ლანდოლფო. როგორ თუ არა ხარ?

არიადლო. ეს შტერი აქ გამოვარდა და ყველაფერი აგვირ-დაგვირია!

ლანდოლფო. მოთმინებიდან გამოიყვანა! რა ვქნათ, ველარ ვაკავებთ! გვიბრძანა, დაგვეპატიმრებინა და ახლავე „გაგვესამართლებინა“ სატახტო დარბაზში... როგორ მოვიქცეთ?

დი ნოლი. ჩაქეტეთ, ჩაქეტეთ! მიდით და ჩაქეტეთ კარი!

ლანდოლფო კარს კეტავს.

არიადლო. მარტო ორდულფო რას გახდება?..

ლანდოლფო. ბატონო მარკიზო, რა იქნება, თქვენი მობრძანება ვაუწყოთ? იქნება, სხვა რამეზე გადავუტანოთ ყურადღება! თუ როლები უკვე განაწილებული გაქვთ...

დი ნოლი. დიახ, დიახ, ჩვენ უკვე ყველაფერი გადაწყვეტილთ (ექიმს). თუ შეგიძლიათ, ახლავე ნახოთ, ექიმო?..

ფრიდა. არა, მე არა! არ შემიძლია, კარლო! მივიდივარ! თუ ღმერთი გწამს, შენც წამომყევი!

მეიში. ერთი ეს მიბრძანეთ... ახლაც შეიარაღებული ხომ არ არის?
დი ნოლი. რას ბრძანებთ, ექიმო? (ფრიდას). მომიტყევე, ფრიდა, მაგრამ
ეგ შენი შიში ნამდვილი სისულელეა. აკი თვითონვე გინდოდა აქ მოსვლა.

ფრიდა. არა; არა, მე კი არა, დედას!..

მ-ნი მათილდა (გადაჭრით). მე მზადა ვარ! გვიბრძანეთ, რა ექნათ?

ბელკრადი. ჰო, მართლა, აუცილებელია, გადაცემულები გამოვეცხადოთ?
ლანდოლფი. აუცილებელია, აუცილებელი, ბატონო ჩემო! ამას ხომ ხე-
დავთ? (თავის ტანსაცმელს უჩვენებს) ვაი ჩვენს დღეს და მოსწრებას, თუ დღე-
ვანდელ ტანისამოსში გამოწყობილებს მოგვკრა თვალი!

არიალდო. ასე იფიქრებს, ეშმაკის ხრიკებიანო.

დი ნოლი. თქვენ გადაცემულები გეჩვენებათ ესენი, მას კი გადაცემულები
ვეგონებით ჩვენ, თუ ტანსაცმელს არ გამოვიცვლით.

ლანდოლფი. ყველაზე უარესი კი ის გახლავთ, ბატონო მარკიზო, რომ
მან შეიძლება იფიქროს, ეს ჩემი მოსისხლე მტრის საქმეაო.

ბერტილდო. პაპ გრიგოლ VII-ისა?

ლანდოლფი. დიახ! ჰენრი IV ბრძანებს, პაპი „წარმართიანო“.

ბელკრადი. პაპი? დიდებული ნათქვამი კია!

ლანდოლფი. დიახ, ბატონო! იმასაც ამტკიცებს, მიცვალებულთა სულე-
ბის გამოხმობა შეუძლიაო; შავი მაგიის მიმდევარს უწოდებს პაპს და საშინლად
ემინია მისი.

მეიში. დენის მანია!

არიალდო. გაცოფდება!

დი ნოლი. (ბელკრადის). შენი აქ ყოფნა აუცილებელი არ არის. მოდი,
გავიდეთ; საკმარისია, მარტო ექიმმა ნახოს.

მეიში. რაო?.. მარტო მე?..

დი ნოლი. არა, ესენიც ხომ აქ არიან (სამ ჭაბუკ მსახურზე ანიშნებს).

მეიში. არა, არა... ჩემის აზრით, თუ ქალბატონი მარკიზაც...

მ-ნი მათილდა. დიახ! მეც აქა ვრჩები! მინდა ერთხელაც ვიხილო!

ფრიდა. რად გინდა, დედა? გეხვეწები, ერთად წავიდეთ!

მ-ნი მათილდა (ბრძანების კილოთი). თავი გამანებე! აბა, რისთვის მო-
ვედი აქ? (ლანდოლფოს). მე დედა ვიქნები — „ადელიდა“!

ლანდოლფი. აგაშენათ ღმერთმა! იმპერატორის მეუღლის — ბერტას
დედა! მაშინ თქვენთვის სავსებით საკმარისი იქნება, ქალბატონო, ჰერცოგის
გვირგვინი დაიდგათ თავზე და თხემით-ტერფამდე გრძელ მოსასხამში გამოეხ-
ვიოთ (არიალდოს). აბა, გაეარდი, არიალდო!

არიალდო. მოიცა, ამ ბატონს რა უყვოთ? (ექიმზე ანიშნებს).

მეიში. ჰო, მართლა... თუმცა ჩვენ გადავეწყვიტეთ, კლიუნის ეპისკოპოსის
— ჰუგოს როლი ავირჩიოთ.

არიალდო. თქვენ, ალბათ, „აბატი“ გინდოდით გეტქვათ! კეთილი და პა-
ტიოსანი: ჰუგო კლიუნელი!

ლანდოლფი. ვინ მოთვლის, რამდენჯერ ყოფილა აქ.

მეიში. (განცვიფრებით). როგორ თუ ყოფილა?

ლანდოლფი. ნუ გეშინიათ, მე მხოლოდ იმის თქმა მინდოდა, რომ ეს ძა-
ლიან ადვილი როლია და...

არიალდო. ადრეც ბევრს შეუსრულებია.

მეიში. კი მაგრამ...

ლანდოლფი. ნუ გეშინიათ, სახეები არ დაუმახსოვრებია. ის უფრო ტან-
საცმელს უყურებს, ვიდრე კაცს.

მ-ნი მათილდა. მით უკეთესი ჩემთვისაც.

დი ნოლი. აბა, წავედით, ფრიდა! შენც ჩვენთან წამოდი, ტიტო!

ბელკრადი. არა, ეს თუ დარჩება (მარკიზაზე ანიშნებს), მეც მასთან ვიქნები.

მ-ნი მათილდა. რაში მჭირდება?

ბელკრადი. მერედა, მე ვამბობ, გჭირდებით-მეთქი? რა იქნება, ერთხელ მეც შეეველო თვალი? რაო, განა არ შეიძლება?

ლანდოლფო. რატომაც არა? იქნებ უკეთესიც კი იყოს, თუ სამივენი დარჩებით.

არიალდო. კი მაგრამ, მაშინ ამ ბატონსაც...

ბელკრადი. ერთი ადვილი როლი მეც შემირჩიეთ.

ლანდოლფო. რა იქნება, კლიუნელის როლი რომ მივეცეთ?

ბელკრადი. ეგ ვინლაა?

ლანდოლფო. კლიუნის საბატოს ერთი ბენედიქტელი ბერი. თქვენ მონსინიორის მსლებელი იქნებით. (არიალდოს). ახლა კი წადი! (ბერტოლდოს). შენც უკან მიპყევ და მთელი დღე თვალით აღარ დაგვენახო! (მაგრამ როგორც კი კარისაკენ გაემართებთან, უკან მიპყვირის). მოიცათ! (ბერტოლდოს). ტანისამოსი მოიტანე, რომელსაც მოგცემს. (არიალდოს). შენ კი მიდი და მოახსენე, „პერცოვის მეუღლე ადელაიდა“ და „მონსინიორი ჰუგო კლიუნელი“ გეახლნენ-თქო! გესმის? (არიალდო და ბერტოლდო მარჯვნივ დატანებული პირველი კარიდან გადიან).

დი ნოლი. მაშ, ჩვენც წავიდეთ! (ფრიდასთან ერთად მარცხენა კარიდან გადის).

მამიში. (ლანდოლფოს). იმედია, თავაზიანად მიმიღებს, როცა ჰუგო კლიუნელის სახით ვეახლები.

ლანდოლფო. რა თქმა უნდა; თქვენ დარდი ნუ გაქვთ. მონსინიორს აქ ყოველთვის თავაზიანად და დიდი პატივით იღებდნენ. თქვენც მშვიდად იყავით, ქალბატონო. არასოდეს არ ავიწყდება, რომ მას შემდეგ, რაც ორი დღე ალოდინეს თოვლ-ჭყაპში, სულ მთლად გათოშილი მხოლოდ თქვენ ორის მეოხებით შეუშვეს კანოსის სასახლეში, პაპ გრიგოლ VII-სთან, რომელსაც არ უნდოდა მიეღო იგი.

ბელკრადი. მე?

ლანდოლფო. თქვენ კი მოწიწებით გადექით განზე.

მ-ნი მათილდა (გაღიზიანებული; ძალზე ნერვიულად). უმჯობესი იქნებოდა, წასულიყავით.

ბელკრადი (წამოუნთება; ხმადაბლა). თქვენ ძალზე აღელვებული ბრძანდებით.

მ-ნი მათილდა (აშაყად). რაცა ვარ, ესა ვარ! თავი გამანებეთ!

შემოდის ბერტოლდო; თან კოსტიუმები მოაქვს.

ლანდოლფო (მის დანახვაზე). აი ტანსაცმელიც! ეს მოსასხამი – ქალბატონს!

მ-ნი მათილდა. მოიცათ, ქუდი მოვიხადო! (ქუდს იხდის და ბერტოლდოს აწყდის).

ლანდოლფო. იქ გაიტანე! (შემდეგ მარკიზას მიუბრუნდება და ანიშნებს, ახლა კი პერცოვის გვირგვინი უნდა დაგადგათ თავზეო). ნება მიბოძეთ!

მ-ნი მათილდა. ო, ღმერთო ჩემო, სარკე არა გაქვთ?

ლანდოლფო. როგორ არა, აი, იქ არის! (მარცხენა კარზე ანიშნებს). თუ ქალბატონ მარკიზას სურს, რომ თვითონ...

მ-ნი მათილდა. დიახ, დიახ, უმჯობესია, მე თვითონ. მომეცით, ახლავე აქ ვიქნები!

ქუდის იდეებს და ბერტოლდოსთან ერთად გადის, რომელსაც გვირგვინი და მოსასხამი მიაქვს. ამასობაში, ექიმი და ბელკრედი საგულდაგულოდ ირგებენ ბენედიქტელთა ფლასკებს.

ბელკრედი. მართალი ვითხრათ, არ მეგონა, რომ ბენედიქტელის როლის შესრულება მომიხდებოდა. უნდა მოგახსენოთ, რომ ეს სიგიჟე კაი გვარიანი თანხა ჯდება.

ექიმი. როგორც ყველა სხვა სიგიჟე...

ბელკრედი. თუმცა რა, როცა მის სამკურნალოდ მთელი ადგილ-მამული გაქვს...

ლანდოლფო. მართალს ბრძანებთ, ბატონო ჩემო. ჩვენ აქ იმდროინდელი კოსტიუმების მთელი გარდერობი გვაქვს; თანაც, ყველა საუცხოოდ შეკერილია. ეს ჩემი მოვალეობა გახლავთ: თეატრის საუკეთესო მკერავეებს უუკვეთავ ხოლმე. მაგრამ ეს იაფი როდი ჯდება.

შემოდის ქალბატონი მათილდა; მოსასხამშია გამოხვეული, თავზე გვირგვინი დაუდგამს.

ბელკრედი (აღფრთოვანებით). დიდებულია! ნამდვილი დედოფალი ბრძანდებით!

მ-ნი მათილდა. (ბელკრედის დანახვაზე სიცილი წასკდება). ო, ღმერთო ჩემო, ახლავე გაიძრეთ ეგ ფლასკები! რა უმსგავსი ხართ! ბერად გადაცმულ სირაქლემას მაგონებთ!

ბელკრედი. აბა, ერთი ექიმს შეხედეთ!

ექიმი. ვითომ რა?.. რა უშავს?..

მ-ნი მათილდა. არა, თქვენ მართლაც არა გიშავთ რა, ბელკრედი კი სასაცილოა.

ექიმი (ლანდოლფოს). მაშ, აქ მიღების დღეებიც გაქვთ?

ლანდოლფო. ხანდახან. როცა გვიბრძანებს, რომ ესა თუ ის პირი ეახლოს. მაშინ კი სასწრაფოდ უნდა მოვქებნოთ ვინმე და დავითანხმოთ, რომ მის უდიდებულესობას წარუდგეს. ზოგჯერ ქალებიც კი...

მ-ნი მათილდა (ეტყობა, ლანდოლფოს სიტყვები შიგ გულში მოხვდა, თუმცა კი ცდილობს დამალოს ეს). აა, ქალებიც?..

ლანდოლფო. ეჰ, ადრე... რა თქმა უნდა... თანაც რამდენი!..

ბელკრედი. (იცინის). დიდებულია, დიდებული! გადაცმულები? (მარკიზაზე ანიშნებს) აი, ამასაც?

ლანდოლფო. როგორ გეკადრებათ?.. იმ მარაქის ქალები...

ბელკრედი. ...თანახმანი რომ არიან? გასაგებია! (მზაკვრული ღიმილით, მარკიზას). ფრთხილად, ეს უკვე სახიფათო ხდება თქვენთვის!

მარჯვენა მხარეს მეორე კარი იღება და არიალდო გამოდის.

არიალდო. (დარბაზში მყოფთ ხელით ანიშნებს, დაჩუმდითო, შემდეგ კი ხაზიმოდ ზეაწეული ტონით აცხადებს). მისი უდიდებულესობა — იმპერატორი!

წინ ორი ლაქია მოდის, რომლებიც ტახტის კვარცხლბეკთან ადგებიან, შემდეგ ორდულფოსა და არიალდოს შორის, რომლებიც მოწინააღმდეგეობით უკან, გამორჩეულა პენრის IV. დაახლოებით ორმოცდაათი წლისა იქნება. ძალზე ფერმკრთალია და ნახევრად გაჭაღარავებული, თუმცა შუბლსა და საფეთქლებზე ჩამოშლილი თეთრი თმა ქერა გვეგონებათ, იმ საღებავის წყალობით, რომლითაც ძალზე უგერგილოდ შეუთხიზნია სახე. ტრაგიკულად ფერმკრთალ ღაწვებზე, სათამაშო თოჯინასავით, ასევე უშნოდ წასმული წითელი საღებავის ორი მკვეთრი ლაქა ატყვია, სამეფო სამოსზე მონანულის ძაძა მოუსხამს, როგორც კანოსაში. თითქმის სრულიად უძრავ გუგებში შემადრწუნებლად ბასრი და ნერვიული მზერა ჩაჰყინვია, რაც ასე ნაკლებად ეხამება მის მოჩვენებით სინანულს და ქედმოდრეკილობას, ვინაიდან ეს დამცირება დაუმსახურებლად მიიჩნია. ორდულფოს საიმპერატორო გვირგვინი მოაქვს, არიალდოს კი — არწივის-თავიანი კვერთხი და სამეფო გვირგვინი ჯვრითურთ.

პენრის IV (ჯერ ქალბატონ მათილდას ესალმება თავის დაკერით, შემდეგ კი — ექიმს). მადონა!.. მონსინიორ!.. (შემდეგ ბელკრედის შეხედავს, მზადაა მასაც მიესალმოს, მაგრამ უცებ ლანდოლფოსაკენ შეტრიალდება, რომელიც მას მიუახლოვდა, და იჭვნეული ჩურჩულით ეკითხება). ეს ვინდაა, პეტრე დამიანე? **ლანდოლფო**. არა, თქვენო უდიდებულესობავ, ეს კლიუნელი ბერი გახლავთ, აბატის მხლებელი.

პენრის IV (ხელახლა მიუბრუნდება და თანდათან მზარდი უნდობლობით უყურებს ბელკრედის, ხოლო როცა ეს უკანასკნელი შემკრთალი და დაბნეული მიაჩნდება ქალბატონ მათილდას და ექიმს, თითქმის რჩევას სთხოვს, როგორ მოვიქცეო, — წელში გაიმართება და ყვირის). არა, ეს პეტრე დამიანეა! სულ ტყვილად მისჩერებიხართ, მამაო, პერცოვის მეუღლეს! (მოულოდნელად იბრუნებს პირს ქალბატონ მათილდასაკენ, თითქმის სურს საფრთხე აირიდოს). გეფიცებით, დიახ, გეფიცებით, მადონა, რომ მე შევიცვალე დამოკიდებულება თქვენი ქალიშვილის მიმართ! ვალიარებ: ეს რომ არ მოსულიყო (ბელკრედიზე ანიშნებს) და პაპ ალექსანდრეს სახელით განქორწინება არ აეკრძალა ჩემთვის, ღმერთმანი, გავეყრებოდი! დიახ, აღმოჩნდა კაცი, რომელიც ას ოცი მამულის ფასად მზად იყო განქორწინების უფლება მოეცა ჩემთვის, — ეს გახლდათ მაინცის ეპისკოპოსი (ცოტა არ იყოს, დაბნეული ლანდოლფოსაკენ იხრება და სწრაფად განაგრძობს), მაგრამ მე ახლა არ უნდა ვთქვა ეპისკოპოსების ძვირი (ქედმოდრეკით მიუბრუნდება ბელკრედის). მაღლობელი ვარ თქვენი, პეტრე დამიანე, მერწმუნეთ, ახლა დიდად მაღლობელი ვარ, გაყრის ნება რომ არ მომეცით! მთელი ჩემი ცხოვრების მანძილზე დამცირების მეტი არაფერი მახსოვს: დედაჩემი, ადამბერტი, ტრიბური, გოსლარი, და, აი, ახლა ეს ძაძები, ზედ რომ მაქცია! (მოულოდნელად შეიცვლის ტონს, განზე გაიხედავს და იმ კაცით ლაპარაკობს, რომელიც თავის როლს იმჟღავნებს). ეჰ, რაც არი, არი! აზრის სიცხადე, სიფხიზლე, მოთმინება და თავშეკავება ამ განსაცდლის ჟამს! (შემდეგ დარბაზში მყოფთ მიუბრუნდება და დარბაისლურად განაგრძობს) მე შემძლია ჩემი შეცდომების გამოსწორება და თქვენს წინაშე კი ვიხრი ქედს, პეტრე დამიანე! (შეაბლა და უკრავს თავს და ერთხანს ასე წელში მოხრილი რჩება მის წინაშე, მაგრამ შემდეგ, თითქმის რაღაც უცნაურმა ეჭვმა გაჰკენწლაო, თავისდა უნებურად, მუქარის ტონით იწყებს). თუ, რა თქმა უნდა, თქვენ არ ავრცელებთ იმ ბინძურ ჭორებს, თითქმის წმიდანი დედაჩემი — აგნესა — ეპისკოპოს პენრიზ აუგს-ბურგელის საყვარელი იყო!

ბელკრედი (კიდრე პენრის IV ჯერ კიდევ ქედმოდრეკილი დგას მის წი-

ნაშე, მაგრამ, იმადგროულად, მრისხანედ უქნევს თითხ, მკერდთან მიიტანს ხელს უარყოფის ნიშნად). მეე?... რას ბრძანებთ?..

პენრიხ IV (წელში სწორდება). არა?... თქვენ არა?... მაშ, ცილს გწამებენ? (ერთხანს მიიჩნელება და განაგრძობს) არა მეგონია, რომ თქვენ ამ სიმდაბლის მკადრებელი იყოთ! (ექიმს უახლოვდება, სახელოზე მოქაჩავს და ეშმაკურად ჩაუკრავს თვალს). ესეც „მათი“ ზროვიდანაა? კვლავ იგივენი, მონსინიორ?

არიალდო (ჩუმად, ამოხეხვრით, თითქოს ხურს პასუხი უკარნახოს ექიმს). ჰო, დიახ, მტაცებელი ეპისკოპოსები...

მეიმი (თავისი როლის შესრულებას ცდილობს და კვერს უკრავს არიალდოს). დიახ, დიახ, ისინი...

პენრიხ IV რით ვერ გაძღნენ? — საბრალო ბიჭი, მონსინიორ... თამაშით იტყევდა თავს; თუმც მეფე კი იყო, მაგრამ თვითონაც არ იცოდა ეს. სულ ექვსი წლისა ვიყავი, როცა დედაჩემს მოსტაცეს ჩემი თავი და, ჯერ კიდევ უგუნური, მის წინააღმდეგ, დინასტიის წინააღმდეგ, თავიანთ სასარგებლოდ გამოიყენეს. ოჰ, ეს უკეთურნი, ყოვლისმბილწველნი, მპარავნი, ქურდნი, ერთიმეორეზე უფრო ზარბნი და გაუმაძღარნი; ანო — სტეფანეზე, სტეფანე კი — ანოზე მეტად!

ლანდოლფო (ხმადაბლა, დაჩენებით ცდილობს რაღაცაში დაარწმუნოს და ყურადღება სხვა საგანზე გადატანინოს). თქვენო უდიდებულესობავ...

პენრიხ IV (მყისვე შემოუტრიალებს). დიახ, დიახ! ამჯერად ეპისკოპოსების ძვირი არ უნდა ვთქვა. მაგრამ ამ ცილისწამებად დედაჩემის მიმართ, მონსინიორ, ყოველგვარ ზღვარს გადააჭარბა (მარკიზას შეხედავს და გული მოუღებება). ისიც კი არ შემიძლია, რომ დავიტირო, მადონა! თქვენ მოგმართავთ; ალბათ, თქვენშიაც ცოცხლობს დედაშვილური გრძნობა! ამ ერთი თვის წინათ თავისი მონასტრიდან ჩამოვიდა ჩემს სანახავად. ახლა კი მითხრეს, მოკვდაო (ძალზე აღელვებული ღუშდება, შემდეგ კი სევდიანი ღიმილით განაგრძობს). მე მისი დატირებაც არ შემიძლია, რადგან თუ თქვენ აქა ზართ, ზოლო მე ამნაირად ჩამულსა მხედავთ (თავის ძაძებზე ანიშნებს), ეს ნიშნავს, რომ ოცდაექვსისა გავზღი.

არიალდო (ხმადაბლა, ალერსიანად, რომ ანუგეშოს). მაშასადამე, ის ცოცხალია, თქვენო უდიდებულესობავ!

ორდულფო (არიალდოსავით). და თავის მონასტერში ცხოვრობს!

პენრიხ IV (ორივეს მიუბრუნდება). დიახ, მე შემიძლია სამერმისოდ გადავდო ეს ჩემი გლოვა (თავმოწმონედ უწვევებს მარკიზას თავის შედებილ თმებს). აი, ზომ ზედავთ: ჯერ კიდევ ქერა თმა მაქვს... (შემდეგ ხმადაბლა, თითქოს საიდუმლოს ანდობს). მხოლოდ თქვენთვის! პირადად მე ეს არ მჭირდება! მაგრამ გარეგნობას მაინც გარკვეული მნიშვნელობა აქვს. დროის ნიშანია, არა, მონსინიორ? (ხელახლა უახლოვდება მარკიზას და მის თმას აკვირდება). ექე! ახლა კი ვხედავ, რომ თქვენც, ქალბატონო... (ცალ თვალს მოჭუტავს და ექსპრესიულ ნიშანს გამოხატავს ხელით). აა, იტალიელი... (თითქოს ამის თქმა სურდეს; „არანამდვილიო“, მაგრამ ყოველგვარი ზიზღის გარეშე, ერთგვარი დამცინავი ატლაცებითაც კი). ღმერთმა დამიფაროს ყოველგვარი ზიზღისა თუ განცვიფრების გამოვლენისაგან! ამაოება ამაოთა! არავის არა სურს აღიაროს პირქუში და საბედისწერი ძალა, რომელიც ზღვარს უდებს ჩვენს ნებას. მაგრამ რაკი და კაცთა ზვედრა დაბადება და გარდაცვალება... დაბადება... თქვენ - გსურდათ დაბადებულიყავით, მონსინიორ? პირადად მე — არა. და ამ ორ ზღვარს შორის, რომელთაგანაც არც ერთი არ არის დამოკიდებული ჩვენს ნებაზე, ვინ მოთვლის, რამდენი ისეთი რამ ზდება, რის გამოც ყველანი ვინატრებდით, ნეტავი არ მომზდარიყო, მაგრამ ძალაუვნებურად კი ვურიგდებით ამას!

მეიმი (მხოლოდ იმიტომ, რომ რაღაცა თქვას, თუმცა, იმავდროულად და
დი ყურადღებით კი აკვირდება). დიახ, დიახ, რაღა თქმა უნდა!

პანტონი IV. თუ ქედს ვიდრეკთ, ფუჭი სურვილები აღიძვრიან ჩვენში. ქალს
კაცად ქცევა სურს, ბერიკაცს — ჭაბუკად... არცერთი ჩვენგანი არ ცრუობს და
არ ცდილობს, თვალი აკვირებოდეს. მეტსაც გეტყვით: ჩვენ საკუთარი ნება-სურვი-
ლით ვატარებთ ჩვენსავე მიერ გამოვლილ ნილაბს. მაშინ, როდესაც უძრავად
დგახართ, მონსინიორ, და ორივე ხელით მაგ თქვენს წმიდა ფლასებს ჩაჟფ-
რინებართ, სახელოებიდან ნელ-ნელა მოცოცავს, მოცოცავს რაღაც... რაღაც
ისეთი, რასაც თქვენ ვერ ამჩნევთ. სიცოცხლე, მონსინიორ! მერე კი გიკვირთ,
როდესაც ამჩნევთ, რომ ის ხელიდან დაგსხლტომიათ: რამდენი ზოზლი, რანაი-
რი გაბოროტება საკუთარი თავის მიმართ, და თანაც, სინდისის ქენჯნა, დიახ,
დიახ, სინდისის ქენჯნა! ოჰ, რომ იცოდეთ, რამდენჯერ განმიცდია ეს! მე თვითონ
შემინიშნავს ჩემი სახის ისეთი საშინელი გამომეტყველება, რომ მისთვის თვა-
ლის შევლება აღარ შემძლებია... თქვენთვის კი უცხოა ამნაირი განცდა, მაღო-
ნა? თქვენ გგონიათ, ყოველთვის ის იყავით. რაცა ხართ? ო, ღმერთო ჩემო, კი
მაგრამ, ერთხელ... არა, მაინც რამ შეგაძლებინათ ამის ჩადენა?... (ისე დაჟინებით
ჩააშტერდება თვალებში, რომ მარკიზას გულის წასვლას აღარაფერი უკლია).
დიახ, სწორედ „ამის ჩადენა?“ — ჩვენ მშვენივრად ვუკებთ ერთმანეთს! ნუ გეში-
ნიათ, არავის ვეტყვი! ანდა თქვენ, პეტრე დამიანე, როგორ შეგეძლოთ იმნაირ...

ლანდოლფო (უწინდებურად). თქვენი უდიდებულესობა...

პანტონი IV (მაშინვე). არა; არა სახელს არ ვიტყვი! ხომ ვიცო, რანაირად
ვადიზიანებ? (სწრაფად მიუბრუნდება ბელკრედის). რას იტყვით? არა, მაინც
რას იტყვით ამის თაობაზე?... მაგრამ ჩვენ ისე გამწარებით ვებლაუჭებით საკუ-
თარ ნილაბს, როგორც ბერიკაცი საგულდაგულოდ რომ იღებავს თმას. რა მნიშ-
ვნელობა აქვს, რომ ეს საღებავი არ შეიძლება ჩემი თმის ბუნებრივ ფერად გა-
ვასალო? — თქვენც, მაღონა, დარწმუნებული ვარ, იმიტომ კი არ იღებავთ თმას,
რომ ხალხს თვალი აუხვიოთ, ან თავი მოიტყუოთ; არა, თქვენ სულ ცოტა რამ
გნებავთ: როგორმე. შეიცვალათ თქვენი გამომეტყველება სარკეში. მე ასე იმი-
ტომ ვიტყევი, რომ ვიცინო და სხვებიც ვაცინო, თქვენ კი — სერიოზულად, მაგ-
რამ გარწმუნებთ, რომ, ამ სერიოზულობის მიუხედავად, მაინც ნილბოსანი
ხართ, მაღონა! ნუ გგონიათ, თითქოს მაგ სათაყვანებელ გვირგვინს ვგულისხმობ-
დე, შუბლს რომ გამშვენებთ, — მე ქედს ვიხრი მის წინაშე, — ანდა პერცოგის
მოსასხამს! არა, მე მხოლოდ იმის თქმა მსურს, რომ თქვენ ცდილობთ ხელოვნუ-
რად გაიხანგრძლივოთ თქვენივე ქვერ თმის ხსოვნა, ასე ძლიერ რომ მოგწონდათ,
ან კიდევ — წაბლისფერისა, თუკი ის მართლაც წაბლისფერი იყო. ხოლო თქვენ,
პეტრე დამიანე, ხსოვნა იმისა, რაც იყავით, და რაც ქვეყნად მოიმოქმედეთ,
დღეს მხოლოდ სულში მთვლემარე წარსულის ღანდი, სიზმარეული ჩვენება
გგონიათ, არა? მეც ყველაფერი სიზმრად მეჩვენება, რადგანაც ჩემს ცხოვრებაში
თუკი კარგად დავუფიქრებთ, იმდენი რამაა აუხსნელი და გონებაშიუწვდომე-
ლი! ეჰ, თუმცა, რა გასაკვირია, პეტრე დამიანე? ხვალ დღევანდელი დღეც სიზ-
მარეულ ჩვენებად წარმოგვიჩნდება! (ანაზღეულად წამოიწეობა და ხელებით
ჩააფრინდება მონანულის ძაძებს). ოჰ, ეს ძაძები! (თითქმის ველური აღტკინე-
ბით ცდილობს ტანზე შემოიგლიჯოს, დაფეთებული არიალდო, ლანდოლფო და
ორდულფო კი მიეჭრებიან და ცდილობენ გააკავონ). უუჰ, დაღაბეროს ეშმაკმა!
(უკან იხევს, ძაძებს შემოიგლიჯს და ყვირის). ხვალ ბრესანონში ოცდაშვიდი
გერმანელი და ლომბარდიელი ეპისკოპოსი ჩემთან ერთად მოაწერს ხელს პაპ
გრიგოლ VII-ის — მღვდელმთავრის კი არა, ცრუ ბერ-მონაზვნის ტახტიდან გა-
დადგომის მოთხოვნას!

ორდულვო (არიალდოსა და ლანდოლფოსთან ერთად ემუდარება, და ჩუბდით). თქვენო უდიდებულესობაჲ, თქვენო უდიდებულესობაჲ, ღვთის გული სათვის!...

არიალდო. (ხელით ანიშნებს, კვლავ შეიმოსოს ძაძები). კარგად დაფიქრდით, რას ამბობთ!

ლანდოლფო. მონსინიორი, ქალბატონ პერცოვის მეუღლესთან ერთად, აქ თქვენს დასაცავად მობრძანდა! (დაფინებით ანიშნებს ექიმს, სასწრაფოდ ჩაერიეთ, რაღაცა თქვითო).

ეპიმი. დიახ, დიახ... ჩვენ აქ თქვენს დასაცავად ვართ...

ჰენრი IV (იმ წამსვე სინანული იპყრობს, ცოტა არ იყოს, შემკრთალი ნებას რთავს მსახურებს, ხელახლა ჩააცვან ძაძები და მოცაზცაზე ხელებით ჩააფრინდება თავის სამოსს). მომიტევეთ... დიახ, დიახ... მომიტევეთ, მომიტევეთ, მონსინიორ! თქვენც მომიტევეთ, მადონა!.. გეფიცებით, დიახ, გეფიცებით, მთელი სიმწვავეთ განვიცდი ჩემი შეჩვენების სიმძიმეს! (ქედს იღრეკს და ორივე ხელს იფარებს თავზე, თითქოს ეშინია, რაღაცა დამეცემო; ერთხანს ასე დგას, შემდეგ კი შეცვლილი ხმით, პოზის შეუცვლელად ჩურჩულით მიმართავს ლანდოლფოს, არიალდოსა და ორდულფოს): არ ვაცი, რა ამბავია ჩემს თავს, მაგრამ დღეს, მის წინაშე (მალულად ანიშნებს ბელკრედიზე) ვერასდრდებით ვერ ვახერხებ, ქედმოღრეკილი ვიყო!

ლანდოლფო (ხმადაბლა). ეს იმიტომ, თქვენო უდიდებულესობაჲ, რომ მაინცდამაინც პეტრე დამიანე გგონიათ იგი, მაგრამ, ღმერთმანი, სცდებით.

ჰენრი IV (შეშინებული უყურებს). მაშ, პეტრე დამიანე არ არის?

არიალდო. არა, ეს ერთი საბრალო ბერია, თქვენო უდიდებულესობაჲ!

ჰენრი IV (დამწუხრებული მწარედ ამოიოხრებს). ეჰ, არც ერთ ჩვენგანს არ შეუძლია თავისი საქციელის ახსნა, თუკი ინსტინქტურად მოქმედებს... იქნებ, თქვენ სხვებზე უკეთ გამიგოთ, მადონა, რადგანაც ქალი ბრძანდებით და, თანაც, პერცოვის მეუღლე. ეს დიადი და გადამწყვეტი წამი გახლავთ! მე შემეძლო ახლავე, ვიდრე თქვენ გელაპარაკებით, ლომბარდიელი ეპისკოპოსები მომეხმო მეოხად, აქვე, ამ ციხე-სიმაგრეში ალყა შემომოერტყა და შემეპყრო პაპი, რომისაკენ ამეღო გეზი, ახალი პაპი დამესვა ტახტზე და მოკავშირეობის ნიშნად, რობერტ გვისკარისათვის გამოეწოდებინა ხელი. გრიგოლ VII-ს კელარაფერი იხსნიდა! ჩემზე არა ჭრის ცოუნება და, მერწმუნეთ, ბრძნულად ვაქცევი. მე ვგრძნობ დროის სულისკვეთებას და მის სიდიადეს, ვინც არის ის, რაც უნდა იყოს: პაპი! ახლა, ამ დღეში რომ მხედავთ, მზადა ხართ მასხრად ამიგდოთ? ნუთუ მართლა სულელი ხართ და ვერ გაეგიათ, რომ პოლიტიკურმა სიბრძნემ მაიძულა, აი, ეს ძაძები ჩამეცვა? გუებნებით, ხვალ შეიძლება ჩვენი როლები შეიცვალოს. მაშინ რაღას იზამთ? მასხრად აივადებთ ძონძებში გამოხვეულ პაპს? — არა! — ჩვენ თანასწორნი ვართ. — დღეს მე მონანულის ძაძა მაცვია, ხვალ კი შეიძლება პაპი ტყვეს ძონძებით მოსილი იხილოთ. მაგრამ ვაი მას, ვისაც არ შეუძლია თავისი ნიღბის ტარება, გინდ მეფე იყოს და გინდა პაპი! შესაძლოა, დღეს ის მეტისმეტად გულმხეცია და სასტიკი: კაცმა რომ თქვას, ასეცაა. წარმოიდგინეთ, მადონა, რომ თქვენი ქალიშვილი — ბერტა — ვის მიმართაც მთლიანად შევიცვალე დამოკიდებულება (მოულოდნელად მიუბრუნდება და გაშმაგებული უყვირის ბელკრედის, თითქოს მას „არა“ ეთქვას). — შევიცვალე, დიახ, შევიცვალე, ვინაიდან იმ საბედისწერო წამს ჩემს მიმართ ისეთი სიყვარული და ერთგულება გამოიჩინა... (რისხვით სუნთქვაშეკრული ჩერდება და თავს ძალას ატანს, რომ მწარე გმინა არ აღმოხდეს, შემდეგ კი ალერსით, მჭმუნვარედ ქედმოღრეკილი, ხელახლა მიმართავს მარკიზს): ბერტა ჩემთან ერთად ჩამოვიდა, მადონა, ქვემოთ,

ეზოში მიცდის; თვითონვე მოისურვა, მწირივით გამომყოლოდა უკან, და ორი ღამე ღია ცის ქვეშ, თოვლსა და ყინვაში ითოშებოდა! თქვენ ხომ დედა ხართ მისი?! სიბრაღეულით გულ-შეცელი უნდა გეწოდეთ! ამიტომაც მოვაღე ხართ, მასთან ერთად (ექიმზე ანიშნებს) პაპს ჩვენი შეწყალება სთხოვთ; როგორმე დაითანხმეთ, იქნებ მიგვიღოს.

მ-ნი მათილდა (ცხროიანივით ცახცახებს, ოდნავ გასაგონი ხმით). დიახ, დიახ, ახლავე...

პანტონი IV ერთი თხოვნაც უნდა შეგისრულოთ, დიახ, ერთი თხოვნაც! (თითით მოიხშობს მათ და იღუმალი ხმით ეჩურჩულება): მარტო ის როდი კმარა, რომ მიმიღოს. ხომ იცით, რომ „ყველაფერი“ შეუძლია, გეუბნებით, „ყველაფერი“ -მეთქი! თვით მკვდრების გამოხშობაც კი! (მკვდრში მჯიღის ცეპით) აი, მე! ხომ ხედავთ? — არ არსებობს მაგიური ხელოვნება, მან რომ არ იცოდეს! ამრიგად, მონსინიორ, მადონა, ჩემი ნამდვილი სასჯელი ისაა, — აი, შეხედეთ! (თითქმის შიშით უჩვენებს მათ თავის პორტრეტს), — რომ არ შემიძლია მისი ჯადოქრობისაგან დავიხსნა თავი! ახლა მე მონანიე ვარ და მონანიედვე დავრჩები, სანამ არ მიმიღებს. მაგრამ როგორც კი ანათემა ამეხსნება, ორივე უნდა შეევედროთ პაპს, — რადგანაც ეს მის ხელთაა, — აქედან გამათავისუფლოს (ხელახლა უჩვენებს ორივეს თავის პორტრეტს) და საშუალება მომცეს, კვლავინდებურად ჩემი უბადრუკი ცხოვრებით ვიცხოვრო, საიდანაც მე ამომავდეს... საღ გაგონილა, სულ მუდამ ოცდაექვსი წლია იყო, მადონა?! თქვენი ქალისთვისაც გემუდარებით ამას, რათა შემეძლოს იმნაირი სიყვარულით მიყვარდეს იგი, რისი ღირსიცაა. ამას გეუბნებით ახლა, თქვენი მოწყალებით გულშემრული! აი, რა მინდოდა მეთქვა. მე თქვენს ხელთა ვარ, მადონა! მონსინიორ!

თავის დაკვრით მიემართება იმავე კარისაკენ, საიდანაც დარბაზში შემოვიდა. მარკიზა ისე აღელვებულია, რომ მისი გასვლისთანავე თითქმის გულშემოყრილი ჩაესვენება სავარძელში.

მოძმადება მეორე

ვილის მეორე, სატახტოს მომიჯნავე დარბაზი, ძველებური, სადა ავეჯით გაწყობილი. სცენის სიღრმეში გასასვლელი ჩანს. მარცხნივ, ორი ფანჯარაა; ორივე ბაღს გადაჰყურებს. მარჯვნივ, კარია, საიდანაც შეიძლება სატახტო დარბაზში შეხვიდე. იმავე ღლის საღამო.

სცენაზე არიან ქალბატონი მათილდა, ექიმი და ტიტო ბელკრედი, რომლებიც საუბარს განაგრძობენ, მაგრამ ქალბატონ მათილდას განკერძოებით უჭირავს თავი. მარკიზა გულმოსული ჩანს, ეტყობა, თავისი თანამოსაუბრეების სიტყვები აღიზიანებს, მაგრამ არ შეუძლია ყური არ ათხოვოს მათ, რადგანაც ისე უჩვეულოდ აღგზნებულია, რომ ყველაფერი ძალაუნებურად მის ყურადღებას იქცევს, რაც საშუალებას არ აძლევს გონება მოიკრიფოს და თავის გულისთქმას ჩაუფიქრდეს, რასაც ახლა მთელი მისი არსება მოუცავს. ეგვი არ იყოს, თავისი ორი თანამოსაუბრის სიტყვებს ქალბატონი მათილდა იმიტომაც უსმენს, რომ აშკარად გრძნობს, რარივ აუცილებელია მისთვის, როგორმე დაიოკონ და თავი შეაკავენიონ.

ბელკრედი. მართალს ბრძანებთ, ბატონო ექიმო, მაგრამ მე ასეთი შთაბეჭდილება მრჩება.

პაიში. დავას არ დაგიწყებთ, მაგრამ მერწმუნეთ, რომ ეს მხოლოდ... შთაბეჭდილებაა.

ბაქრაძე. მომიტევეთ, მაგრამ მან ხომ გარკვევით თქვა! (მარჯვს მიუბრუნდება). ასე არ არის, მარჯვია?

მ-ნი მათილდა (ანაზღუდად გასიერკვება). მაინც, რა თქვა? (შემდეგ ჯიუტად) პო, დიახ... მაგრამ თქვენ რომ ეგონით, იმ მიზეზის გამო კი არა.

პაიში. ის ჩვენს ტანსაცმელს გულისხმობდა: თქვენს მოსახსამს (მარჯვს ანიშნებს) და ჩვენს ბენედიქტურ ფლასებს. ყოველივე ეს ბავშვური საქციელია და სხვა არაფერი.

მ-ნი მათილდა (წამოწმება). ბავშვური საქციელი? რას ამბობთ, ექიმო?

პაიში. ერთის მხრივ, რა თქმა უნდა, ბავშვური საქციელია! — თუ შეიძლება, მათქმევინეთ, მარჯვია! — მაგრამ, მეორეს მხრივ, საქმე გაცილებით უფრო რთულადაა, ვიდრე ერთი შეხედვით ჩანს.

მ-ნი მათილდა. ჩემთვის, პირიქით, ყველაფერი ნათელია.

პაიში. (სპეციალისტის შემწყნარებლური ღიმილით, სპეციალისტისა, რომელიც პროფანს ელაპარაკება). იცით, რა? უნდა ვიცნობდეთ შეშლილის სპეციფიკურ ფსიქოლოგიას, რისი წყალობითაც — მერწმუნეთ! — ის ამჩნევს და ხშირ შემთხვევაში შესანიშნავადაც ამჩნევს, რომ მის წინაშე გადაცმულები დგანან, მაგრამ ერთია, რასაც ამჩნევს და მეორე, — რაც სწამს; დიახ, მას ზუსტად ისევე სწამს, როგორც პატარა ბავშვს, ვისთვისაც ერთია თამაში და რეალობა. ამიტომაც მოგახსენეთ, პატარა ბავშვით იქცევა-მეთქი. მაგრამ, ამავე დროს, ყოველივე ეს გაცილებით უფრო რთულია: მას მშვენივრად ესმის, რომ თავისი თავისათვის და თავისი თავის წინაშე ის მხოლოდ ხატებაა, — დიახ, სწორედ ის ხატება! (მარცხნივ გაიშვრს თითხ: სატახტო ღარბაზში გამოყენილ პენრის IV-ის პორტრეტს გულისხმობს).

ბაქრაძე. აკი თვითონვე თქვა!

პაიში. რა თქმა უნდა! ხატება, რომელსაც სხვა ხატებანი გამოეცხადნენ, — მე ჩვენს ხატებებს ვგულისხმობ. და, აი თავისი ბორგნეული, უჩვეულოდ გამაზილებული და გამაფრებული წარმოსახვით მან მყისვე შეიგრძნო სხვაობა თავის საკუთარ ხატებასა და ჩვენს ხატებებს შორის, ანუ ის, რაც ჩვენს ხატებებში მოჩვენებითი იყო. და ის უნდობლად განეწყო. ყოველი შეშლილისათვის ნიშნეულია მუდმივი უნდობლობა. სწორედ აქ მარხია ძაღლის თავი! მან, რა თქმა უნდა, ვერ გაიგო, რომ ჩვენი თამაშის მიზანი მხოლოდ მისი სიკეთე იყო. მისმა თამაშმა კი მით უფრო ტრაგიკული შთაბეჭდილება მოახდინა ჩვენზე, რომ ის, თითქოს განზრახ — ხომ გესმით ჩემი? — უნდობლობის გამო შეეცადა, სწორედ თამაშად აღგვექვა იგი. ჩვენი შემყურე ისიც თამაშობს, დიახ, ბატონებო, შეღებილი ლაწკებითა და საფეთქლებით; თანაც, გვაუწყებს, თითქოს ასე იმიტომ მოითხოვან, რომ ჩვენ გვაცინოს.

მ-ნი მათილდა. არა, არა, სცდებით, ექიმო! არა და არა!

პაიში. როგორ თუ არა?

მ-ნი მათილდა (გადაჭრით; საშინლად აღელვებული). დარწმუნებული ვარ, რომ მიცნო!

პაიში. შეუძლებელია... შეუძლებელია...

ბაქრაძე. (იმავედროულად). რას ამბობთ, რას?!.

მ-ნი მათილდა (კიდევ უფრო გადაჭრით; ცხროიანივით ცახცახებს). მიცნო-მეთქი, თქვენ გეუბნებით! როდესაც მომიახლოვდა და თვალებში ჩამხედა, — დიახ, ჯიქურ ჩამხედა თვალებში! — მივხვდი, რომ მიცნო!

ბელკარადი. მაგრამ ის ხომ თქვენს ქალიშვილზე ლაპარაკობდა?
მ-ნი მათილდა. სცდებით! ჩემს ქალიშვილზე? არა, — ჩემზე!

ბელკარადი. შეიძლება მაშინ, როდესაც...

მ-ნი მათილდა (აღარ აცლის და უჩვეულოდ ადევნებული თვითონ განაგრძობს)... ჩემს შვილებს თმაზე ლაპარაკობდა? ნუთუ ვერ შენიშნეთ, რომ იქვე დისძინა: „ან კიდე — თქვენი წაბლისფერი თმის ხსოვნა, თუკი ის მართლა წაბლისფერი იყო?“ მან გაიხსენა, რომ მე „მაშინ“ წაბლისფერი თმა მქონდა.

ბელკარადი. ეგ უკვე მეტისმეტია!

მ-ნი მათილდა (ურადღებას არ აქცევს და ექიმს მიუბრუნდება). მართლაც, წაბლისფერი თმა მქონდა, ექიმო, ისევე, როგორც ჩემს ქალიშვილს, ამიტომაც იყო, რომ მასზე ჩამოავლო სიტყვა.

ბელკარადი. კი მაგრამ, რომ არ იცნობს თქვენს ქალიშვილს და არც არასოდეს უნახავს იგი?

მ-ნი მათილდა. საქმეც ეგაა! არაფერიც არ გესმით! ჩემს ქალიშვილზე ლაპარაკისას მე მგულისხმობდა, დიახ, მე, როგორიც ვიყავი ჩემი ყმაწვილქალობისას!

ბელკარადი. ოო! შესწილილობა გადამდებია, გადამდები!

მ-ნი მათილდა (ზმადალა; ზიზღით). რა არის გადამდები, ბრძივო?

ბელკარადი. მომიტევეთ, განა ოდესმე მისი ცოლი იყავით? შესწილილის ბოდვას თუ ვერწმუნებით, მისი ცოლი თქვენი ქალიშვილი იყო: ბერტა სუხელი.

მ-ნი მათილდა. გასაგებია, რატომაც! — იმიტომ, რომ ჩემი თმა ახლა წაბლისფერი კი არ არის, როგორც მას ახსოვს, არამედ, ასე ვთქვათ, — ქერა, და მეც მისი სიდედრის — „ადელაიდას“ სახით მოვევლინე. ჩემი ქალიშვილი მისთვის არ არსებობს: თქვენი თქმისა არ იყოს, არასოდეს უნახავს იგი; ამიტომაც არ იცის, ქერა თმა აქვს თუ წაბლისფერი.

ბელკარადი. მაგრამ მან შემთხვევით, ალაღბებდებ ახსენა „წაბლისფერი“, რადგანაც ახალგაზრდა ქალების უმრავლესობას ან ქერა თმა აქვს, ან წაბლისფერი; თქვენ კი, ჩვეულებისამებრ, წარმოსახვის თამაშს აჰყევით! — ექიმო, ეს ამბობს, რომ აქ არ უნდა მოვსულიყავი, ჩემი ზრით კი, თვითონ არ უნდა მოსულიყო.

მ-ნი მათილდა (ანაზღეულად იბნევა ბელკარადის შენიშვნაზე, მაგრამ მაშინვე მოეგება გონს, თუმცაღა მაინც შემტბარი ჩანს გულში აღძრული ეჭვით). არა... არა... ჩემზე ლაპარაკობდა... დიახ, ჩემზე... წამდაუნწმ მე მომმართავდა, მე მახსენებდა, მე მიხსენებდა.

ბელკარადი. ნუ მაცინებთ, თუ ღმერთი გწამთ! წუთითაც აღარ ამომასუნთქა, თქვენ კი გაიძახით, სულ ჩემზე ლაპარაკობდაო! იქნებ მაშინაც თქვენ გგულისხმობდათ, როცა პეტრე დამიანეს მიმართავდა?

მ-ნი მათილდა (გამოწვევად, ლამის მზადაა, ყოველგვარი თავდაჭერილობის ზღვარს გადახდეს). ვინ იცის! იქნებ ამინსნათ, პირველი შეხედვისთანავე რაღა მაინცდამაინც თქვენდამი აღებრა ზიზღი, მხოლოდ თქვენდამი? (მისი შეკითხვის ტონი დასაშვებს ხდის მხოლოდ ერთადერთ შესაძლო პასუხს: „რადგანაც მიხვდა, რომ თქვენ ჩემი საყვარელი ხართ“. — ბელკარადისათვის ეს იმდენად ცხადია, რომ გაოგნებული გახედვება ერთ ადგილას და პირზე შეყვინება სულელი დიმილი).

მთიმე. მომიტევეთ! ეს, შესაძლოა, იმიტაც იყოს გამოწვეული, რომ მას მხოლოდ ჰერცოგის მეუღლის ადელაიდასა და კლიუნელი აბატის მოსვლა აუწ-

ვეს. თქვენს გვერდით ვილაც მესამეც რომ დაინახა, ვისაც აშკარად არ მოეღონა...
და, უცებ უნდობლად განეწყო...

ბაღკრედი. დიახ, დიახ, სწორედ უნდობლობამ აიძულა, თავის მოსისხლე მტრად — პეტრე დამიანედ მივეჩნიე! — მაგრამ მარკიზამ თუ ამოიჩემა, ნამდვილად მიცნო...

მ-ნი მათილდა. ეჭვს გარეშე! ეს მისმა თვალებმა გამომჟღავნეს, ექიმო! იცით, როცა ასე გიყურებენ... ყოველგვარი ეჭვი გამორიცხულია! ეს, ალბათ, მხოლოდ ერთ წამს გაგრძელდა. აბა, რა გითხრათ?

მეიმი. ვინ იცის? შესაძლებელია გონების წამიერი განათება...

მ-ნი მათილდა. იქნებ ეგრეც იყოს! მთელი მისი სიტყვა მე მომეჩვენა ტანჯული სულის სინანულად ჩვენი ახალგაზრდობის გამო; ამ სინანულის მიზეზად კი — ის საბედისწერო შემთხვევა, სამუდამო ნილაბი რომ ჩამოაფარა მის სახეს; ნილაბი, რომელსაც ველარასოდეს მოიხსნის, თუმცა კი უნდა, ძალიან უნდა ეს.

ბაღკრედი. ალბათ, იმიტომ, რომ თქვენი ქალიშვილი შეიყვაროს; ან თვით თქვენდამი განუახლდეს ტრფობა, თქვენივე თანაგრძნობით გულშეძრულს!

მ-ნი მათილდა. მერწმუნეთ, მე გულწრფელად თანაუგრძნობ მას.

ბაღკრედი. ო, რა თქმა უნდა, მარკიზა! ისე ძალიან თანაუგრძნობთ, რომ ჯადოქარი, ალბათ, სასწაულად მიიჩნევდა ამას.

მეიმი. თუ შეიძლება, მათქმევინეთ! მე სასწაულებს არ ვახდენ, რადგანაც ექიმი ვარ და არ ჯადოქარი! დიდი ყურადღებით ვუსმენდი მის სიტყვებს და კვლავ გიმეორებთ, რომ ბოდვის იმ სპეციფიკურმა ელასტიურობამ, რაც ნიშნულია ყოველგვარი სისტემატური შესწავლისათვის, მასში აშკარად და თანაც — როგორ გითხრათ? — უკვე საგრძნობლად იკლო. ბოდვის ელემენტები აღარც ისე მჭიდროდ ერწყმიან ერთმანეთს. ჩემის აზრით, ის უკვე დიდი გაჭირვებით ინარჩუნებს მის მიერ ნაყისრი როლის ცალკეულ ინგრედიენტთა წონასწორობას, რადგანაც მძაფრი ალტკინება გამუდმებით არყევს და ორ სხვადასხვა მდგომარეობას შორის აქანავებს მთელს მის არსებას: ეს გახლავთ, ერთის მხრივ, აპათიის საწყისი სტადიის, ან, უფრო სწორად, ავადმყოფური უნიათობის, ხოლო მეორეს მხრივ, რეფლექსური მელანქოლიის მდგომარეობა, რაც აშკარად მოწმობს, დიახ, აშკარად მოწმობს ტვინის საკმაო აქტივობას. და თუ ახლა ეს მკვეთრი ბიძგი, ჩვენ რომ ჩავიფიქრეთ...

მ-ნი მათილდა (ფანჯრისაკენ შეტრიალდება, სწეულის მომჩივანი ტონით). კი მაგრამ, ავტომანქანა რად არ დაბრუნდა? მე ხომ განკარგულება გავეცი, რომ ოთხის ნახევარზე...

მეიმი. რას ბრძანებთ?

მ-ნი მათილდა. მანქანა რად არ დაბრუნდა-მეთქი? ახლა უკვე ოთხის ნახევარზე მეტია.

მეიმი (ხაათს ამოიღებს და დასცქერის). ოპო, უკვე ხუთი დაიწყო!

მ-ნი მათილდა. ნახევარი საათის წინ უნდა მოსულიყო. მაგრამ, როგორც სჩვევია...

ბაღკრედი. იქნებ კაბა ვერ იპოვეს?

მ-ნი მათილდა. კი მაგრამ, მე ხომ გარკვევით ვუთხარი, სადაც იყო? (მოუთმენლად). ფრიდა, ალბათ, უკეთ მოძებნიდა... ჰო, მართლა, სად არის ფრიდა?

ბაღკრედი (ფანჯარაში იყურება). ბაღში იქნება კარლოსთან ერთად.

მეიმი. მარკიზი, ალბათ, დაარწმუნებს, რომ საშიში არაფერია.

ბელკარადი. მაგრამ ეს შიში როდია! არ დაიჯეროთ, ექიმო! უგუნებოდა?
გესმით? უგუნებოდა!

მ-ნი მათილდა. თუ ღმერთი გწამთ, ნურაფერსა სთხოვთ! მე ხომ ვიცნობ.

მეიმი. მოთმინება ვიქონიოთ. ყველაფერი სწრაფად მოხდება; ამიტომ, მოდიტ, საღამოს დაველოდოთ... სულ ერთი წამის საქმეა! თუ კარგად შევანჯღრიეთ და ერთი დარტყმით დაწვევით უკვე შესუსტებული ძაფები, რომლებიც მას ჯერ კიდევ აჩრდილთან აკავშირებენ, კვლავ დაუბრუნეთ, რასაც ითხოვს (აჰი თვითონვე თქვა: „სად გაგონილა, სულ მუდამ ოცდაექვსი წლის იყო?“) და, ამრიგად, გაათავისუფლეთ იმისაგან, რასაც თავის სასჯელს უწოდებს... მოკლედ, თუ ღმერთმა ინება და ერთ წამში ვაგრძნობინეთ დროული დისტანციის მთელი სხვაობა...

ბელკარადი (სხაპასხუპით). განიკურნება! (შემდეგ მარცვალ-მარცვალ, ირონიული ინტონაციით). ჩვენ მას გა-ვა-თა-ვი-სუფლებით!

მეიმი. დიახ, იმედი ვიქონიოთ, რომ ერთ გარკვეულ წამს გაჩერებული საათივით „მოვმართავთ“ მას, მაშ ასე, ხელში საათები დავიჭიროთ და დაველოდოთ სწორედ იმ გადაწყვეტ წამს. შემდეგ – დარტყმა, და, ვინ იცის, იქნებ მისი საათი კვლავ ამუშავდეს ესოდენ ხანგრძლივი გაჩერების შემდეგ.

ამ დროს შემოსასვლელიდან, სცენის სიღრმეში რომ ჩანს, დარბაზში შემოდის მარკიზი კარლო დი ნოლი.

მ-ნი მათილდა. აა, კარლო! კი მაგრამ, ფრიდა სადღაა?..

დი ნოლი. ახლავე გეახლებათ.

მეიმი. ავტომანქანა მოვიდა?

დი ნოლი. დიახ.

მ-ნი მათილდა. მართლა? კაბა მოიტანა?

დი ნოლი. ყველაფერი რა ხანია უკვე აქაა.

მეიმი. კეთილი და პატიოსანი!

მ-ნი მათილდა (ცახცახებს) სადაა? აბა, სადაა კაბა?

დი ნოლი (მხრებს იჩეჩავს და სევდიანად იღიმება, იმ კაცივით, რომელიც იბუღებულია უადგილო ზუმრობაზე რეაგირება მოახდინოს). ახლავე თქვენი თვალითა ნახათ... (კარს უჩვენებს, სცენის სიღრმეში რომ მოჩანს). აგერ, იქაა ზღურბლზე გამოჩნდა ბერტოლდო.

ბერტოლდო (საზეიმოდ ზეაწეული ტონით). მისი ბრწყინვალეობა მარკიზა მათილდა კანოსელი!

მაშინვე შემოდის ფრიდა, მშვენიერებით გაბრწყინებული და გასხივოსნებული; დედამისის ძველი კაბა აცვია, „მარკიზა მათილდა ტოსკანელის“ სამოსელი; გვეგონებათ, სატახტო დარბაზში გამოფენილი პორტრეტი გაცოცხლებულია.

ფრიდა (წელში მოხრილ ბერტოლდოს რომ ჩაუვლის, ზიზღნარევი სიამაყით მიმართავს მას). კანოსელი კი არა, ტოსკანელი! გესმით? ტოსკანელი! კანოსა მხოლოდ ჩემი ერთ-ერთი ციხე-დარბაზია!

ბელკარადი (განცვიფრებით). შეხედეთ, შეხედეთ! სულ სხვანაირია!

მ-ნი მათილდა. ზედგამოჭრილი დედამისია! ღმერთო ჩემო, ერთი შეხედეთ! ნამდვილად ჩემი გაცოცხლებული პორტრეტი!..

მეიმი. დიახ, დიახ!.. რა თქმა უნდა, თქვენი პორტრეტი!

ბელკარაღი. მეტიც! მეტიც!.. ერთი შეხედეთ! სასწაულია სწორედ! **შრიდა.** ნუ მაცინებთ, თორემ კაბა შუაზე გაიფხრიწება! აჰ, რა წელი გქონია, დედა! რამდენი ოფლი ვლვარე, ვიდრე შენს კაბაში მოვაბერებდი ჩაძრო-მას!

მ-ნი მათილდა (ხელების ცაცხაბით ცდილობს კაბის გასწორებას). მოიცა... ნაოჭები უნდა გავუსწორო... მართლა ასე ვიწროდა გაქვს?

შრიდა. ვიხრჩობი! თუ შეიძლება, მალე მორჩით, ღვთის გულისათვის...

მაიმი. რას იზამთ, სადამოს უნდა დაველოდოთ...

შრიდა. არა, არა სადამომდე ვერ გავძლებ, ვერ გავძლებ-მეთქი!

მ-ნი მათილდა. კი მაგრამ, ასე ადრე რატომ ჩაიცვი?

შრიდა. რა ჯენა, როგორც კი დავინახე, ცდუნებას ვეღარ გავუძელი.

მ-ნი მათილდა. ჩემთვის მაინც დაგეძახა დასახმარებლად... სულ მთლად დანაოჭებულა...

შრიდა. ვიცი. ეგ ძველი ნაოჭებია, დედა. მათი გასწორება ყოვლად შეუძლებელია.

მაიმი. ეგ არაფერი, მარკიზა. ილუზიაა აბსოლუტურია (შემდეგ უახლოვდება და ქალიშვილთან მიჰყავს, მაგრამ ისე კი, რომ მთლიანად არ დაფაროს ფრიდა). მომიტევეთ, აი, აქ დადევით... ორიოდე ნაბიჯით უკან დაიხიეთ... არა, უფრო ახლოს...

ბელკარაღი. რათა უფრო საგრძნობი გახდეს დროული დისტანციის სხვაობა!

მ-ნი მათილდა. (მიუბრუნდება; ოდნავ გასაგონი ხმით). ოცი წელი, — საშინელებაა, არა?

ბელკარაღი. ნუ გავაზვიადებთ!

მაიმი (დარცხენით; შთაბეჭდილების შერბილებას ცდილობს). არა, არა... მე მინდოდა... დიახ, მე მინდოდა... კაბა შემეთვალყურებინა...

ბელკარაღი (იცინის). რაც შეეხება კაბებს, მათ შორის, ექიმო, ოცი კი არა, რვაასი წელი ძევს! მთელი უფსკრულია! თქვენ მართლა აპირებთ აიძულოთ იგი (ჯერ ფრიდაზე ანიშნებს, შემდეგ კი — მარკიზაზე), აქედან აქამდე ისკუპოს? ფრთხილად იყავით, ვაითუ, კისერი მოიტეხოს! — არა, ზუმირობით კი არა, სერიოზულად გაფრთხილებთ. ჩვენთვის ეს ოცი წელი ორი კაბა და მასკარადია. მაგრამ თუ მისთვის დრო, როგორც თქვენ ბრძანეთ, მართლა გაჩერდა, როგორც თვით მასში, ისე მის ირგვლივაც, და თუ ის ჯერ კიდევ მასთან, მის გვერდით ცხოვრობს (ფრიდაზე ანიშნებს), რვაასი წლის წინათ, შეიძლება ისეთი თავბრუ დაუსხას, როცა ამ ჩვენს დროში ისკუპებს, რომ...

ექიმი თითს აქნევს უარყოფის ნიშნად.

მაიმი. მაშ, თქვენის აზრით არა?

არამც და არამც! რადგანაც ცხოვრება; ძვირფასო ბარონო, მცისვე თავის წიაღში ითრევს ადამიანს. ჩვენი ცხოვრება მისთვის დაუყოვნებლივ იტყევა რეალობად. ის წამსვე დაუმსხვრევს ილუზიებს, კვლავ დააბრუნებს მიწაზე და მსწრაფლ დაარწმუნებს, რომ ეგ თქვენი რვაასი წელი, არსებითად, იგივეა, რაც ოცი წელი. ახლა ხომ გესმით? — ეს იქნება ერთგვარი მასონური ნახტომი სიცარიელეში; ნახტომი, რომელიც ერთი შეხედვით, მართლაც რომ უჩვეულო ჩანს, მაშინ როდესაც; სინამდვილეში, სხვა არა არის რა, თუ არა ერთი საფეხურიდან მეორეზე ჩამოხიჯება.

ბელკარაღი. აჰ, რა აღმოჩენა იქნება მისთვის! მართლაცდა, აბა, შეხედეთ,

ექიმო, მარკიზასა და ფრიდას! რომელია უფრო წინ? ჩვენ — ბებრებზე უკიდურესად ახალგაზრდებს ჰგონიათ, წინ ჩვენა ვართო, მაგრამ ეს მცდარი აზრია: წინ ჩვენა ვართ, რადგანაც დრო უფრო მეტად ჩვენ გვეკუთვნის, ვიდრე მათ.

მეიმი. დიახ, წარსული რომ არ გვაშორებდეს...

ბელკრადი. გვაშორებდეს?.. კი მაგრამ, რას?.. თუ ისინი (ფრიდასა და დი ნოლიზე ანიშნებს) იტულებულნი იქნებიან, იმასვე იქმოდნენ, რასაც — ჩვენ, ესე იგი, ბერდებოდნენ, იმავე სისულელეებს სჩადიოდნენ და ასე შემდეგ... ცდება, ვინც ფიქრობს, რომ ადამიანი იმ კართი გადის ცხოვრებიდან, რომელიც მის წინაშეა. დიახ, სასტიკად ცდება! დაბადება კედომის დასაწყისია და ვინც პირველმა დაიწყო, წინაც ისაა. ასე რომ, ყველაზე ახალგაზრდა ჩვენი საერთო წინაპარი — ადამია! აბა, შეხედეთ (ფრიდაზე ანიშნებს): მარკიზა მატყილდა ტოსკანელი რეაასი წლით უმცროსია ჩვენზე (ქალიშვილს მდაბლად დაუკრავს თავს).

დი ნოლი. თუ ღმერთი გწამს, მოეშვი მაგ ხუმრობას, ტიტო.

ბელკრადი. შენი აზრით, მე ხუმრობ?..

დი ნოლი. რა თქმა უნდა, ო, ღმერთო ჩემო!.. აქ შემოსვლის წამიდანვე...

ბელკრადი. როგორც? ბენედიქტელი ბერის ფლასებიც კი გადავიცივი...

დი ნოლი. დიახ. მაგრამ ძალზე სერიოზული საქმის გულისთვის...

ბელკრადი. ეე, იცი, რას გეტყვი?.. ყველა როდი გრძნობს ამ საქმის სერიოზულობას... მაგალითად, — ფრიდა... (ექიმს მიუბრუნდება). გეფიცებით, ექიმო, ახლაც ვერ გამიგია, რის ქმნას აპირებთ.

მეიმი. (მოჭრით). მალე თქვენი თვალითა ნახავთ... მხოლოდ მაცალეთ!.. თუ მარკიზას ახლაც იმნაირად ჩაცმულს იხილავს...

ბელკრადი. აა, ესე იგი. მარკიზამაც...

მეიმი. რასაკვირველია! მარკიზამაც სხვა კაბა უნდა ჩაიცვას: აი, იქ რომ დევს... (მან უნდა ირწმუნოს, რომ მის წინაშე მართლაც მარკიზა მატყილდა კანოსელია...)

ფრიდა (ხმადაბლა ესაუბრება დი ნოლის, მაგრამ მაინც შენიშნავს ექიმის შეცდომას). ტოსკანელი! ტოსკანელი!

მეიმი. (მოჭრით). ეგ სულ ერთია!

ბელკრადი. აა, ახლა კი მესმის! ის ორივეს დაინახავს...

მეიმი. დიახ, ორივეს, და მაშინ...

ფრიდა (განზე გაიხშობს ექიმს). თუ შეიძლება, აქეთ მობრძანდით, ექიმო.

მეიმი. ახლავე (ახალგაზრდებს უახლოვდება და რაღაცას უხსნის მათ).

ბელკრადი (ხმადაბლა, ქალბატონ მატყილას). დალახეროს ეშმაკმა! კი მაგრამ, მაშინ ზომ...

მ-ნი მატყილდა (გამტკნარებული ხახით მიუბრუნდება). რას ამბობთ?

ბელკრადი. ეს ამბავი მართლა ასე ძალიან გაინტერესებთ? იმდენად, რომ თანახმა ხართ ამ თამაშში მონაწილეობა მიიღოთ? ქალისთვის ეს შეუძლებელია!

მ-ნი მატყილდა. ჩვეულებრივი ქალისთვის!

ბელკრადი. არა, არა, ჩემო ძვირფასო, — ყველა ქალისთვის! ამნაირი თავგანწირვა...

მ-ნი მატყილდა. ჩემი ვალია ასე მოვიქცე მისი გულისთვის.

ბელკრადი. ნუ ცრუობთ! თქვენ არ გჩვევიათ თავის დამცირება!

მ-ნი მატყილდა. მერედა, რა? ან რა შუაშია აქ თავგანწირვა?

ბელკრადი. არა, თქვენ სხვის თვალში თავის დამცირება კი არა გსურთ, არამედ — ჩემი შეურაცხყოფა.

მ-ნი მატყილდა. ვინ ფიქრობს თქვენზე ამ წუთას?

დი ნოლი (წინ გადმოინაცვლებს). დიახ, დიახ, ეგრე ვქნათ... (ბერტოლდოს მიუბრუნდება). ეი, თქვენ! წადით და თქვენს ერთ-ერთ ამხანაგს უხმეთ! **ბერტოლდო**. ახლავე (სცენის სიღრმეში დატანებული კარიდან გადის). **მ-ნი მათილდა**. მაგრამ ჯერ თავი ისე უნდა დავიჭიროთ, თითქოს მასთან გამომშვიდობებას ვაპირებდეთ.

დი ნოლი. რა თქმა უნდა! სწორედ ამიტომაც ვუხმე „მრჩეველებს“: მინდა გამომშვიდობების თაობაზე მოვეთათბირო (ბელკრედის). შენ კი შეგიძლია, ამ საქმეში მონაწილეობა არ მიიღო: აქ დარჩი.

ბელკრედი (ირონიულად აქნევს თავს). დიახ, დიახ... რატომაც არა?..

დი ნოლი. თუნდაც იმიტომ, რომ ხელახლა არ აღუძრა ეჭვი.

ბელკრედი. გასაგებია! ჩემნაირი არარაობა...

მეიმი. აუცილებლად უნდა დავარწმუნოთ, რომ აქედან წასვლას ვაპირებთ.

მარჯვენა კარიდან შემოდის **ლანდოლფო**, რომელსაც უკან ფეხდაფეხ მოსდევს **ბერტოლდო**.

ლანდოლფო. შეიძლება?

დი ნოლი. შემოდით, შემოდით! იცით რა?.. თქვენ ლოლო გქვიათ?

ლანდოლფო. ლოლო თუ ლანდოლფო, როგორც გენებოთ.

დი ნოლი. აჰა! მაშ, აი, რას გეტყვით: ახლა მას ექიმი და მარკიზა გამოემშვიდობებიან...

ლანდოლფო. კეთილი და პატიოსანი. საკმარისი იქნება, უთხრან, რომ პაპმა მოწყალება მოიღო და თანხმობა განაცხადა, მიიღოს იგი. ამჟამად თავის ოთახშია, გულსაკლავად გმინავს და მწარედ ნანობს, ეს რა ვთქვიო; სასოწარკვეთილს აღარა სჯერა, რომ მიტევენას აღირსებენ. თუ კეთილ-ინებებდით და ხელახლა გამოიცვლიდით ტანსაცმელს...

მეიმი. დიახ, დიახ! აბა, წავედით!..

ლანდოლფო. მოითმინეთ. ნება მიბოძეთ, ერთი რამ გირჩიოთ: იქვე დასძინეთ, რომ მარკიზა მატილდა ტოსკანელმა თქვენთან ერთად გამოსთხოვა პაპს ის წყალობა, რისი ღირსიც მღვდელმთავარმა გახადა იგი.

მ-ნი მათილდა. აი, ხომ ხედავთ? მიცნო!

ლანდოლფო. არა, მომიტევეთ; მას ძალზე აშინებს ამ ქალბატონის მტრობა, თავის ციხე-დარბაზში რომ უმასპინძლა პაპს; ესაა და ეს. მაგრამ, აი, რა არის საკვირველი: ისტორია, რამდენადაც ჩემთვის ცნობილია, — თუმცა თქვენ, ალბათ, ჩემზე უკეთ მოგეხსენებათ, — არაფერს გვაუწყებს იმის თაობაზე, რომ პენრიხ IV ძალულად ეტრფოდა მარკიზა მატილდა ტოსკანელს!

მ-ნი მათილდა (სულმოუთქმელად). არა, არაფერსაც არ გვაუწყებს, პირიქით!

ლანდოლფო. მეც ეგრე მგონია! მაგრამ ის ამბობს, მიყვარდაო, და წამდუწუშ იმეორებს ამას... ახლა კი შიშობს, ვაითუ მარკიზას ზიზღმა ამ ფარული ტრფობის მიმართ ცუდად იმოქმედოს ჩემდამი პაპის დამოკიდებულებაზეო.

ბელკრედი. იქნებ როგორმე შეაგნებინოთ, რომ ეს ზიზღი უკვალოდ გაქრა.

ლანდოლფო. მართლა? მაშ, ყველაფერი რიგზე ყოფილა!

მ-ნი მათილდა (ლანდოლფოს) კეთილი და პატიოსანი (შემდეგ ბელკრედის). ისტორიაში გარკვევითაა ნათქვამი, რომ პაპს მხოლოდ მარკიზა მატილდას და კლიუნელი აბატის თხოვნამ მოუღბო გული. ისიც უნდა მოგახსენოთ, ძვირფასო ბელკრედი, რომ ჩვენი საკავალკადო სამზადისის გადაწყვეტილი

მქონდა, მესარგებლა ამ გარემოებით და, ამრიგად, დაძვდასტურებინა, რომ არც ისე მტრულად განწყობილი ვიყავი მისდამი, როგორც ეს თვითონ ეგონა.

ბელკრადი. თუ ასეა, რაღა მეთქმის, ძვირფასო მარკიზა? მაშ, მისდეთ, მისდეთ ისტორიას!..

ლანდოლფო. კეთილი. მაშინ თქვენ, ქალბატონო, ხელახლა აღარც კი დაუჭირდებათ გადაცმა. შეგიძლიათ, მონსინიორთან ერთად (ექიმზე ანიშნებს), მარკიზა მატილდა ტოსკანელის სახით გამოეცხადოთ.

მეიმი. (სწრაფად, დაბეჯითებით). არა, არა! ოღონდ ეგ არა, ღვთის გულისათვის! ასე შეიძლება ყველაფერი წყალში ჩაგვეყაროს! შეპირისპირების ეფექტი ანაზღაურელი უნდა იყოს, მყისიერი! არა და არა! წავიდეთ, წავიდეთ, მარკიზა: თქვენ კვლავ დედოფლის დედის — პერუგის მეუღლის ადელაიდას სახით მოვევლინებით და ერთად დავემშვიდობებით მას. მთავარია, იცოდეს, რომ ჩვენ წავედით. ჩქარა, ჩქარა, ღრთს ნულარ კარავათ, ჯერ კიდევ ბევრი რამ დაგვრჩა, მოსამზადებელი.

ექიმი, ქალბატონი მატილდა და ლანდოლფო მარჯვენა კარიდან გადიან.

ფრიდა, ახლა ისევ შეშინდა...

დი ნოლი. ისევ, ფრიდა?

ფრიდა. მერჩია, თავიდანვე მენახა...

დი ნოლი. მერწმუნე, საშიში არაფერია.

ფრიდა. მართლა ისე უწყინარია, როგორც შენ ამბობ?

დი ნოლი. რა თქმა უნდა.

ბელკრადი. (ირონიულად, ალერსიანი ტონით). მელანქოლიკოსია! ნუთუ ვერ მიხვდი, რომ შენ უყვარხარ?

ფრიდა. დიდი მადლობა! სწორედ მაგის გამო!

ბელკრადი. მერწმუნე, არაფერს გაენებს...

დი ნოლი. სულ ერთი წამის საქმე იქნება...

ფრიდა. კი მაგრამ, სიბნელეში... მასთან ერთად...

დი ნოლი. მხოლოდ ერთი, ერთადერთი წამი — და მე შენს გვერდით გაგჩნდები. დანარჩენები კარს უკან იქნებიან და თვალის დახამხამებაში მოცივდებიან. როგორც კი დედაშენს თვალს მოჰკრავს, შენი როლიც დამთავრებული იქნება, გესმის?..

ბელკრადი. მე კი სულ სხვა რამისა მეშინია: ვაითუ წყლის ნაყვა გამოგვივდეს.

დი ნოლი. თუ ღმერთი გწამს, თავიდან ნულარ დაიწყებ! მე ეს ხერხი ძალზე ქმედითი მეჩვენება.

ფრიდა. მეც, მეც! წინასწარვე ვგრძნობ ყველაფერს და თხემით-ტერფამდე ვკანკალებ.

ბელკრადი. კი, მაგრამ, ჩემო ძვირფასო, შეშლილები — ისე, რომ თვითონაც არ ესმით, — გარკვეულწილად ბედნიერები არიან, რასაც ჩვენ ანგარიშს არ ვუწევთ...

დი ნოლი (გაღიზიანებული აწვევით). რომელ ბედნიერებაზე მელაპარაკები? თუ ღმერთი გწამს, მორჩი!

ბელკრადი (დაჩინებით). ისინი ტვინს არ იჭყლეტენ!..

დი ნოლი. მერედა, რა შუაშია აქ ტვინის ჭყლეტა?

ბელკრადი. როგორ თუ რა შუაშია? განა ჩვენი ჩანაფიქრის მიხედვით,

აი, ამის (ფრიდზე ანიშნებს) და დედამისის დანახვამ ტვინი არ უნდა აჭყლებო-
ნოს? ვანა ამაზე არ არის აგებული ჩვენი ფოკუსი?

დი ნოლი. როგორ გეკადრება? არავითარი ტვინის ჭყლეტა! ჩვენ მხო-
ლოდ მისი ბორგნული წარმოსახვის ორმაგ ხატებას ვუჩვენებთ, როგორც ექიმ-
მა ბრძანა!

ბელკარადი (ანაზღეული გაღიზიანებით). იცი რა? მე ყოველთვის მიჭირ-
და იმის გაგება, თუ რატომ აძლევენ მათ ექიმის დიპლომებს.

დი ნოლი (განცვიფრებით) ვის?

ბელკარადი. ვისა და ფსიქიატრებს.

დი ნოლი. გაღასარევი! მაშ, ვის დიპლომებს უნდა აძლევდნენ?

ფრიდა. რახან ფსიქიატრები არიან!

ბელკარადი. საქმეც ეგაა! იურისტების დიპლომებს, ჩემო ძვირფასო! ოჰ,
ეს გაუთავებელი ყბედობა! ვინც მეტსა ყბედობს, უფრო მეტადაც აფასებენ!
„სპეციფიკური ელასტიურობა“, „დროული დისტანციის შეგრძნება!“ უწინარეს
ყოვლისა კი გიცხადებენ, ჩვენ სასწაულებს არ ვახდენთ, მაშინ როდესაც სწო-
რედ სასწაულია საჭირო! ისიც მშვენივრად ესმით, რომ რაც უფრო დაჟინებით
ამტკიცებენ, ჯადოქრები არა ვართო, ჭირისუფლები მით უფრო მეტად ენდობიან
მათ ცოდნას! სასწაულებს არ ახდენენ, მაგრამ კისერს კი იტეხენ ყოველ ფეხის
ნაბიჯზე! დიდებულია, დიდებული!

ბერტოლდო (რომელიც მარჯვენა კარის ჭუჭრუტანაში იჭყიტებოდა).
აი, ისინიც, აი ისინიც! აქეთ მოდიან...

დი ნოლი. მართლა?

ბერტოლდო. მგონი, ისიც თან მოჰყვებათ... დიახ, დიახ, — აი, ისიც, აი,
ისიც!

დი ნოლი. მაშ, გავიდეთ აქედან! სწრაფად (გასვლამდე ბერტოლდოს მი-
უბრუნდება). თქვენ კი აქ დარჩით!

ბერტოლდო. აქ უნდა დავრჩე?

დი ნოლი, რომელიც უპასუხოდ ტოვებს მის კითხვას, ფრიდა და ექიმი სცე-
ნის სიღრმეში დატანებული კარიდან გადიან. დაბნეული და შეცბუნებული ბერ-
ტოლდო მარტოა რჩება. მარჯვენა კარი იღება. პირველი შემოდის ლანდოლფო,
რომელიც მოწიწებით იდრეკს ქედს, მას მოჰყვება ქალბატონი მარტილდა, რო-
მელსაც ისევ, როგორც პირველ მოქმედებაში, გრძელი მოსასხამი მოუსხამს და
თავზე ჰერცოგის გვირგვინი ადგას; შემდეგ შემოდის კლიუნელი აბატის ფლა-
სებში ჩაცმული ექიმი; მათ შორის მოაბიჯებს ჰენრიხ IV, რომელსაც სამეფო
სამოსი მოსავს. სულ ბოლოს მოდიან ორდულფო და არიალდო.

პენრიხ IV (სატახტო დარბაზში დაწყებულ საუბარს განაგრძობს). ჰოდა,
გეკითხებით: რანაირად უნდა ვიყო ცბიერი, როცა თვითონვე ჯიუტად მთვლიან?

პენრიხ IV (აღერხიანად იღიმება). მაშ, მართლა ცბიერი გგონივართ?

პენრიხ IV. არა; არა! არც ჯიუტი და არც ცბიერი.

**პენრიხ IV (შეჩრდება და იმნაირი ტონით წამოიძახებს, რომლითაც კე-
თილმოსურნედ, მაგრამ, ამასთან, ირონიულად ცდილობს დაამტკიცოს, რომ ეს
შეუძლებელია).** მონსინიორ! თუ სიჯიუტე — ესაა ბიწი, რომელიც შეუთავსე-
ბელია ცბიერებასთან, მაშინ, ჩემის აზრით, რაკი ამტკიცებთ, ჯიუტი არა ხარ-
თო, მაშასადამე, აღიარებთ, რომ, ასე თუ ისე, ცბიერი მაინცა ვარ. მერწმუნეთ, მე

პაერევიო მჭირდება ცბიერება, მაგრამ თუ თქვენ გსურთ მთლიანად დაიხრეთუ...
ნოთ...

პეიმი. როგორ? მაშ, თქვენი აზრით, მე ცბიერი ვარ?

პენრის IV. არა, რას ბრძანებთ, მონსინიორ? მე როგორ გკადრებთ მაგას? (მოულოდნელად წვევებს სიტყვას და ქაღალტზე მატყლდას მიუბრუნდება). ნება მიბოძეთ, მაღონა, ვიდრე ერთმანეთს დავემშვიდობებოდეთ, ორიოდე სიტყვა გითხრათ განმარტოებით (განზე გაჟავს და ძალზე აღელვებული, იღუშალი ხმით ეკითხება). თქვენი ქალიშვილი მართლა ძალიან გიყვართ?

მ-ნი მათილდა (შეცხუნებული). ო, დიახ, რა თქმა უნდა...

პენრის IV. და თქვენ გსურთ, რომ მთელი ჩემი სიყვარულითა და მოწინებებით თავისი კუთვნილი მივაგო მას, იმ უმძიმეს შეცოდებათა ხანაცვლოდ, რაც მის მიმართ ჩამიდგინა? თუმცა თქვენ, რასაკვირველია, არ უნდა ერწმუნოთ მისს, თითქოს მე გარყვნილი კაცი ვიყო, როგორც ამტკიცებენ ჩემი მტრები!

მ-ნი მათილდა. არა, რას ბრძანებთ?! არც მჯერა და არც არასოდეს დამიჯერებია...

პენრის IV. მაშ, თქვენ გსურთ...

მ-ნი მათილდა. რა?

პენრის IV. რომ მე შევიყვარო თქვენი ქალი? (ერთხანს უცქერის და იქვე დასძენს იღუშალი, საწყალობლად შავედრებელი და, იმავედროულად, შიშნული ტონით). განა თქვენ მარკიზა ტოსკანელის მეგობარი არა ხართ?

მ-ნი მათილდა. და მაინც, კვლავ გიმეორებთ, რომ არც ერთ ჩვენგანზე ნაკლებ არ ევედრებოდა და ემუდარებოდა პაპს, რომ თქვენი შეწყალება გამოეთხოვა...

პენრის IV (სწრაფად, ჩურჩულთ, მორთოლვარე ხმით). ნუ მეტყვით, ნუ მეტყვით ამას! ნუთუ ვერ ხედავთ, როგორ მოქმედებს ჩემზე?

მ-ნი მათილდა (ერთხანს უხიტყვოდ მისჩერებია, შემდეგ ჩუმად, თითქოს ცდილობს საიდუმლო გამოსტყუოს). თქვენ ისევ გიყვართ იგი?

პენრის IV. ისევე? მაშ, თქვენ უკვე იცით? არავინ არ იცის ეს! არავინ არ უნდა იცოდეს!

მ-ნი მათილდა. მაგრამ იქნებ მან იცის? ისე გულმხურვალედ სთხოვდა პაპს თქვენს შეწყალებას!

პენრის IV (ერთხანს ჩუმად მისჩერებია, შემდეგ კი ამბობს). თქვენც გიყვართ თქვენი ქალიშვილი? (მოკლე პაუზა. ექიმს მიუბრუნდება და შეშინებული მიმართავს): ეჰ, მონსინიორ, მერწმუნეთ, გვიან გავიგე, რომ ცოლი მყოლია... ძალიან გვიან... და, აი, ახლაც, ცოლი კი მგავს, — რასაკვირველია, მგავს — მაგრამ შემიძლია შემოგვიცოთ, რომ თითქმის არასოდეს არ ვფიქრობ მასზე. იქნება ეცოდავ, მაგრამ რა ვქნა, მის ხატებას რომ ვერ ვგრძნობ გულში? თუმცა რა? საოცარი უფრო ისაა, რომ არც დედამისის გულშია იგი! აღიარეთ, რომ თქვენ ნაკლებად გაწუხებთ მისი აეკარგი! (ექიმს, სასოწარკვეთით). ის სულ სხვაზე მელაპარაკება! (თანდათან მზარდი აღზნებით) იმნაირად გაკერპებული, დიახ, იმნაირად გაკერპებული, რომ ვერაფრით ვერ გამოვიდა...

ლანდოლფო (კრძაღვით). იქნებ იმიტომ, თქვენო უდიდებულესობავ, რომ მარკიზა მათილდა ტოსკანელზე ეგ თქვენი მცდარი წარმოდგენა გაეპიჯარწყო? (თითქოს თავისი შენიშვნისა შეეშინდაო, მაშინვე დასძენს). რა თქმა უნდა, მე მხოლოდ ამ მომენტს ვგულისხმობ...

პენრის IV. მაშ, შენც ამტკიცებ, რომ მარკიზა ჩემი მეგობარი იყო?

ლანდოლფო. დიახ, ამ შემთხვევაში, რა თქმა უნდა, თქვენო უდიდებულესობავ!

ქ-ნი მათილდა. დიახ, დიახ! სწორედ ამიტომ...

პენრიხ IV. გასაგებია. ესე იგი, თქვენ ამტკიცებთ, რომ არ გწამთ ჩემი სიყვარული მისდამი. გასაგებია, გასაგებია! არც არავის სწამებია ოდესმე; აზრადაც არავის მოსვლია. მით უკეთესი! მაგრამ კმარა, კმარა-მეთქი! (სიტყვას აღარ ამოთარებს და სულ სხვანაირი განწყობილებითა და სახის შეცვლილი გამოძეგვრებით მიმართავს ექიმს): ხომ დანახეთ, მონსიინორ? პირობას, რომელსაც პაპი უკავშირებს ჩემთვის შეჩვენების ახსნას, საერთო არა აქვს რა, სრულიად არა აქვს რა საერთო იმ მიზეზთან, რის გამოც მან შემაჩვენა! გადაეცით პაპ გრიგოლ VII-ს, რომ ჩვენ ბრესანონში შევხვდებით ერთმანეთს. ზოლო თქვენ, მადონა, თუ ღმერთმა ინება და თქვენი მეგობარი მარკიზას სასახლის კარზე შეხვდით თქვენს ქალიშვილს, აბა, რა დაგაბაროთ მასთან? გადაეცით, რომ ველი. იქნება შევძლო და გვერდიდან აღარ მოვიცილო იგი, როგორც მეუღლე და დედოფალი. ვინ მოთვლის, დღემდე რამდენი ქალი მოსულა აქ; ყოველი მათგანი მარწმუნებდა, თქვენი ცოლი ვარო, ვისაც მე ვიცნობდი, ვისაც ვფლობდი და ხანდახან ვეძებდი კიდევ... ნუ დამძრახავთ, ის ხომ ჩემი ცოლია!.. ყველა ბერტად ასაღებდა თავს, იფიცებოდა, სუზელი ვარო, და ღმერთმა იცის, რატომ, სიცილი აუტყდებოდა ხოლმე! (თითქოს საიდუმლოდ)- ხომ გესმით? საწოლში არასოდეს არ მაცვია ეს ტანსაცმელი, და ქალიც... ო, ღმერთო ჩემო! — დედაშობილა მიწვევს გვერდით... შიშველი კაცი და ქალი... ბუნებრივია!.. გავიწყდება, ვინა ხარ. როცა ტანსაცმელი კაუჭზე პკიდია, ის მხოლოდ არჩდილია და ლანდა! (ტონს იცვლის და მიმნდობი კილოთი მიმართავს ექიმს) მე ყოველთვის შიშით ვკანკალებ, როცა ღამით ამ არჩდილებს ვხედავ: ურიცხვი ზატებანი, ცხენებიდან ჩამომხდარნი რომ ხარხარებენ. ხანდახან მე მაფეთებს და თავზარსა მცემს ჩემივე მაჯისცემა, ჩემს ძარღვებში მბორგავი სისხელი და ღამის წყვილადმი ქურდული ნაბიჯების ხმა, შორეული ოთახებიდან რომ მოისმის... მაგრამ კმარა!.. ისედაც დიდხანს გაცდევინეთ; ალბათ, ჩამოწყდით ფეხზე დგომით. კარგად ბრძანდებოდეთ, მადონა! მშვიდობით, მონსიინორ! (უკანა კარამდე მიაცილებს მათ და გამოთხოვების ნიშნად მდაბლად უკრავს თავს მიმავალთ).

ქალბატონი მათილდა და ექიმი გადიან. **პენრიხ IV** კარს ხურავს და სახე-შეცვლილი სწრაფად ბრუნდება უკან.

ტაკიმახარები! ნამდვილი ტაკიმახარები! ფერადი კლავიატურა! საკმარი-რისია, ხელით შეეხო და ერთბაშად გადმოიფრქვევა ფერების მთელი გამა: თეთრი, წითელი, ყვითელი, მწვანე... ახლა ამ პეტრე დამიანეს აღარ იკითხავთ?! — ხა, ხა, ხა! საუცხოოა! დიდებული! ჩემთან ხელახლა შემოსვლა ვეღარ გაბედა! (რადაც შლეგური აღტკინებით წარმოთქვამს ამ სიტყვებს, გაშმაგებული ბოლთასა სცემს და აქეთ-იქით იყურება, ვიდრე არ შენიშნავს შეშლილის უცნაური ფერიცვალებით გაოგნებულსა და თავზარდაცემულ ბერტოლდოს, მის წინაშე ჩერდება და შიშისაგან გახევებულს თითით უჩვენებს მის სამ ამხანაგს, რომლებიც არანაკლებ გაოგნებულნი ჩანან). აბა, ერთი ამ ბრიყვს შეხედეთ, პირდაღებული რომ მომშტერებია! (მხრებში ხელს ჩაავლებს და ანჯღრევს). რაო, არ გესმის? ვერ ხედავ, როგორ ვამასხარავებ და ვაიძულებ ამ ტაკიმახარებს, ნაირ-ნაირად მორთულ-მოკაზმულნი გამომეცხადონ?! — არადა, — ოჰ, ღმერთო ჩემო! — მხოლოდ იმისი შიში აქვთ, რომ მათი ბრიყვული ნიღბები არ ჩამოვაგლიჯო და გადაცემულების ნამდვილი სახე არ ვამხილო; თითქოს მე თვითონ არ მეიძულებინოს ასინი, ნიღბები ჩამოეფარებინათ; მხოლოდ იმიტომ, რომ მე მინდა შეშლილის რილი ვითამაშო!

ლანდოლფო ორდულფო არიადლო (გაოგნებულნი მიჩრებიან ერთმანეთს) როგორ? რას ბრძანებთ? ესე იგი...

პენრის IV (დაუყოვნებლივ შემოტრიალდება მათ წამოძახილზე და მბრძანებლურად ყვირის). კმარა! დავამთავროთ! ყველაფერი ყელში ამომივიდა! (შემდეგ ანაზღაურლად, იმ კაცივით, რომელსაც მოსვენება ვერ უბოვია და არ შეუძლია ირწმუნოს ის, რასაც ხედავს). დალაზვროს ეშმაკმა, უტიფრობაც ამასა ჰქვია: სახლში შემომივარდე და საყვარელიც თან მომიტრიო!.. თანაც, თავი ისე უჭირავთ, თითქოს ჩემი სიბრალულის გამო მეახლნენ, რათა არ გააცოფონ საწყალი კაცი, რომელიც თავისთვის გდია და მისთვის აღარც სამყარო არსებობს, აღარც დრო და აღარც სიცოცხლე! — თორემ როგორ მოითმენდა მათ თავხედობას და თავგასულობას? — ისინი ყოველდღე, ყოველწამს მოითხოვენ, რომ დანაზრჩენები ისეთი იყვნენ, როგორც მათ ნებათ! მაგრამ ეს, მათი თვალსაზრისით, ძალადობა როდია! თქვენც არ მომიკვდეთ! რა ქნან, თუ ასე აზროვნებენ, ასეთნაირად აღიქვამენ და შეიგრძნობენ სამყაროს? ყველას თავისი აზრი აქვს! აა, თქვენცა გაქვთ თქვენი? რა თქმა უნდა! კი მაგრამ, რანაირი: ჯოგური, უბადრუკი, უშტკიცო, ცვალებადი. ისინი სწორედ ამით სარგებლობენ და გაიძულევენ მათი საკუთარი თვალსაზრისი გაიზიაროთ, რათა მათსავით აღიქვამდეთ და შეიგრძნობდეთ ყველაფერს, ან იმნაირ ილუზიას მაინც უქმნიდეთ, თითქოს თქვენი თვალსაზრისი ზედმიწევნით ემთხვევა მათსას. და მართლაც, რა შეუძლიათ თავზე მოახვიონ სხვებს? სიტყვები, მხოლოდ სიტყვები, რომლებსაც ყველა თავისებურად აღიქვამს და თავისებურადვე იმეორებს! ეჰ, მაგრამ სწორედ აქედან იღებენ დასაბამს ეგრეთ წოდებული „მოარული წარმოდგენები“ და ამ გზითვე ყალიბდება „საზოგადოებრივი აზრიც!“ ვაი მას, ვინც ერთ მშვენიერ დღეს დაღდასმული აღმოჩნდება ერთ-ერთი იმ სიტყვით, რომელსაც ყველანი იმეორებენ: ასე, მაგალითად, „შეშლილი!“ ან კიდევ, თუ გნებავთ, „ბრიყვი!“ მაგრამ მითხარით, განა შეიძლება მშვიდად და აუღმჯრევლად უყურო იმას, თუ როგორ ახვევს თავს ვიღაც უკეთური უამრავ ხალხს თავის წარმოდგენას შენზე და სხვების შეგნებაში დაჟინებით ნერგავს თავის საკუთარ აზრს: „შეშლილი!“ „შეშლილი!“ — მე ახლა იმას როდი ვამბობ, რომ სხვებს ვამასხრებ ამით. მაგრამ ადრე, სანამ ცხენიდან ჩამოვვარდებოდი და მიწას თავით დავასკდებოდი... (უცებ ჩერდება, რადგანაც ხედავს, რომ მისი ოთხი მსმენელი უჩვეულოდ ღელავს ოთხივე გაოგნებულია და ფერმიხდილი) რაო, რას მიშტერებიხართ ერთმანეთს? (გამოჯაგრებით იმეორებს გაოგნებულთა შესტებს). აჰ, რა აღმოჩენაა! მიდი ახლა და არკვიე, შეშლილი ვარ თუ არა? ვარ, ვარ, დიახ, შეშლილი ვარ! (გაცოფებული). და თუ ასეა, დაიჩოქეთ! დალაზვროს ეშმაკმა, დაიჩოქეთ-მეთქი! ხომ გესმით ჩემი ბრძანება? მაშ, მუხლი მოიყარეთ ჩემს წინაშე! აი, ასე! ახლა სამგზის ახალეთ თავი მიწას! უფრო მაგრად! ყველანი ასე უნდა იდგნენ შეშლილის წინაშე! (ოთხი მუხლმოყრილი ჭაბუკის დანახვაზე გრძნობს, როგორ ინაფლება მასში ველური სიმშაგე, რომელსაც ზიზღი ცვლის). აბა, ადექით, ადექით, ცხვრებო! ესე იგი, დამემორჩილეთ?! არადა, ხომ შეგებდლოთ, გიჟის ხალათი ჩაგეცმიათ ჩემთვის?! შეიძლება კაცი გასრისო ერთადერთი სიტყვის სიმძიმით? მერედა, რა? დიდი ამბავი! ბუზმა გაიბუზილა! ასე მთელი სიცოცხლეც გასრესილია სიტყვების სიმძიმით! მკვდრების სიმძიმით! — აი, მე აქა ვდგავარ: ნუთუ მართლა გგონიათ, რომ ჰენრის IV შეიძლება ჯერ კიდევ ცოცხალი იყოს? არადა, მე ვლაპარაკობ და ჩემს ნებაზე გატრიალებთ თქვენ, ცოცხლებს! მე ასე მსურს თქვენ მოწამაზი გვინათ, რომ მკვდრები კვლავ განაგრძობენ სიცოცხლეს? — დიახ, აქ ეს მოწამასია, მაგრამ, აბა, გარეთ გადით და ცხოვრების ფერხულში ჩაებით! აჰა, თენ-

დება! დრო თქვენს ხელთაჲ, განთიადი მოგადგათ კარზე. — თქვენ ამბობთ, ეს დღე ჩვენი იქნებაო. ვითომ თქვენი იქნება? თქვენი? მაშ, მიესალმეთ ყველა ადათს, ყველა ტრადიციას! ენა ამოიდგით! გაიმეორეთ ყველა სიტყვა, ამდენჯერ რომ წარმოუთქვამთ თქვენამდე! თქვენ გგონიათ, რომ ცოცხლობთ? მკვდრების სიცოცხლეს იცოხნებით! (სულ მთლად გამოთაყვანებულ ბერტოლდოს უახლოვდება) რაო, არაფერი არ გესმის? არა?.. რა გქვია?

ბერტოლდო. მე?.. ბერტოლდო.

ჰენრი IV რა ბერტოლდო, რის ბერტოლდო, ბრიყვო! ჩვენ აქ მარტონი ვართ. მაშ მითხარი, რა გქვია?

ბერტოლდო. ჩემი ნამდვილი სახელი?.. ფინოს მეძახიან...

ჰენრი IV (დანარჩენი სამის გამაფრთხილებელ ჟესტებს რომ მოჰკრავს თვალს, მვისზე შეტრიალდება მათკენ, რათა ხმა ჩაწყვეტინოს). ფინო?

ბერტოლდო. დიახ, ფინო პალიუკა, ბატონო ჩემო.

ჰენრი IV (ხელახლა მიუბრუნდება დანარჩენებს). თქვენი სახელები კი ვინ მოთვლის, რამდენჯერ გამიგონია, ერთმანეთს რომ მიმართავთ ხოლმე (ლანდოლფოს). შენ ლოლო გქვია, არა?

ლანდოლფო. დიახ, ბატონო... (გახარებული). ო, ღმერთო... მაშ...

ჰენრი IV (უხეშად, სწრაფად). რა, მაშ?..

ლანდოლფო (მაშინვე მოიბუხება). არა... ისე...

ჰენრი IV. მაშ, მე შეშლილი აღარა ვარ? ნუთუ ვერ ხედავთ? რა თქმა უნდა, არა! — მოდით, ერთად ვიცინოთ მათზე, ვისაც ეს სჯერა. (არიალდოს). მე ვიცი, რომ შენ ფრანკო გქვია... (ორდულფოს) შენ კი... მოიცა...

ორდულფო. მომო!

ჰენრი IV. ჰო, მომო! დიდებულია!

ლანდოლფო (უწინდებურად). კი მაგრამ... ო, ღმერთო!..

ჰენრი IV (უწინდებურად). რა მაგრამ? — არაფერი!.. მოდით, ერთად ვი-
მასხროთ, ვიცინოთ და ვინაზნაროთ! ხა-ხა-ხა-ხა-ხა!

ლანდოლფო-არიალდო-ორდულფო (დაბნეულნი და გაოგნებულნი მიშტერებიან ერთმანეთს; თვითონაც არ იციან საცინლადა აქვთ საქმე თუ სატირლად). მაშ, განიკურნეთ? არა, მართლა? კი მაგრამ, როგორ?..

ჰენრი IV. ჩუმაღ! ჩუმაღ! (ბერტოლდოს). შენ კი რატომ არ იცინი? ისევ ნაწყენი ხარ? კარგი ერთი! შენთვის ხომ არ მითქვამს? — ყველას ვგულისხმობდი, გესმის? ზოგჯერ ძალზე ხელსაყრელია, ვიღაცა შეშლილად გამოაცხადო და ციებუში უკრა თავი! იცი, რატომ? იმიტომ, რომ მისი სიტყვების ატანა ყოველად შეუძლებელია. რა შეიძლება ითქვას ამ ჩვენს წედანდელ სტუმრებზე? ერთი როსკიპია, მეორე — მრუში, მესამე — ცრუპენტელა... აბა, რას ამბობ, რას?.. წმინდა წყლის სიცრუეა! აშკარა ცილისწამება!.. ვინ დაგვიჯერებს? მაგრამ ძრწოლით კი ბისმენენ. ნეტავი გამაგებინა, რატომ და რისთვის, თუკი ეს მტკნარი სიცრუეა? — განა შეიძლება ერწმუნო შეშლილს? მაგრამ მაინც ხომ გისმენენ, შიშით თვალებდაჭყეტილნი და ფერმიხდილნი? რატომ? მითხარი, თუ ღმერთი გწამს, რატომ? ხომ ხედავ, რა მშვიდადაა ვარ?

ბერტოლდო. რატომ და... იქნებ იმიტომ, რომ...

ჰენრი IV. არა, არა, ჩემო ძვირფასო... აბა, ერთი კარგად ჩამომხედე თვალებში!.. ნუ გეშინია, მე ხომ არ ვამტკიცებ, მართალია-მეთქი? სხვა რა არის, რომ ეს იყოს მართალი?.. მაგრამ თვალებში კი ჩამომხედე!

ბერტოლდო. დიახ... ახლავე...

პანრიხ IV. აი; ხომ ხედავ? ხომ ხედავ-მეთქი? თვით შენც კასიკადავსხმამა შიში ჩაგდგომია. იმიტომ, რომ შეშლილი გგონივარ! — აი, საბუთი, აი, საბუთი! (იციინის).

ლანდოლფო. (სასოწარკვეთილის გამბედაობით, სამივეს მაგივრად კეით-ხება). მაინც რა საბუთი?

პანრიხ IV. რა და, ეგ თქვენი შიში იმის გამო, რომ ახლა კვლავ შეშლილი გგონივართ! და მაინც, დალაზეროს ეშმაკმა, თქვენ იცით! თქვენ გჯერათ ჩემი! აკი აქამდე გჯეროდათ, რომ შეშლილი ვიყავი. ასეა, არა? (ერთხანს უყურებს და რწმუნდება, რომ გაოგნებული არიან). აი, ხომ ხედავთ და გრძნობთ კიდევ, რომ ეს შიში შეიძლება თავზარდამცემ საშინელებად იქცეს, რის გამოც ფეხებზე ნიადაგი გეცლება და ჰაერი აღარ ჰყოფნის ფილტვებს! რა თქმა უნდა! თქვენ ხომ იცით, რას ნიშნავს შეშლილის გვერდით ყოფნა? რასა და, იმ კაცის გვერდით ცხოვრებას, რომელიც ერთიანად ანგრევს ყველაფერს, რაც თქვენში თუ თქვენს ირგვლივ აგიათ: ლოგიკას, დიახ, ყველა თქვენი აზრობრივი კონსტრუქციის ლოგიკას! მაშ, რა გნებათ? შეშლილები ბედნიერი ხალხია: ისინი ლოგიკის გარეშე აგებენ ყველაფერს, ან მხოლოდ თავიანთ ლოგიკას ემორჩილებიან, ბუმბულივით რომ ფარფატებს! ო, ფრთაფარფატნი, ფრთაფარფატნი! დღეს რომ აქ ხედავთ, ხვალ, ღმერთმა უწყის, საით გაუტყევენ! თქვენ ცდილობთ ლაგამი ამოსდოთ საკუთარ თავს, ისინი კი ფრთოსნებივით თავისუფლად დაჰქრიან და დაფრთხილებენ! დიახ, ფრთოსნებივით, ნამდვილი ფრთოსნებივით! თქვენ ამბობთ, ეს შეუძლებელიაო, მათთვის კი ყველაფერი შესაძლებელია. თქვენ ამბობთ, ეს არასწორიაო. კი მაგრამ, რატომ? იმიტომ, რომ შენ, შენ, შენ (სამ მათგანზე ანიშნებს) და ასი ათას თქვენი სიბნელის ეს არასწორი ჰგონია! ეჰ, ჩემო ძვირფასებო, თქვენ რომ იცოდეთ, რა ჰგონია სწორი ამ ასი ათასს, რომელსაც შეშლილს ვერ უწოდებს კაცი! აჰ, ნეტა გაჩვენათ მათი თანხმობის საფუძველი, მათი ლოგიკის გვირგვინი! მახსოვს, ჩემს ბავშვობაში, ნამდვილი მთვარე მისი ანარეკლი მეგონა ჭაში! ვინ იცის, კიდევ რა აღარ მეგონა ნამდვილი? გულუბრყვილოდ მჯეროდა ყველაფერი და მე ბედნიერი ვიყავი! რადგან ვაი თქვენ, თუ ფრჩხილებით არ ებლაუჭებით იმას, რაც დღეს გგონიათ, ან ხვალ გეგონებათ ნამდვილი, თუნდაც ის მთლიანად უპირისპირდებოდეს იმას, რაც ნამდვილი გეგონათ გუშინ! ვაი თქვენ, თუკი ჩემსავით მიიქცევით იმ საშინელების ჭვრეტად, რამაც შეიძლება მართლაც ჭკუაზე შეშალოს კაცი, თუკი სხვის გვერდით ყოფნისას თვალებში ჩახედავთ მას, როგორც მე ჩახედე ოდესღაც ვიღაცის თვალებს, მათხოვარივით ატუზულმა, იდუმალებით მოცულ კართან, რომელსაც ვერასდროს ვერ შევადგებ, რადგან ვინც მის ზღურბლს გადააბიჯებს, ის კი აღარ იქნება, რაც არის, მთელი თავისი სამყაროთი, რომელსაც ხედავს და ეხება, არამედ — ვიღაც სხვა, საკუთარი თავისთვისვე სრულიად უცხო და უცნობი, სულ სხვანაირად რომ აღიქვამს და ხედავს ყველაფერს თავის გონებაში უწყველ სამყაროში (ხანგრძლივი პაუზა. ლანდები უფრო შუქლებიან დარბაზში და ოთხ ნიღბოსანსაც უფრო მეტად ეუფლება შემოფოთებისა და სულიერი მიუსაფრობის გრძნობა. ისინი თანდათან შორდებიან მთავარ ნიღბოსანს, დაიდი სიმწირის ჭვრეტაში დანთქმულს, სიმწირისა, რომელიც მარტო მისი კი არ არის, არამედ — ყველა კაცისა. ანაზღეულად შეკრთება, თითქოს თავის ოთხ თანამოსაუბრეს ეძებსო, რომელთა სიახლოვესაც ვეღარა გრძნობს, და თავისთვის წაიჭურჩულებს): სულ მთლად ჩამობნელდა.

ორადულფო (სწრაფად წამოიწევს წინ). თუ გნებათ, ლამპას მოვიტან.

პანრიხ IV (იროქიულად). ლამპას?... კეთილი... თქვენ გგონიათ, მე არ ვიცი? როგორც კი ჩემი ზეთის ლამპით დასაძინებლად გავალ, მაშინვე ელექტ-

რონის შუეს ჩართავთ ზოლმე აქაც და სატახტო დარბაზშიც. მე კი თავი ისე მიჭირავს, თითქოს ვერ გამჩნევდე ამას...

ორდოლფო. აა!.. ესე იგი, თქვენ გნებავთ...

პანკრი IV. არა, არა, თვალს მომჭრის. მე ჩემი ლამაზი მინდა.

ორდოლფო. ალბათ, უკვე მზადაა; აქვე კარს უკან (ხიდრემში დატანებული კარისაკენ მიემართება, გამოადებს და წამით გადის, შემდეგ კი პველებური ლამპითურთ ბრუნდება უკან).

პანკრი IV. აი, ეს სუსტი სინათლეც. მოდით, მაგიდას შემოუსხედით. არა, ეგრე კი არა, ლაღად, თავისუფლად... (არიალდოს) შენ, აი, ასე... (პოზას უჩვენებს; შემდეგ ბერტოლდოს). შენ კი — ასე (იმპეე მოძრაობას იმეორებს). ესეც ასე!.. (მის პარდაპირ იკავებს ადგილს). მე კი, აი, აქ... (ერთ-ერთი ფანჯრისაკენ იბრუნებს პირს). ურავო არ იქნებოდა, მთვარისთვის ერთი კარგი დეკორატიული სხივი შეგვეკვეთათ... შენ, შეგვეწიე, შეგვეწიე, მთვარე... მე პირადად ყოველთვის ძალიან მჭირდება და როცა ჩემი ფანჯრიდან ვუყურებ ზოლმე, ამქვეყნად ყველაფერი მაიწყდება. განა მისმა შემყურემ შეიძლება წარმოიდგინო, რომ მან ყველაფერი იცის? იცის, რომ უკვე რვაასი წელი გავიდა და შუძლებელია მე ნამდვილი პანკრი IV ვიყო, მისი ცქერით რომ იოხებს გულს ნებისმიერი მღაბიორივით. მაგრამ შეხედეთ, შეხედეთ, რა დიდებული სცენაა ამ ღამეულ სიმყდროვეში: იმპერატორი თავის ოთხ ერთგულ მრჩეველთან ერთად... არა, ზომ დიდებულია?

ლანდოლფო. (ჩუმად ჩასჩურჩულებს არიალდოს, თითქოს არ ხერხ თავისი ხმით დაარღვიოს იღუმალი ხიბლი). საოცარია! ვინ იფიქრებდა, რომ ეს ყველაფერი თამაში იყო?

პანკრი IV. რაო, რა მოხდა?

ლანდოლფო. (შეცუხებული; თითქოს პატიებას ითხოვს). არა... ისე... მე მხოლოდ ამას... (ბერტოლდოზე ანიშნებს). ზომ იცით, ახლახან მიიღეს სამსახურში... ჰოდა, სწორედ ამ დილას ვეუხებოდი: რა სამწუხაროა, რომ დღეს ასე გვაცცია... გარდერობში იმდენი საუცხოო ტანსაცმელი გვიკიდია და ისეთი მშვენიერი დარბაზი გვაქვს-მეთქი (სატახტო დარბაზისაკენ გაიშვებს ხელს).

პანკრი IV. კი მაგრამ, რა არის სამწუხარო?

ლანდოლფო. რაღა ის, რომ ჩვენ არ ვიცოდით...

პანკრი IV. ...არ იცოდით, რომ ზუმრობით ასრულებდით თქვენს როლებს ამ კომედიაში?

ლანდოლფო. რადგანაც გვეგონა, რომ...

არიალდო (მიუშვლება)... რომ ეს სერიოზული საქმე იყო!

პანკრი IV. როგორ? მაშ თქვენ ეს საქმე სერიოზულად არ მიგანინათ?..

ლანდოლფო. რა გაეწყობა, რაზან თქვენ ამბობთ...

პანკრი IV. ზომ გეუხებოდით, ბრწყვები ხართ-მეთქი! თქვენი თავისთვის თვითონვე უნდა შეგექმნათ ილუზია; მაგრამ იმით კი არა, რომ დროდადრო მწვეოდით, რათა ჩემს წინაშე გაგეთამაშებინათ კომედია, არამედ, თუ შეიძლება ასე ითქვას, ნატურალურად, თითქოს ყოველდღე ვიდაცის წინაშე კი არ დაგჭირებოდათ კომედიის გათამაშება, არამედ მხოლოდ თქვენითვის (ბერტოლდოს ჩააჭიდებს ხელს), ზომ გესმის? — შენთვის, დიახ, შენთვის რეალობად გექცია ეს ფიქცია, გესეა, გეჭამა, ძილით გული გეჯერა და, თუ ქავილი აგიტყდებოდა, ზურგიც გეფხანა (დანარჩენებს მიუბრუნდება). ცოცხლებად, ჭეშმარიტად ცოცხლებად უნდა გეგრძნობთ თავი მეთერთმეტე საუკუნის ისტორიაში, აქ, თქვენი იმპერატორის — პანკრი IV-ის სასახლის კარზე, და აქედანვე, ამ ჩვენი შორეული ეპოქის წიაღიდან, როგორც ფერადი მიწისქვეშა მღვიმიდან, გექცირათ, როგორ

ფართხალებენ შორს, ძალიან შორს, რვაასი წლის შემდეგ, მეოცე საუკუნის ადამიანები, როგორ წრიალებენ, წვალობენ, ოფლს ღვრიან და ცდილობენ წინასწარ გაიგონ, როგორ წაუვათ საქმე, ან რანაირად გადაწყდება მათთვის ესოდენ საჭირობოროტო პრობლემები. თქვენ კი, იმავდროულად აქ, ჩემს გვერდით, ისტორიაში ყოფილიყავით! რა ვუყოთ, რომ სავალალოა ჩემი ზვედრი, საშინელია ჩემი საქმე და სასტიკია ჩემი ბრძოლა ბრმა ბედისწერის წინააღმდეგ, მაგრამ ეს ყველაფერი უკვე ისტორიის კუთვნილებაა, აღარ შეიცვლება, აღარ შეიძლება შეიცვალოს, ვესმით? ყველაფერი სამუდამოდ გაყინულია და გახვევებული: თქვენ შეგიძლიათ მიესადაგოთ მას და დასტკბეთ იმის ჭკრეტით, თუ რა ლოგიკურად გამომდინარეობს ყოველი შედეგი მისი მიზეზიდან, რარიც ცხადად და ბუნებრივად ვითარდება ყველა მოვლენა მთელი თავისი წვრილმანებითურთ; მოკლედ, განიცადოთ ის ენით უთქმელი სიამოვნება, რასაც ჩვენ გვანიჭებს ისტორია!

ლანდოლფო. აჰ, რა მშვენიერია, მშვენიერი!

პინრის IV. მშვენიერი კია, მაგრამ მორჩა, მოგჭამათ ჭირი! ახლა, როდესაც ყველაფერი იცით, აღარ შემიძლია უწინდებურად ვიცხოვრო (ლამპას იღებს და დასაძინებლად წახვლას აპირებს). ველარც თქვენ შეძლებთ, თუკი აქამდე ვერ მიმზედარხართ ჭეშმარიტ მიზეზს! ყველაფერი ყელში ამომივიდა! (თითქოს თავითხვის მძაფრი, მაგრამ დაოკებული რისხვით). დალაზეროს ეშმაკმა! ვანანებ, მწარედ ვანანებ ქალბატონ მარკიზას აქ მოსვლას! ხედავთ, სიდედრის სახით რომ გამომეცხადა? ის კიდევ ვითომ აბატი იყო... თან ექიმიც რომ მოიყვანეს ჩემს გასასინჯად... ვინ იცის, იქნებ მართლაცა აქვთ ჩემი განკურნების იმედი?.. ტაკიმახხრები! სიამოვნებით გააუწნავდი სილას ერთ მათგანს მაინც: ოო, სწორედ იმას! — მაგარი მოფარიკავე როა? შამფურივით ამავებს ხმაღზე!.. ვნახოთ, ვნახოთ (უკანა კარზე აკაკუნებენ), ვინ არის?

ჯოვანის ხმა. მადლობა ღმერთს!

არიამდო (უხარია, რომ მისი დაცინვის საშუალება მიეცა). აა, ჯოვანი! როგორც ყოველთვის, ახლაც სადამოს მოვიდა, რომ საწყალი ბერის როლი გაითამაშოს!

ორდულფო (არიამდოსი არ იყოს, სიამოვნებით იფშენეტს ხელებს). დიახ, დიახ, ადგეს და გაითამაშოს!

პინრის IV (ხასწრაფოდ, შკაცრად). ბრიყვო! რას დასცინი საბრალო ბერიკაცს? თუ თამაშობს, ჩემი სიყვარულის გამო თამაშობს!

ლანდოლფო (ორდულფოს). ყველაფერი ისე უნდა იყოს, როგორც სინამდვილეში, ვესმის?

პინრის IV. დიახ, დიახ, როგორც სინამდვილეში! რადგან სიმართლე მხოლოდ მაშინ აღარ არის ზუმრობა! (კარის გახალხებად მიდის და ბერად გადაცმული ჯოვანი შემოჰყავს, რომელსაც პერგამენტის გრაგნილი ამოუჩრია იდლიაში). მობრძანდით, მობრძანდით, მამაო! (შემდეგ ტრაგიკულად, სერიოზული და ღრმა მწუხარებით). ჩემი ცხოვრებისა და ჩემი მეუფების ამსახველი ყველა საბუთი, რომელიც ჩემს სიმართლეს მოწმობდა, შეგნებულად გაანადგურეს ჩემმა მოსიხსნელ მტრებმა. ერთადერთი გადარჩენილი საბუთი — ესაა ჩემი ცხოვრება, აღწერილი ამ ჩემი უერთგულესი ბერის მიერ, — და თქვენ გინდათ მასხრად აიგდოთ იგი? (აღურსით მიუბრუნდება ჯოვანის და მაგიდასთან იწვევს). დაბრძანდით, მამაო, დაბრძანდით! გვერდით კი ლამპა მოვიდგათ (მაგიდაზე ღვამს ლამპას, რომელიც აქამდე ხელში ეჭრა). აბა, დავიწყეთ!

ჯოვანი. (გრაგნილს შლის და კარნახს უცდის, რომ წერა დაიწყო). მე მზადა ვარ, თქვენო უდიდებულესობა!

ჰენრი IV. (კარნახობს). მაინცში დადებული საზავო ხელშეკრულება იმდენადვე კეთილმოწყალე იყო უპოვართა და კეთილთათვის, რამდენადც არახელსაყრელი — მორჭმულთა და უკეთურთათვის (ნელ-ნელა ეშვება ფარდა). მან შვება მოუტანა პირველთ, შიმშილი და გაჭირვება — მეორეთ...

ფარდა

მოქმედება მისამ

სატახტო დარბაზი. ბნელა. ბინდბუნდში მხოლოდ სცენის სიღრმეში აღმართულ კედელს თუ გაარჩევს თვალი. პორტრეტები აუღიას და მათ ნაცვლად, კარნიზებს შორის, ნიშებს რომ ავარაყებენ, პორტრეტების ზუსტი ასლებივით ჩამდგარან მარკიზა მატილდა ტოსკანელის სამოსში გამოწყობილი ფრიდა, რომელიც ამნაირად მორთულ-მოკაზმული მოგვევლინა მეორე მოქმედებაშიც, და კარლო დი ნოლი, რომელსაც ჰენრი IV-ის სამოსი აცვია.

ფარდის ახდისას სცენა ერთხანს ცარიელია. შემდეგ მარცხენა კარი იღება და შემოდის ჰენრი IV, რომელსაც ლამაზი უჭირავს; უმაღლე შეტრიალდება და ოთხ მსახურს მიმართავს, რომლებიც ჯოვანისთან ერთად მეზობელ დარბაზში იმყოფებიან, ისევე, როგორც მეორე მოქმედებაში.

ჰენრი IV არა, დარჩით, დარჩით! უთქვენოდაც იოლას გავალ! ღამე მშვიდობისა! (კარს ზურავს და სატახტო დარბაზის გავლით, ძალზე დამწუხრებული და დაღლილ-დაქანცული მიემართება მარჯვენა კარისაკენ, საიდანაც შეიძლება თავის ოთახში შევიდეს).

ზრიდა (როგორც კი შენიშნავს, რომ ტახტს გაუსწორდა, შიშისაგან ნახევრად ცნობამიხილი თავის ნიშაში წაიჩურჩულებს) ჰენრი...

ჰენრი IV (ხმის გაგონებაზე ელდანაცემივით ჩერდება, თითქოს ზურგში მუხანათურად ჩასცეს დანაო, შემრწუნებული სცენის სიღრმეში მდგარი კედლისაკენ იბრუნებს თავს და ინსტინქტურად ცდილობს, თითქოს თავის დასაცავად ასწიოს ხელი). ვინ მეძახის? (ეს შეკითხვა კი არა, ძრწოლით საეხე წამომახილია, რომელიც პასუხს როდი მოითხოვს წყვილიადისა და დარბაზის თავზარდამცემა მღუმარებისაგან, რაც მას მეფეხეულად აღუძრავს ეჭვს, რომ მართლაც შემოიღილია).

ზრიდა. (არანაკლებ შემრწუნებული თავზარდამცემა შიშის ამ ანაზღაურული გამოვლინებით და იმითაც, რომ გაბედა, ცოტა უფრო ხმაძალა გაიმეოროს). ჰენრი... (ამასთანავე, ოდნავ გამოყოფს თავს, რომ მეორე ნიშისაკენ გაიხედოს, მაგრამ მაინც განაგრძობს მისთვის დაკისრებული როლის თამაშს).

ჰენრი IV საზარლად შეჰბღავლებს, ლამაზ ხელიდან უვარდება, ორივე ხელს თავში იტაცებს და ცდილობს გაიქცეს.

ზრიდა (ნიშიდან ცოკოლზე ჩამოხტება და შეშლილივით კივის). ჰენრი... ჰენრი... მეშინია... მეშინია...

თავის მხრივ, დი ნოლიც ჯერ ცოკოლზე, იქიდან კი იატაკზე ჩამოხტება და ფრიდასთან მიიბრუნს, რომელიც კვლავ თავზარდამცემული კივის და გულის შეღონებას აღარაფერი უკლია. იმავე წამს, მარცხენა კარიდან გამოცვივდებიან ექიმი, ქალბატონი მატილდა, რომელსაც მარკიზა ტოსკანელის სამოსი აცვია, ტიტო ბელკრედი, ლანდოფლო, არიადლო, ორდულფო და ჯოვანი.

ერთი მათგანი სასწრაფოდ ჩართავს შუქს დარბაზში: ჭერში მიმაღული ნათურებიდან უცნაური შუქი იფრქვევა, რის შედეგადაც კარგად განათებულია მხოლოდ დარბაზის ზემოთა ნაწილი, ჰენრიხ IV-ის მიერ გადატანილი საზარელი წამის შემდეგ. რის გამოც ჯერ კიდევ მთელი სხეული უცაცხაბებს, უსიტყვოდ დგას, ამ მოულოდნელი შემოსევით გაოგნებული. დანარჩენები ყურადღებას არ აქცევენ და ფრიდას მისცვივდებიან, რომ გაამხნევეს და დაამშვიდონ. საქმროს მკლავებზე მისვენებული ყმაწვილი ქალი ცხროიანივით ცახცახებს და მწარედ გმინავს: ყველანი ერთხმად აყაყანდებიან.

დი ნოლი. ნუ გეშინია, ფრიდა!... მე აქა, ვარ... შენთან...

მეიმი (სხვებთან ერთად მიიღებს). კმარა! კმარა! სულ ეს იყო...

მ-ნი მათილდა. განიკურნა!.. გესმის, ფრიდა? განიკურნა-მეთქი!

დი ნოლი (განცვიფრებით). განიკურნა?

ბელკარადი (ფრიდას). ეს მხოლოდ ხუმრობა იყო! ნუ გეშინია!

ფრიდა (უწინდებურად). არა! მეშინია! მეშინია!

მ-ნი მათილდა. კი მაგრამ, რისი? აბა, შეხედე! ეს ყველაფერი სიცრუე იყო, გესმის? სიცრუე!

დი ნოლი (უწინდებურად). სიცრუე? რას ამბობთ, მაშ, განიკურნა?

მეიმი. როგორც ჩანს, მე კი, ჩემდა თავად...

ბელკარადი. რა თქმა უნდა! აი, ამათ გვითხრეს! (ოთხ ჭაბუკზე ანიშნებს).

მ-ნი მათილდა. დიახ. რა ხანია! — თვითონვე უთქვამს მათთვის!

დი ნოლი (ახლა უფრო აღშფოთებული, ვიდრე განცვიფრებული). კი მაგრამ, როგორ? აკი ამ ცოტა ხნის წინათ?..

ბელკარადი. ექვ! თამაშობდა! შენც დაგცინოდა და ჩვენც!.. ჩემად, ზურგს უკან... ჩვენ კი გულბურყვილოდ...

დი ნოლი. ვერ დავეჯერებ!.. ნუთუ, დასაც, თვით მის სიკვდილამდე?

ჰენრიხ IV (ხან ერთს შეხედავს და ხან მეორეს, გაოგნებული იმ უსამართლო ბრალდებით, რასაც დარბაზში მყოფნი უყენებენ, ღრმად დარწმუნებულნი იმაში, რომ, მისი მხრივ, ეს სხვა არა იყო რა, თუ არა ბოროტი, აწ უკვე მხილებული, ხუმრობა; თვალების ბრიალზე ეტყობა, რომ გადაწყვეტილი აქვს, მწარედ იძიოს შერი, მაგრამ გულში მბორგავი აღშფოთების გრძნობა ჯერ კიდევ ხელს უშლის იმაში, რომ თავისი განზრახვის აღსახრულებლად სათანადო ფორმა მოძებნოს. და უცებ, სულის სიღრმემდე შეურაცხყოფილს, თავში გაუელვებს აზრი: ადგეს და თვითონაც ჭეშმარიტებად აღიაროს ის სიყალბე, რაშიაც ბრალს სდებენ; ამიტომაც დისწულს უყვირის). განაგრძე! განაგრძე!

დი ნოლი (ყვირილით გაოგნებული). რა განვაგრძო?

ჰენრიხ IV. განა მხოლოდ „შენი“ და მოკვდა?

დი ნოლი (უწინდებურად). ჩემი და? მე გეუბნები „შენი“-მეთქი, ვისაც შენ აიძულებდი უკანასკნელ ამოსუნთქვედ დედაშენის — აგნესას სახით გამოცხადებოდა.

ჰენრიხ IV. განა ის „შენი“ დედა არ იყო?

დი ნოლი. რა თქმა უნდა, ჩემი დედა იყო, დიახ, ჩემი!

ჰენრიხ IV. ის მეც მომიკვდა, „ბებერსა და შორებელს“, შენი ძვირფასი დედა! შენ ეს-ესა ისეუბნე იქიდან! (ნიშაზე ანიშნებს, საიდანაც დი ნოლი გადმოსტა). რატომ გვინია, რომ მეც არ დავტყუროდი მას, დიდხანს, ძალიან დიდხანს, ძალიან დიდხანს, ჩემად, მალულად, თუნდაც ამნაირად ჩაცმული?

მ-ნი მათილდა (ნარინამხდარი უყურებს სხვებს). რას ამბობს?

მეიმი (დიდი ინტერესით აკვირდება). ჩემად, ჩემად, ღვთის გულისხმავის!

ჰენრი IV. რას ვამბობ? ყველას გეკითხებით: განა აგნესა ჰენრი IV-ის დედა არ იყო? (ფრიდას მიუბრუნდება, თითქოს მის წინაშე მართლაც მარკიზა ტოსკანელი იდგეს). ჩემის აზრით, თქვენ მაინც უნდა იცოდეთ, მარკიზა!

შრიდა. (ჯერ კიდევ შემინებული გულში ეკვრის დი ნოლის). მე? არა, არა!

ჰეიმი. ხელახლა იწყება ბოდვა... ჩუმად, ბატონებო!

ბელკარადი (აღშფოთებით). რა ბოდვა, რის ბოდვა, ექიმო? ისევ კომედიას თამაშობს!

ჰენრი IV. მე? თქვენ დააცარიელეთ ეს ორი ნიშა? ის ჰენრი IV-ის სახით გამომეტხადა...

ბელკარადი. ახლა უკვე ზედმეტია ეს ხუმრობა!

ჰენრი IV. ვინა თქვა „ხუმრობა“?

ჰეიმი (ბელკარადის, მკაცრად). მე აღიზიანებთ, თუ ღმერთი გწამთ.

ბელკარადი (ყურადღებას არ აქცევს ექიმს; ხმამაღლა). ვინა თქვა? ვინა და, აი, ამათ მითხრეს! (ხელახლა ანიშნებს ოთხ ჭაბუკზე). დიახ, ამათ, ამათ!

ჰენრი IV (მიუბრუნდება, რომ კარგად შეხედოს მათ). თქვენ?.. მაშ, თქვენა თქვით, ხუმრობააო?

ლანდოლფი (შემკრთალი; დარცხვენით). არა... ჩვენი... ჩვენა ვთქვით, რომ მართლა განიკურნეთ...

ბელკარადი. ესეც საეხებით საკმარისია, საკმარისი! (ქალბატონ მათილ-დას) რას იტყვით, განა ეს (დი ნოლიზე ანიშნებს) და, სხვათა შორის, თქვენც, მარკიზა, ამნაირად მორთულ-მოკაზმულნი, აუტანლად ინფანტილურნი არ ჩანხართ?

მ-ნი მათილდა. ჩუმად, ჩუმად! ჩვენი მორთულ-მოკაზმულობა რა სახსენებელია, თუ მართლა განიკურნა?

ჰენრი IV. დიახ. განვიკურნე! განვიკურნე! (ბელკარადის). მაგრამ იმიტომ კი არა, რომ ყველაფერი ისე ადვილად დავივიწყო, როგორც შენ გგონია! (უბრუნდება). იცი თუ არა შენ, რომ აგერ უკვე ოცი წელი იქნება, რაც აქ მოსვლა არავის გაუბეღია იმ სახით, რტგორითაც შენ და, აი, ეს ბატონი მომეკვლინეთ? (ექიმზე ანიშნებს).

ბელკარადი. დიახ, ვიცი! აკი დღეს დილით მეც გადაცმული გამოგვცხადე...

ჰენრი IV. ბერად გადაცმული, არა?

ბელკარადი. შენ კი პეტრე დამიანე გეგონე! და მე არც კი გამიძინია. რადგანაც მეგონა, რომ...

ჰენრი IV. ...რომ მე შესული ვიყავი? ახლა კი გინდა იცინო, რაკი მარკიზას ამნაირად ჩაცმულს, ხოლო მე განკურნებულსა მხედავ? და მაინც, შენ შეგეძლო გეფიქრა, რომ ჩემთვის ახლა მის გარეგნობას... (სიტყვა უწყდება და აღშფოთების შემაჩილი აღმოჩნდება). აა! (და მყისვე მიუბრუნდება ექიმს). თქვენ ექიმი ხართ?

ჰეიმი. მე? დიახ...

ჰენრი IV. და თქვენც, სხვებთან ერთად, ადექით და მარკიზა ტოსკანელის ტანსაცმელში გამოაწყვეთ? იცით თუ არა, ექიმო, რომ, ერთი წამით, ლამის ხელახლა დამიბნელეთ გონება? დალაზვროს ეშმაკმა! გააცოცხლო პორტრეტები, აამტყვევლო და აიძულო, ჩარჩოებიდან ისკუპონ... (ფრიდას და დი ნოლის, შემდეგ კი მარკიზას შეავლებს თვალს და, ბოლოს, თავის ტანსაცმელზე დაიხედავს). მართლაც რომ მშვენიერი კომბინაციაა... დიდებულია, დიდებული, ექიმო: ორი წყვილი... ერთი შესლილისათვის... (ხელს ოდნავ შესამჩნევად გაიქნევს ბელკარადისაკენ). ამას კი, ალბათ, ყოველივე ეს უადგილო ხუმრობად ეჩვენება... აჰ!

(შეტრიალდება და უყურებს). ახლა მე მმართებს, საკარნავალო სამოსი გავიდრო და შენთან წამოვიდე, არა?

ბელკრადი. დიახ, ჩემთან! ჩვენთან!

პენრიხ IV. სად, კლუბში? ფრაკითა და თეთრი საყელოთი? თუ შენთან ერთად — მარკიზას სახლში?

ბელკრადი. სადაც გენებოს! ნუთუ კვლავ აქ დარჩენას მოისურვებ, რათა ეულად განაგრძო ის, რაც მხოლოდ სავალალო საკარნავალო ხუმრობა იყო? წარმოდგენაც კი მიჭირს, როგორ შეგეძლო ასე გაგვერძელებინა ცხოვრება გამოჯანსაღების შემდეგ!

პენრიხ IV. მაგრამ იცი რა? ცხენიდან რომ ჩამოვევარდი და მიწას დაგვარე თავი, ერთხანს მართლაც შეშლილი ვიყავი...

ეკიმო. აა! დიდხანს გაგრძელდა ასე?

პენრიხ IV. (სხაპასხუპით, ეკიმს). დიახ, ეკიმო, დიდხანს: დაახლოებით, თორმეტ წელიწადს (ანაზღუელად მიუბრუნდება ბელკრადის). ველარაფერს ვხედავდი, ჩემო ძვირფასო; არ ვიცოდი, რა დაგემართათ, — მე კი არა, თქვენ; როგორ შეიცვალნენ საგნები, როგორ გამყიდეს მეგობრებმა; როგორ დაიკავა ვიღაცამ ჩემი ადგილი... ვთქვათ, ქალის გულში, ვინც მე მიყვარდა... მე კი თითქოს მოკვდი... გავქერი, გავუჩინარდი... და ყოველივე ეს ჩემთვის სულაც არ ყოფილა ხუმრობა როგორც შენ ფიქრობ!

ბელკრადი. არა, მომიტყევე! მე მაგას კი არ ვგულისხმობდი, არამედ — იმას, რაც იყო შემდეგ!

პენრიხ IV. აა! შემდეგ, ერთ მშვენიერ დღეს.... (შეჩერდება და ეკიმს მიმართავს). ძალზე საინტერესო შემთხვევაა, ეკიმო! დამაკვირდით, კარგად დამაკვირდით! (ლაპარაკისას მთელი სხეული უცაცხაბებს). დიახ, ერთ მშვენიერ დღეს... აბა, რა გითხრათ?... აი, ეს (შუბლზე მიიღებს ხელს) თავისით განიკურნა... ნელ-ნელა ვახელ თვალს და თავდაპირველად ვერც კი ვხვდები. სიხმარში ვარ თუ ცხადში? ხან ამას ვეხები ხელით, ხან იმას და თანდათან ვხვდები, რომ... აჰ!... ამის თქმისა არ იყოს (ბელკრადიზე ანიშნებს), ძირს სამასკარადო სამოსი! შორს ეს კოსმარი! გარეთ გავიდეთ, გარეთ! (ანაზღუელად იოკებს სიფიცხეს). კი მაგრამ, სად? ან რა ვაკეთო?... წარმოიდგინე, შენთან ერთად, მეგობრებს შორის მიაღწიე; ხალხი კი ერთმანეთს თითოთი ანიშნებს ჩემზე და ჩუმად ხითხითებს: პენრიხ IV, პენრიხ IV!..

ბელკრადი. მოიცა! რას ამბობ? რატომ?

მ-ნი მათილდა. ვინ გაბედავს?... თუნდაც გულში გაივლოს?... ეს ხომ უბედური შემთხვევა იყო?

პენრიხ IV. მაგრამ მე ხომ ადრეც ყველა შეშლილს მეძახდა?! (ბელკრადის). შენზე უკეთ ვინ იცის? შენ არ იყავი, გააფთრებით, რომ ესხმოდი თავს ყველას, ვინც ჩემს დაცვასა ცდილობდა?!

ბელკრადი. ეგ ისე... ხუმრობით!

პენრიხ IV. აბა, ამ ჩემს თმას შეხედე! (შეტრიალდება და კეფას უჩვენებს).

ბელკრადი. რას იზამ, მეც გავჭალარავდი!

პენრიხ IV. ჰო, მაგრამ იმ განსხვავებით, რომ მე აქ გავჭალარავდი, კიდრე პენრიხ IV ვიყავი, გესმის? არც კი შემიმჩნევია! მხოლოდ იმ დღეს შევნიშნე, როცა უეტრად გავახილე თვალი და შევერწუნდი, რადგანაც მაშინვე მივხვდი, რომ მართლაც თმა კი არა, ყველაფერი გაჭალარავდა ჩემში, ყველაფერი დაიკარგა და სამუდამოდ დასრულდა კიდევ! რაღა დამრჩენოდა: მშვიდი ძგელივით მივევარდნოდი სუფრას, სადაც ყველაფერი უკვე ალაგებული იყო?!

ბელკრადი. მომიტყევე, მაგრამ სხვები...

პანკრის IV (ხსრაფად). ვიცი! ისინი ჩემს გამოჯანმრთელებას ხომ ვერ დაელოდებოდნენ? თვით ისიც კი ვინც ჩემს ცხენს ხმალი აძგერა უკნიდან და სისხლით შეუღება გავა...

დი ნოლი (აღელვებით). რაო, რაო?

პანკრის IV. დიახ, ვილაც მუხთალმა აიძულა გაჭენებული ცხენი, ყალფზე შემდგარიყო და უნაგირიდან გადმოვეგდე!

მ-ნი მათილდა. (სხაპასუხით; შეძრწუნებული) ღმერთმანი, პირველად მესმის!..

პანკრის IV. იქნებ ესეც ხუმრობა იყო?

მ-ნი მათილდა. კი მაგრამ, ვინ?... ვინ მოგვდედა მე და შენ უკან?

პანკრის IV. რა მნიშვნელობა აქვს, ვინ? — ყველა, ვინც თავდავიწყებით განაგრძობდა ნადიმობას, და ახლა, მარკიზა, თავისი მწირი სიბრალულის უბადრუკ ნამცეცებსა თუ სინდისის მტანჯველი ქენჯნის გამოხრულ ძვალს მთავაზობს ბინძური ხონჩით! მადლობელი ვარ, მადლობელი (ელვის სისწრაფით მიუბრუნდება ექიმს). და მაშინ, ექიმო, — ხომ ხედავთ, რა საინიტერსო შემთხვევაა ფსიქიატრიის ისტორიისათვის! — მე ვამჯობინე, შეშლილად დავრჩენილიყავი, რადგანაც აქ ყველაფერი თავზე საყრელად მქონდა სრულიად ახლებური ტკობისა და განცხრომისათვის; დიახ, ვამჯობინე, ნათელი და საღი გონებით გამეგრძელებინა ჩემი სიგიჟე და ამრიგად მეძია შური იმ ცივსა და უსულო ლოდზე, ორად რომ გამიპო თავი! სიმარტოვე — აი, ასეთი, — რომელიც ყოველად უბადრუკი და აუტანელი მომჩვენა თვალის გახელისას, ჩემთვის იმ შორეული მასკარადის ფერადონებითა და ჯადოქრული ხიბლით აღივსო, როცა თქვენ, მარკიზა (ქალბატონ მათილდას უცქერის და ფრიდაზე ანიშნებს), ზუსტად ისევე ბრწყინავდით, როგორც ახლა, აი, ეს ბრწყინავს! და, მე — დაღაზვროს ეშმაკმა, ამჯერად უკვე ჩემი საკუთარი ჟინით! — ვაიძულე ყველა, ვინც ჩემს სანახავად მოდიოდა, გაეგრძელებინათ ეს შორეული, სახელგანთქმული მასკარადი, რომელიც ჩემთვის კი არა, თქვენთვის, მხოლოდ ერთი დღის თავშესაქცევი ამბავი იყო! დიახ, მე გადავწყვიტე, ეფემერულ გართობად კი არა, რეალობად, ჭეშმარიტი სიგიჟის რეალობად მექცია იგი! აქ ყველაფერი გადაცმულია და შენიღბული: ეს სატახტო დარბაზიც, ჩემი მრჩეველებიც — საიდუმლო მრჩეველები და, რა თქმა უნდა, გამყიდველებიც! (ანაზღეულად შეტრიალდება მათკენ) ნეტავი გამაგებინა, რა მოიგეთ იმით, რომ ქვეყანას მოსდეთ ჩემი ამბავი — განიკურნაო? თუ განვიკურნე, მაშასადამე, თქვენ აქ უკვე ზედმეტნი ხართ და მალე დაგიბოძვენ! გულის ნადები გაანდო ვინმეს, — აი, ჭეშმარიტი შეშლილობა! ახლა კი ჩემი ჯერია და მე დაგდებთ ბრალს! აი, ესენიც ჩემთან ერთად აპირებდნენ თქვენს გამასხარავებას (სიცოცხლე წაასკდება).

ყველანი, ცოტა არ იყოს, ნაძალადევად იცინიან, ქალბატონ მათილდას გარდა.

ბელკრედი (დი ნოლის). გესმის?... მშვენიერია, არა?..

დი ნოლი (ოთხ ჭაბუკს). თქვენ?..

პანკრის IV. უნდა მიუტევოთ! ეს (ტანსაცმელზე წაივლებს ხელს) ჩემთვის მხოლოდ კარიკატურაა, აშკარა და ჩემივე ნება-სურვილით შექმნილი კარიკატურა იმ მეორე, უწყვეტი და ყოველდღიური მასკარადისა, სადაც ჩვენ, ტაქი-მასხრები ბელკრედიზე ანიშნებს), ძალაუვნებურად ვინიღბებით, იმით, რადაც სხვის თვალში ვჩანვართ; ასე რომ, მიუტევეთ ამათ მათი ნიღბები, რადგანაც ჯერ კიდევ არ ესმით, რომ ეს ნიღბები მათივე სახეებია! (ხელახლა მიუბრუნ-

დება ბელკრედის). იცი, რა ადვილად ეჩვევი და რა თავისუფლად ფიქრობდი აი, ასე, — თითქოს ტრაგედიის პერსონაჟი იყო (ბოლთასა სცემს) — ამნაირსავე დარბაზში! აი, რას გეტყვით, ექიმო, დიდი ხნის ამბავია, მაგრამ მაინც მშვენივრად მახსოვს: ნოემბერი იდგა. ერთი მღვდელი — ირლანდიელი უნდა ყოფილიყო, — ბაღში მზეს მიფიცებოდა და მკლავით მერხის ზურგს დაყრდნობილი თვლემდა. ისეთი ლამაზი იყო, რომ თვალს ვერ მოსწყვეტდი. როგორც ჩანს, საამოდ მოეთენთა შემოდგომის სითბოს, რომელიც, ალბათ, ზაფხულის მტყუნვარებად ეჩვენებოდა. დარწმუნებული ბრძანდებოდეთ, ამ წუთას აღარც ის ახსოვდა, რომ მღვდელი იყო, და არც ის, თუ სად იმყოფებოდა. ზმანებაში უყო დანთქმული; ვინ იცის, რა სიზმარს ხედავდა. მოიბრინა პატარა ბიჭმა ხელში ყვავილი ეჭირა, კისერში შეუღიჟინა მთვლეძარეს და გაიქცა. მე დავინახე, როგორ გაახილა მღვდელმა მოცინარი თვალები და თავისსავე სიზმარს შეჰღიჟინა, — ჯერ კიდევ ვერ გამორკვეულიყო კარგად. მაგრამ იმ წამსვე სახე მოექუფრა და თვალებშიც ისეთი სერიოზულობა ჩაუდგა, როგორიც ჩემს მზერაში შენობნეთ წელან. რადგანაც ირლანდიელი მღვდლები ისეთივე გულმოდგინებით იცავენ თავიანთი კათოლიკური რწმენის სიმკაცრეს, როგორც მე ვიცავდი მემკვიდრეობითი მონარქიის წმიდათა-წმიდა უფლებებს. — მე განვიკურნე, ბატონებო, იმიტომ, რომ შემიძლია მშვენივრად განვასახიერო შეშლილი, და მშვიდად და აუმღვრევლად ვახერხებ ამას! მით უარესი თქვენთვის, თუ ესოდენ მტკივნეულად განიცდით თქვენს შეშლილობას, ისე, რომ ვერც ხედავთ და წარმოდგენაც არა გაქვთ მასზე!

ბელკრედი. ამასაც მოვესწარი! ახლა იმ დასკვნამდე მივიდა, რომ თურმე ჩვენ ყოფილვართ შეშლილნი!

პენრის IV (სიფიცით, რომლის დაოკებასაც ცდილობს). შეშლილები რომ არ იყოთ, შენცა და, აი, ესეც (მარკიზაზე ანიშნებს), რა მოგიყვანდათ ჩემთან?

ბელკრედი. მართალი გითხრა, აქ მოსკლისას დარწმუნებული ვიყავი, რომ შეშლილი შენა ხარ.

პენრის IV (ხსრაფად, მარკიზაზე ანიშნებს). ესეც?

ბელკრედი. ეგ კი აღარ ვიცი... ხომ ხედავ, რა მონუსხულია შენი სიტყვებით და არა მოჯადოებულია შენი „შეგნებული“ შეშლილობით! (მარკიზას მიუბრუნდება). გარწმუნებთ, მარკიზა, მაგ თქვენი ტანსაცმლით სულ თავისუფლად შეგიძლიათ აქ დაესახლოთ...

მ — ნი პატილდა. დიდი თავხედი ვინმე ბრძანდებით!

პენრის IV (ხსრაფად, თითქოს მარკიზას დამშვიდებას ცდილობს). ყურადღებას ნუ მიაქცევთ! უწინდებურად მხოლოდ იმას ცდილობს, რომ მოთმინების ფილა აუქსოს სხევებს, თუმცა ექიმმა კი სთხოვა, თავი შეიკავეთო (ბელკრედის). რად უნდა მალეღვებდეს ის, რაც ჩვენს შორის მოხდა? როლი, რომელსაც შენ ასრულებდი ჩემს უიღბლო სიყვარულში (მარკიზაზე ანიშნებს, ხოლო შემდეგ ამ უკანასკნელს მიმართავს და ბელკრედიზე მიუთითებს), ან კიდევ როლი, რასაც ის შენს გვერდით ასრულებს ახლა... განა ესაა ჩემი ცხოვრება? არა, ის თქვენ როდი გეკუთვნით! არც მე მიძევს წილი თქვენს ცხოვრებაში, რომელშიაც ორივენი ერთად ჩაბერდით! (ქალბატონს მიაღწევს). ექიმის რჩევით რომ გასწირეთ თავი და ამნაირად ჩაცმული გამოემეტხადეთ, ეს გინდოდათ გეთქვათ და დაგემტკიცებინათ ჩემთვის? ო, თქვენი ჩანაფიქრი მშვენივრად იქნა შესრულებული; აკი გითხარით, ექიმო: „აი, რანაირნი ვიყავით ოდესღაც და რანაირნი ვართ ახლა“ მაგრამ თქვენ რომ გჭირდებათ, მე ის შეშლილი არ გვევლინოთ, ექიმო, არა! მშვენივრად მესმის, რომ მე და ეს (დი ნოლიზე

ანიშნებს) ერთი ვერ ვიქნებით, რადგანაც პენრიხ IV მე ვარ, დიახ, მე! აგერ უკვე ოცი წელი იქნება! მე სამუდამოდ შევეზარდე ამ ნილაბს! მან (მარკიზაზე ანიშნებს) ეს ოცი წელი თავის ნებაზე გაატარა, განცხრომასა და ამქვეყნიური სიამოთქმობაში, რათა, ბოლოს, სრულიად უცხო გამხდარიყო ჩემთვის, ვინაიდან მე მას მხოლოდ ამნაირს ვიცნობ (ფრიდას). ანიშნებს და სწრაფად უახლოვდება მას)... და ჩემთვის სამუდამოდ ასეთი დარჩა... მე თქვენ პატარა ბავშვებს მაგონებთ, რომლებსაც ჩემი ეშინიათ (ფრიდას). შენ კი მართლა შეგაშინა, ჩემო მშვენიერო, იმ ხუმრობამ, რომელშიაც შენდა უნებურად, მათთვის სასურველი როლი შეგასრულებინეს! რა იცოდნენ, რომ ჩემთვის ეს ხუმრობა კი არ იქნებოდა, არამედ საბედისწერო სასწაული, რადგანაც ჩემმა ოცნებამ უფრო ნათლად შეიხსა ხორცი შენში, ვიდრე ოდესმე! დღემდე ხატება იყავი მხოლოდ, მათ კი გაგაცოცხლეს, სული ჩაგიდგეს! — შენ ჩემი ხარ, ჩემი, ჩემი! სრული უფლება მაქვს, ჩემად გთვლიდე! (ეხვევა და შეშლილივით იცინის, დანარჩენებს კი საზარელი ყვირილი აღმოხდებათ; მაგრამ როდესაც მისცვივდებიან, რომ ფრიდა ხელიდან გამოჰგლიჯონ, გამძვინვარებული ნამდვილი შლეგივით დატრიალდება და თავის ოთხ მსახურს უყვირის): დაიჭით ესენი! მე თქვენ გიბრძანებთ! დაიჭით-მეთქი!

დაბნეული ჭაბუკები თითქოს მონუსხულებივით ემორჩილებიან ბრძანებას და ცდილობენ როგორმე შეაკავონ დი ნოლი, ექიმი ბელკრედი.

ბელკრედი. (სწრაფად ითავისუფლებს თავს და პენრიხ IV-ს მივარდება). გაუშვი, ხელი გაუშვი-მეთქი! შენ ხომ შეშლილი არა ხარ?!

პენრიხ IV (კლვის სისწრაფით გამოხატავენ დაშნას მის გვერდით მღვარე ლანდოლფოს). შეშლილი არა ვარ? აი, შენ! (მუცელში წასცმს).

გაისმის გულშემზარავი ბლავილი; ყველანი ბელკრედის მისცვივდებიან მისამველებლად; თან ერთმანეთს აღარ აცლიან:

დი ნოლი. დაჭრა?

ბარტოლდო. დაჭრა! დაჭრა!

მეიმი. ხომ გეუბნებოდით!

ფრიდა. ო, ღმერთო!

დი ნოლი. აქ, მოდი, ფრიდა!

მ-ნი პატილდა. შეშლილია! შეშლილი!

დი ნოლი. დაიჭით!

ბელკრედი (როშელიც მარცხენა კარიდან გაჰყავთ, გაცოფებული ყვირის). არა, არ არის შეშლილი! არ არის შეშლილი! არ არის შეშლილი!

ყველანი ყვირილითა და წივილ-კივილით გადაიან მარცხენა კარიდან; ღრინაველი სცენის მიღმიდანაც მოიხმის, ვიდრე ყველაფერს არ ჩაახშობს ქალბატონი მათილდას გულშემზარავი კივილი, რის შემდეგაც სიჩუმე ჩამოვარდება.

პენრიხ IV (სცენაზე რჩება ლანდოლფოს, არიოდოსა და ორდულფოს თან ერთად; თვალები ლამის ბუდიდან გადმოუცვივდეს, იმდენად შედრწუნებული თავისი საკუთარი ფიქციით, რამაც წაშში დანაშაული ჩაადენინა). ახლა კი... რა მეტი გზაა?.. (მსახურებს მოიხმობს, თითქოს თავის დაცვა სურსო). ჩვენ აქა ვრჩებით, დიახ, აქ!.. ერთად, სამუდამოდ!...

შ ა რ დ ა

იტალიურიდან თარგმნა ბაჩანა ბრეშვამიძე